

MIKHAÏL NAIMY

KNJIGA MIRDADOVA

SUJETIONIK I LUKA

MIKHAİL NAIMY

KNJIGA MIRDADOVA

SVJETIONIK I LUKA
ZA ONE KOJI ČEZNU NADVLADATI

Prevedeno s engleskog
Naslov originala:
The Book of Mirdad
A Lighthouse and a Haven

SADRŽAJ

PRIČA O KNJIZI

I Vezani opat.....	8
II Kremen Padina.....	11
III Čuvar Knjige.....	17

KNJIGA

1. Mirdad se razotkriva i govori o velovima i pečatima.....	27
2. O Stvaralačkoj Riječi. <i>Ja</i> , izvor je i središte svih stvari.....	29
3. Sveto Trojedinstvo i Savršena ravnoteža.....	32
4. Čovjek je Bog u pelenama.....	33
5. O loncima za topljenje i sitima. Božja Riječ i čovjekova.....	34
6. O gospodaru i slugi. Suputnici se izjašnjavaju o Mirdadu.....	37
7. Micayon i Naronda vode noćni razgovor s Mirdadom, koji im nagovještava dolazeći Potop i poziva ih da se pripreme... ..	39
8. Sedmorica traže Mirdada u Orlovskom gnijezdu, gdje ih on opominje o djelovanju u mraku.....	42
9. Put k životu bez patnje. Suputnici žele znati da li je Mirdad slijepi putnik.....	45
10. O sudu i Sudnjem danu.....	46
11. Ljubav je Božji zakon. Mirdad prozire otuđenje između dvojice Suputnika, traži harfu i pjeva himnu Nove Lađe..	49
12. O stvaralačkoj tišini. Govor je u najboljem slučaju jedna iskrena laž.....	54
13. O molitvi.....	56
14. Razgovor između dva arhanđela i razgovor između dva arhidemona na bezvremenom rođenju čovjekovom.....	60
15. Shamadam čini napor da istjera Mirdada iz Lađe. Učitelj govori o vrijeđanju i uvrijeđenosti, i o sadržavanju svijeta u Svetom Razumijevanju.....	63
16. O zajmodavcima i dužnicima. Što je novac? Rustidionu se oprašta njegov dug prema Lađi.....	66
17. Shamadam pribjegava podmićivanju u njegovoj borbi protiv Mirdada.....	69
18. Mirdad pogađa smrt Himbalovog oca, i okolnosti s tim u vezi. Govori o smrti. Vrijeme je najveći opsjenar. Točak vremena, njegov rub i njegova osovina.....	70
19. Logika i vjera. Samoporicanje i samopotvrđivanje. Kako zaustaviti točak vremena. Plakanje i smijanje.....	74
20. Kuda odlazimo nakon što umremo? O pokajanju.....	76

21. Sveta Svevolja. Zašto se stvari događaju onako kako se događaju i onda kada se događaju.....	78
22. Mirdad oslobađa Zamoru njegove tajne i govori o muškarcu i ženi, o braku, o celibatu i o Pobjedniku.....	81
23. Mirdad iscjeljuje Sim-Sim i govori o starosti.....	85
24. Da li je dopušteno ubiti da bi se jelo?.....	88
25. Dan Vinove loze i pripreme oko njega. Mirdadov nestanak uoči praznika.....	91
26. Mirdad govori hodočasnici na Dan Vinove loze i oslobađa Lađu izvjesne količine mrtvog tereta.....	93
27. Da li istinu treba propovijedati svima, ili nekolicini izabranih? Mirdad razotkriva tajnu njegovog nestanka uoči Dana Vinove loze i govori o lažnoj vlasti.....	99
28. Princ od Bethara se pojavljuje sa Shamadamom u Orlovskom gnijezdu. Razgovor između princa i Mirdada o ratu i miru. Shamadam hvata Mirdada u klopku.....	102
29. Shamadam uzaludno pokušava pridobiti Suputnike za sebe. Mirdad se na čudesan način vraća i daje svim Suputnicima, osim Shamadamu, poljubac Vjere.....	107
30. Učitelj razotkriva Micayonov san.....	112
31. Velika Nostalgija.....	115
32. O grijehu i svlačenje pregača od smokvinog lišća.....	118
33. O noći - pjevaču bez premca.....	123
34. O Majci-Jajetu.....	128
35. Iskrene stazi k Bogu.....	132
36. Dan Lađe i njegovi obredi. Poruka princa od Bethara o Živoj Svjetiljci.....	136
37. Učitelj upozorava svjetinu na potop vatre i krvi. Pokazuje način kako uteći i porinjava svoju Lađu.....	139
 MIKHAIL NAIMY.....	 145

PRIČA O KNJIZI

I

Vezani opat

Na Mliječnim Planinama, na visokom grebenu zvanom *Oltar Vrh*, stoje prostrane i turobne ruševine manastira koji je nekada bio čuven kao *Lađa*. Predaje ga vezuju za prošlost drevnu kao Potop.

Brojne su legende bile izatkane oko Lađe, ali je na jezicima lokalnih brđana, među kojima mi se dogodilo da provedem jedno ljeto u sjenci Oltar Vrha, najraširenija ova:

Mnogo godina nakon velikog Potopa, Noa i njegovu porodicu i potomstvo njegove porodice, put nanese u Mliječne Planine, gdje nadoše plodne ravnice, preobilne rijeke i najumjerenije podneblje. Odlučiše se tu skrasiti.

Kada Noa (Noah) osjeti da mu se dani primiču kraju, pozva sebi svoga sina Sama, koji i sam bijaše sanjar i čovjek od vizija poput Noa, i reče mu govoreći:

»Vidi, sine moj. Žetva godina oca tvoga bila je prekomjerno bogata. Sada je i posljednji snop spreman za srp. Ti i tvoja braća, i vaša djeca i djeca vaše djece, ponovo ćete naseliti oduzetu zemlju i vašeg sjemena biće kao pijeska morskoga, kao što mi obeća Bog.

Ipak, nekakva bojazan obuze moje posljednje dane. A to je, da će ljudi vremenom zaboraviti Potop i požude i poročnosti, kojeg one sobom donesoše. Oni će isto tako zaboraviti Lađu, kao i Vjeru koja je sto i pedeset dana ponese u pobijedi nad bjesnilima osvetoljubivih dubina. Niti će paziti na Novi Život što poteče iz te Vjere, koje će oni biti plodovi.

Da ne zaborave, zapovijedam ti, sine moj, da podigneš oltar na najvišem vrhu u ovim planinama, na vrhu koji će ubuduće biti znan kao Oltar Vrh. Dalje ti zapovijedam, podigni kuću oko oltara, kuću koja će u svim pojedinostima odgovarati lađi, ali veoma umanjenih razmjera, i koja će biti znana kao Lađa.

Na tom oltaru namjeravam prinijeti svoju posljednju žrtvu zahvalnicu. I od vatre koju ću potom upaliti, zapovijedam ti da održavaš svjetlost neprestano gorućom. Što se kuće tiče, od nje ćeš načiniti svetište za malu zajednicu izabranih, čiji broj nikada neće prelaziti devet, niti će ikada biti manji od devet. Oni će biti znani kao Suputnici Lađe. Kada jedan od njih umre, Bog će odmah dobiti drugog umjesto njega. Oni neće napuštati svetište, nego će biti usamostanjeni na tom mjestu sve njihove dane, izvršavajući sve strogosti Majke Lađe, održavajući vatru Vjere gorućom i zovućom na Ono Najviše, za vodstvo njima i njihovim bližnjima. Za njihove tjelesne potrebe dobivat će od milosrđa vjernika.«

Sam, koji se unese u svaki slog riječi svoga oca, prekide ga da bi doznao razlog broju devet – devet, ni više, ni manje. I stari patrijarh objašnjavajući reče:

»To je, sine moj, broj onih koji su jedrili Lađom.«

Ali Sam ne mogaše nabrojati više do osmoro: Svoga oca i mater, sebe i svoju ženu, i svoja dva brata i njihove žene. Zato bijaše veoma zbunjen očevim riječima. I Noa, primijetivši zbunjenost svoga sina, dalje objasni:

»Vidi, otkrivam ti veliku tajnu, sine moj. Deveta osoba bijaše slijepi putnik,

koju samo ja znadoh i vidjeh. Ona bijaše moj stalni suputnik i kormilar. O njoj me više ne pitaj, nego ne propusti joj napraviti mjesta u svom svetištu. To su moje želje, Same, sine moj. Postaraj se za njih.«

I Sam postupi po zapovijedi svoga oca.

Kada se Noa pribra kod svojih očeva, njegova djeca ga sahraniše pod oltar u Lađi, koja vjekovima potom ostade, duhom i djelom, upravo ono svetište koje začu i uredi velikodostojni pobjednik nad Potopom.

Međutim, kako su vjekovi protjecali, Lađa uskoro poču primati poklone od vjernika, daleko preko mjere njenih potreba. Zbog toga postade svake godine sve bogatija zemljom, srebrom, zlatom i dragim kamenjem.

Nekoliko naraštaja unazad, kada je jedan od Devetorice upravo bio umro, stranac dođe do kapija i zatraži da bude primljen u zajednicu. Po drevnim običajima Lađe, koji nikada ne bijahu prekršeni, trebalo bi da taj stranac odmah bude prihvaćen, budući da je prvi koji moli za pristup i dolazi neposredno za smrću jednog od suputnika. Ali Starješina, kako opat Lađe bijaše zvan, desilo se da je u to vrijeme bio jedan samovoljan, odan ovome svijetu i tvrdoga srca čovjek. Njemu se ne dopade pojava tog stranca, koji bijaše gol, izgladnio i prekriven ranama, i reče mu da nije vrijedan pristupa u zajednicu.

Stranac je uporno navaljivao da bude primljen, i to njegovo navaljivanje toliko razgnjevi Starješinu, da mu ovaj zapovijedi da hitno napusti manastirsko zemljište. Ali stranac bijaše ubjedljiv i ne dade se otjerati. Na kraju on nagovori Starješinu da ga primi kao slugu.

Dugo nakon toga je Starješina čekao na Providenje da pošalje suputnika umjesto onog koji bijaše umro. Ali nitko ne dođe. Tako, po prvi put u njenoj povijesti, Lađa je pružala utočište osmorici suputnika i jednom slugi.

Prođe sedam godina, a manastir postade toliko bogat, da nitko ne mogaše procijeniti njegova bogatstva. On posjedovaše svu zemlju i sva sela miljama i miljama unaokolo. Starješina bijaše veoma sretan i oraspoloži se prema onom strancu, vjerujući da je on donio »dobru sreću« Lađi.

Početak osme godine, međutim, stvari se počeu brzo mijenjati. Nekada mirna zajednica se uskomeša. Promućurni Starješina ubrzo nasluti da je stranac tome uzrok i odluči ga otjerati. Ali, ovaj, bijaše prekasno. Monasi, koji bijahu pod njegovim vodstvom, više se nisu pokoravali nikakvom pravilu ili razumu. Za dvije godine oni razdadoše svu manastirsku imovinu, pokretnu i nepokretnu. Nebrojene manastirske zakupnike učiniše slobodnim posjednicima. Treće godine napustiše manastir. I što je još užasnije, stranac baci kletvu na Starješinu, kojom ga *veza* za manastirsko zemljište i učini nijemim do dana današnjeg.

Tako kaže legenda.

Nije nedostajalo očevidaca koji su me uvjerali da su u mnogim prilikama – nekad danju, nekad noću – vidali Starješinu kako tumara zemljištem napuštenog i sada veoma razrušenog manastira. Ipak, nitko nikada nije bio u stanju izvući ijednu riječ s njegovih usana. Štoviše, svaki put kada bi osjetio prisustvo bilo kog čovjeka ili žene, brzo bi nestajao, da nitko ne bi znao kuda.

Priznajem da me je ova priča onespokojila. Slika usamljenog monaha – ili

čak samo njegove sjenke – kako mnogim godinama tumara dvorištima tako drevnog svetišta i okolo njih, na vrhu tako pustom kao što je Oltar Vrh, suviše je obuzimala da bi bila odagnana. Pekla mi je oči, spopadala misli, bičevala krv, podbadala meso i kosti.

Naposljedku rekoh: popet ću se na planinu.

II

Kremen Padina

Sa zapada okrenut k moru, i izdižući se mnogo tisuća stopa nad njim, s pročelja prostran, strm i stjenovit, iz daljine se pomaljao Oltar Vrh, prkoseći i preteći. Ipak, bilo mi je ukazano na dva dovoljno bezbjedna prilaza, oba poput dvije zavojite, uske staze, koje su vodile duž mnogih litica – jedna s juga, druga sa sjevera. Odlučih ne krenuti ni jednom od njih. Između ta dva prilaza, mogao sam razaznati usku, glatku površinu padine, koja se spuštala sasvim od vrha i dosezala skoro do same njegove osnove, i koja mi se činila kao kraljevski put do vrha. Ona me je privlačila tajanstvenom snagom i odlučih da to bude moj put.

Kada sam otkrio svoju odluku jednom od lokalnih brđana, on se zapilji u mene sa svoja dva užarena oka i sklopivši ruke s užasom povika:

»Kremen Padina? Nipošto ne budi toliko nepromišljen, da tako zabadava daš svoj život. Mnogi su pokušali prije tebe, ali nitko se nikada nije vratio ispričati što se dogodilo. Kremen Padina? Nipošto, nipošto!«

Na to je navaljivao pokazati mi put uz planinu. Ali sam ja učtivo odbio njegovu pomoć. Ne mogu objasniti zašto je njegov užas imao na mene suprotno djelovanje; umjesto da me odvрати, podstakao me je i još snažnije nego prije učvrstio u mojoj namjeri.

Izvjesnog jutra, tek što je tama svitala u svjetlost, otresoh noćne snove sa svojih kapaka i zgrabivši svoj štap, sa sedam kruhova, udarih ka Kremen Padini. Slabašan dah izdišuće noći, živahan puls rađajućeg dana, nagrizajuća žudnja da se suočim s tajnom vezanog monaha, i ona koja je još jače nagrizala: da se sam od sebe bar načas oslobodim, svejedno na koliko kratko, kao da su dali krila mojim stopalima i polet mojoj krvi.

Započeh svoje putovanje pjesmom u svome srcu i čvrstom odlučnošću u svojoj duši. Ali kada nakon dugog i radosnog marša dosegoh donji kraj one padine i pokušah se njome očima uspeti, tiho progutah svoju pjesmu. Ono što mi se iz daljine činilo da je prav, gladak, trakoliki sloj puta, sada se preda mnom pružio širok, i strm, i visok, i nesavladiv. Sve dokle mi je oko dopiralo naviše i u stranu, nisam mogao vidjeti ništa drugo do izlomljen kremen različitih veličina i oblika, do najmanjeg djelića krša, šiljate igle, ili izbrušene oštrice. Nigdje ni traga životu. Bijaše to mrtvački pokrov tako sumoran, kao da je uliveni strah visio nad svim predjelima unaokolo, dok se vrh nije mogao ni nazreti. Ipak, nisam bio zastrašen.

S očima onog dobrog čovjeka koji me je upozorio na tu padinu, još uvijek plamtećim na mome licu, prizvah svoju odlučnost i započeh svoj marš naviše. Uskoro, međutim, shvatih da me moje stope neće same daleko odvesti, jer kremen se pod njima klizao, stvarajući užasavajući zvuk, kao da milion grla zapinje u samrtnom gušenju. Da bih iole napredovao, morao sam zabadati i rukama i koljenima i prstima na nogama u pokretan kremen. Kako sam tada želio imati spretnost koze!

Sve dalje i dalje, puzao sam u cik-cak, ne dajući sebi odmora. Jer počeh se bojati da će me noć sustići prije nego dosegnem svoj cilj. Da odustanem, bilo je daleko od moga uma.

Dan je bio gotovo utrošen, kada iznenada osjetih napad gladi. Do tada i ne pomislih na hranu i piće. Kruhovi koje vezah u maramu oko struka, bijahu zaista isuviše dragocjeni da bi u tom trenutku bili za procjenjivanje. Odvezah ih i upravo da izlomim prvi komadić, kad zvuk zvonca i nešto što je zvučalo poput cviljenja trščane frule, pogodi moje uši. Ništa od toga ne bi moglo više zaprepastiti u toj kremenoj pustoši.

Ubrzo vidjeh velikog crnog jarca predvodnika kako se pojavljuje jednim grebenom s moje desne strane. Prije no što sam mogao doći do daha, koze me okružiše sa svih strana; kremen je praskao pod njihovim nogama kao što je prskao i pod mojim, ali proizvođači mnogo manje zastrašujući zvuk. Kao po pozivu, koze, predvođene onim jarcem, jurnuše na moj kruh i zgrabile bi ga iz mojih ruku da ne bijaše glasa njihovog pastira koji se – ne znam ni kako ni odakle – pojavi blizu mene. To bijaše mladić upečatljive pojave – visok, snažan i ozaren. Lavlja koža bijaše njegova jedina odjeća, a trščana frula u njegovoj ruci, njegovo jedino oružje.

»Moj jarac predvodnik je jedna razmažena koza«, reče on blago i osmjehujući se. »Hranim ga kruhom kad god imam kruha. Ali stvorenja koja jedu kruh ovuda ne prođuše za mnogih, mnogih mjeseca.« Tada se okrete svom jarcu predvodniku i reče: »Vidiš li kako se dobra sreća stara, vjerni moj jarče predvodniče? Nikada ne gubi nadu u sreću.«

Na što se saže i uze jedan kruh. Vjerujući da je gladan, rekoh mu veoma blago i iskreno:

»Podijelit ćemo ovaj oskudni obrok. Ima dovoljno kruha za obojicu – i za jarca predvodnika.«

Na moje skoro ukočeno zaprepaštenje, on baci prvi kruh kozama, zatim drugi, pa treći, i tako do sedmog, uzimajući za sebe po zalogaj od svakog. Bio sam kao gromom pogođen i bijes mi poče razdirati grudi. Ipak, shvaćajući svoju bespomoćnost, umirih svoj bijes donekle i, okrećući zbunjen pogled ka kozaru, rekoh polu preklinjući, polu prekoravajući:

»Sada, pošto si nahranio svoje koze kruhom gladnog čovjeka, zar ga ne bi nahranio s malo njihova mlijeka?«

»Mlijekomojih koza je otrov za budale, a ja ne bih želio da ijedna od mojih koza bude kriva za smrt makar i budale.«

»Ali, po čemu sam ja budala?«

»Po tome što si ponio sedam kruhova na putovanje od sedam života.«

»Da li je onda trebalo ponijeti sedam tisuća?«

»Ni jedan jedini.«

»Poći bez zaliha na tako dugo putovanje – da li je to ono što savjetuješ?«

»Put koji se ne stara o putniku, nije put za putovanje.«

»Da li bi ti želio da jedem kremen umjesto kruha i da pijem svoj znoj umjesto vode?«

»Tvoje tijelo je dovoljna hrana, a tvoja krv je dovoljno piće. Uz to ima puta.«

»Rugaš mi se, kozaru, isuviše. Ipak, neću uzvraćati na tvoje ruganje. Tko god jede od mog kruha, čak i kad me ostavi da skapam glađu, postaje mi brat. Dan klizi niz planinu i moram krenuti. Ne bi li mi rekao da li sam još daleko od vrha?«

»Preblizu si Zaboravu.«

Na to stavi frulu na svoje usne i odmaršira uz nezemaljske zvukove melodije, koja je zvučala poput jadicovke iz donjih svjetova. Pratio ga je jarac predvodnik, a za njim i ostatak koza. Još zadugo sam mogao čuti lomljivu kremena i meketanje koza pomiješano s naricanjem frule.

Potpuno zaboravivši na svoju glad, započeh obnavljati ono svoje snage i odlučnosti što ih kozar bijaše uništio. Ako je trebalo da me noć zatekne na toj turobnoj gomili pokretnog kremena, tada bih morao potražiti mjesto gdje bih mogao ispružiti svoje umorne kosti, bez straha da ću se skotrljati niz Padinu. Tako se ponovo latih svoga puzanja. Pogledavši niz planinu, jedva povjerovah da sam se toliko visoko popeo. Donji kraj Padine se više nije vidio, dok je vrh izgledao skoro na dohvat.

Predvečer dođoh do gomile stijena, koje su oblikovale neku vrstu pećine. Mada je ta pećina visila nad provalijom čije dno bijaše zamučeno sumornim, tamnim sjenama, odlučih tu prenoćiti.

Cipele su mi bile iscijepane i veoma umrljane krvlju. Kada sam ih pokušao skinuti, otkrih da mi je koža tijesno priljubljena uz njih, kao da je ljepilom zalijepljena. Dlanovi mojih ruku su bili prekriveni crvenim brazgotinama. Nokti mi bijahu poput oštrica bodlji s kore mrtvog drveta. Moja odjeća je bila podarila većinu svojih dijelova oštrom kremenju. Glava mi bijaše nabubrila snom. Činilo se da nije sadržavala misli ni o čemu drugom.

Koliko dugo sam spavao – trenutak, sat, ili vječnost, ne znam. Ali probudih se s osjećanjem da me neka sila vuče za rukav. Sjedeći, prenut i ošamućen snom, gledao sam mladu djevojku kako stoji preda mnom, s fenjerom škiljave svjetlosti u ruci. Bila je sasvim naga i lica i stasa najnježnije ljepote. Za rukav mog sakoa vukla me je neka starica, koja bijaše onoliko ružna, koliko djevojka bijaše lijepa. Hladna drhtavica protrese me od glave do pete.

»Vidiš li kako se dobra sreća stara, drago moje dijete?«, reče žena, pošto do pola svuču sako s mojih ramena. »Nikada ne gubi nadu u sreću.«

Jezik mi se bijaše svezao i niti učinih napora da progovorim, još slab da se oduprem. Uzalud prizivah svoju volju. Izgledalo je kao da me je napustila. Bio sam potpuno bespomoćan u rukama te starice, iako sam i nju i njeno dijete mogao otpuhati iz pećine, da sam htio. Ali nisam bio u stanju čak ni da želim, niti sam imao snage da puhnem.

I ne zadovoljivši se samo sakoom, žena me nastavi i dalje svlačiti, sve dok ne ostadoh potpuno gol. Kako me je svlačila, davala bi svaki komad odjeće djevojci, koja bi ga stavljala na sebe. Sjenka mog golog tijela koja je padala na zid pećine, zajedno sa sjenama dviju žena u ritama, ispunjavala me je strahom i gađenjem. Gledao sam ne shvaćajući i stajao nijem kada govor bijaše najpreči i jedino oružje koje mi je preostalo u mome neprijatnom stanju. Konačno mi se odriješi jezik, te rekoh:

»Ako si izgubila svaki stid, starice, ja nisam. Stidim se svoje golotinje čak i pred takvom bestidnom vješticom kao što si ti. Ali sam beskrajno poštiđeniji pred nevinošću ove djevice.«

»Kako ona nosi tvoj stid, tako ti nosi njenu nevinost.«

»Što će jednoj djevici odrpana odjeća iznurenog čovjeka, i to onog koji je izgubljen u planinama na ovakvom mjestu, u ovakvoj noći?«

»Možda da olakša njegov tovar. Možda da se ugrije. Zubi jadnog djeteta

cvokoću od hladnoće.«

»Ali kada hladnoća natjera moje zube da zacvokoću, čime ja da je otjeram? Zar nema milosti u tvome srcu? Moja odjeća je sve što posjedujem na ovome svijetu.«

Manje posjedovnog – manje posjedovna.

Više posjedovnog – više posjedovna.

Više posjedovna – manje cijenjen.

Manje posjedovna – više cijenjen.

Hajdemo, dijete moje.

Kako uze djevojčinu ruku i htjede krenuti, tisuću pitanja koja sam je želio pitati navre mi na pamet, ali samo jedno mi dođe na vrh jezika:

»Prije nego što odeš, starice, ne bi li bila bar toliko ljubazna kazati mi, da li sam još daleko od vrha?«

»Na rubu si Crnog Ponora.«

Svjetlost svjetiljke je povijala k meni njihove čudne sjenke, dok su izlazile iz pećine i iščezavale u čadavo crnoj noći. Zlokoban studeni val se ustremi na mene, ni sam ne znam odakle. Uslijedi još zlokobnijih i studenijih valova. Izgledalo je kao da sami zidovi pećine izdišu mraz. Zubi su mi cvokotali, a s njima i moje već zbrkane misli: koze koje pasu na kremenu, kozar koji se podsmijava, ona žena i ona djeвица, ja, gol, izubijan, isječen, izgladnio, promrzao, zgranut, u ovakvoj pećini, na ivici ovakve provalije. Da li sam bio blizu svoga cilja? Da li ću ga ikada doseći? Ima li kraja ovoj noći?

Jedva da sam imao vremena sabrati se, kada začuh lavež psa i vidjeh još jednu svjetlost, tako blizu, tako blizu – upravo u pećini.

»Vidiš li kako se dobra sreća stara, voljena moja? Nikada ne gubi nadu u sreću.« Bio je to glas jednog starog, veoma starog čovjeka, bradatog, povijenog i nesigurnog u koljenima. On se obraćao ženi staroj koliko i sam što je bio, bezuboj, raščupanoj i isto tako povijenoj i nesigurnoj u koljenima. Naizgled ne primjećujući moje prisustvo, on nastavi istim pištavim glasom, koji kao da je s mukom izlazio iz njegovog grla:

»Divne li bračne odaje za našu ljubav, i sjajnog li štapa umjesto onog kojeg si izgubila. S ovakvim štapom ne bi se više trebala spoticati, ljubavi moja.« Rekavši to, on podiže moj štap i uruči ga ženi, koja se slabašno o njega osloni i pomilova ga nježno svojim usahlim rukama. Onda, kao da me primijeti, ali jednako govoreći svojoj družbenici, on dodade:

»Stranac će odmah otići, voljena, i mi ćemo sasvim sami sanjati naše noćne snove.«

To se obruši na mene poput komande, koju osjetih isuviše važnom a da se ne usprotivim, naročito kada mi se onaj pas približi s prijjetnjom režeći, kao da je želio izvršiti zapovijed svoga gospodara. Cijela ta scena me ispuni užasom i ja je promatrah kao u transu. I poput čovjeka u transu, ustadoh i krenuh k izlazu pećine, učinivši načas očajnički napor da govorim – da se obranim, da istaknem svoje pravo.

»Uzeli ste moj štap. Da li ćete biti toliko okrutni i ovu pećinu da mi oduzmete, koja je moj dom za ovu noć?«

*Sretni su oni bez štapa,
jer ti se ne spotiču.
Sretni su oni bez doma,
jer ti su u svome domu.
Samo spotala – poput nas,
trebaju ići sa štapom.
Samo domom okovani – poput nas,
moraju imati dom.*

Tako su zajedno pjevali dok su pripremali svoju postelju, kopajući dugim noktima tlo i poravnavajući krupan pijesak dok su pjevali, ali ne obraćajući pažnju na mene. To me natjera da u očajanju viknem:

»Pogledajte moje ruke. Pogledajte moja stopala. Ja sam putnik, izgubljen na ovoj sumornoj padini. Svoj put dovde obilježio sam vlastitom krvlju. Nisam u stanju vidjeti niti pedlja dalje ove strahotne planine, koja izgleda da je vama tako prisna. Zar se ne bojite zaslužene kazne? Dajte mi barem vašu svjetiljku, ako mi ne dozvolite da s vama podijelim ovu pećinu za ovu noć.«

*Ljubav neće biti pokazana.
Svjetlost neće biti udaljena.
Voli pa vidi.
Svijetli pa budi.
Noć kada prokrvari,
i dan kada odjuri,
i zemlja kad upokoji,
kako će putnik putovati?
Tko će se usuditi?*

Sasvim ogorčen, odlučih pribjeći preklinjanju, osjećajući svo vrijeme da to neće biti od koristi, jer tajanstvena sila nastavi izguravati me napolje.

»Dobri starče. Dobra starice. Iako sam utnuo od hladnoće i onijemio od iznemoglosti, neću biti mušica na vašoj masti. I ja sam jednom okusio od ljubavi. Ostavit ću vam svoj štap i svoje skromno prenočište koje ste izabrali za vašu bračnu odaju. Ali jednu malu stvar zauzvrat od vas tražim: pošto mi uskraćujete svjetlost vaše lampe, zar nećete biti tako milostivi, da me izvedete iz ove pećine i uputite k vrhu? Jer, izgubih svaki smisao za pravac, i za ravnotežu isto tako. Ne znam koliko visoko sam se uspio i koliko se još moram uspinjati.«

Ne obraćajući pažnju na moja preklinjanja, oni nastaviše pjevati:

*Ono zaista visoko, jednako je nisko.
Ono zaista brzo, jednako je sporo.
Ono najosjetljivije, neosjetljivo je.
Ono najrječitije, nijemo je.
Oseka i plima jesu isto more.
Najpouzdanijeg vodiča imaju oni bez vođe.
Ono veoma veliko, malo je veoma.
I onaj koji sve svoje daje, sve ima.*

Posljednjim naporom sam ih preklinjao da mi kažu kojim putem da okrenem nakon što napustim pećinu, jer možda me je smrt vrebala pri prvom koraku koji bih napravio, a ja još nisam želio umrijeti. Bez daha sam iščekivao njihov odgovor, koji stiže s još jednom čudnom pjesmom i ostavi me još smetenijeg i ogorčenijeg nego prije:

*Tvrda i strma je izbočina stijene.
Meka i duboka je dolina praznine.
Lav i larva,
kedar i naramak,
puž i zec,
gušter i prepelica,
orao i krtica –
svi u jednoj rupi.
Jedan mamac. Jedna udica.
Samo smrt može nadoknaditi.
Kako dolje, tako na visini –
da bi živio, umri, ili, da bi umro, živi.*

Svjetlost svjetiljke trepereći iščeznu kako ispuzah iz pećine na rukama i koljenima, sa psom koji je za mnom puzao, baš kao da je želio uvjeriti se da sam izašao. Tama je bila tako teška, da sam mogao osjetiti njenu crnu težinu na svojim kopcima. Ni trenutka dalje nisam mogao odugovlačiti. Onaj pas me u to veoma uvjeri.

Jedan neodlučan korak. Još jedan neodlučan korak. Pri trećem osjetih kao da je planina odjednom bila iskliznula ispod mojih nogu, i nađoh se uhvaćen u velikim uzburkanim valovima mora tame, koje je isisalo moj dah i snažno me bacalo dolje – dolje, dolje.

Posljednja vizija koja prolete mojim umom dok sam se obrtao u praznini Crnog Ponora, bila je ona đavoljih mladoženje i nevjeste. Posljednje riječi koje sam promrmljao dok je dah mrznuo u mojim nozdrvama, bile su njihove riječi:

Da bi živio, umri, ili, da bi umro, živi.

III

Čuvar Knjige

»Ustani, O, Sretni stranče. Ti si dosegao svoj cilj.«

Usahnuo od žeđi i pržeći se pod vrelinim zracima sunca, do pola otvorih oči i nađoh sebe ispruženog na tlu i vidjeh crno obličje nekog čovjeka savijenog nada mnom, koji je nježno vlažio moje usne vodom i isto tako nježno prao krv s mnogih mojih rana. On bijaše veoma krupan, grubih crta, čupave brade i vjeđa, duboka i oštra pogleda i najteže odredljive dobi. Njegov dodir, usprkos tome, bijaše mek i okrepljujući. Uz njegovu pomoć bio sam u stanju sjesti i upitah glasom koji jedva da je dopro do mojih vlastitih ušiju:

»Gdje sam?«

»Na Oltar Vrh.«

»A pećina?«

»Iza tebe.«

»A Crni Ponor?«

»Ispred tebe.«

Veliko je bilo moje zaprepaštenje, zaista, kada pogledah i, uistinu, nađoh onu pećinu iza sebe i crni bezdan razjapljen preda mnom. Bio sam na samom njegovom rubu i zamolih onog čovjeka da krene sa mnom do pećine, što on dragovoljno učini.

»Tko me je iznio iz Ponora?«

»Mora da te je onaj koji te je vodio do vrha, iz Ponora i iznio.«

»Tko je taj?«

»Isti onaj koji sveza moj jezik i okova me za ovaj Vrh stotinu i pedeset godina.«

»Jesi li ti, onda, onaj vezani opat?«

»Taj sam.«

»Ali ti govoriš. On je nijem.«

»Ti si odvezao moj jezik.«

»On se također kloni društva ljudi. Ti ne izgledaš uopće uplašen od mene.«

»Ja se klonim svih ljudi osim tebe.«

»Nikada prije nisi vidio moje lice. Kako to da se kloniš svih ljudi osim mene?«

»Stotinu i pedeset godina čekao sam na tvoj dolazak. Stotinu i pedeset godina, ne preskočivši niti jedan jedini dan, svakim godišnjim dobom i pri svakom vremenu, moje grešne oči bi pretraživale kremenje one Padine, ne bi li ugledale čovjeka kako se uspinje ovom planinom i stiže dovde onako kako si ti stigao: gol, bez štapa i zaliha. Mnogi su se pokušavali uspeti Padinom, ali nitko nikada ne prispije. Mnogi stigoše drugim stazama, ali nitko gol, bez štapa i zaliha. Cijeli jučerašnji dan promatrao sam tvoje napredovanje. Pustio sam te da prespavaš noć u onoj pećini, ali ranom zorom dođoh ovdje i nađoh te mrtvog. Ipak, bijah siguran da ćeš oživjeti. I, gle! Živ si više nego ja. Ti si umro da bi

živio. Ja živim da bih umro. Da, slava njegovom imenu. Sve je kako je on obećao. Sve je kako bi trebalo biti. U mom umu nema mjesta sumnji da si ti onaj izabrani.«

»Tko?«

»Onaj blagoslovljeni u čije ruke ću predati svetu Knjigu da je objavi svijetu.«

»Koju knjigu?«

»Njegovu Knjigu – *Knjigu Mirdadovu*.«

»Mirdadovu? Tko je Mirdad?«

»Da li je moguće da nisi čuo za Mirdada? Kako je to čudno. Bio sam potpuno ubijeden da je njegovo ime do sada ispunilo zemlju, kao što do dana današnjeg ispunjava tlo poda mnom, zrak oko mene i nebo nada mnom. Sveto je ovo tlo, O, stranče; njegove stope su hodale njime. Svet je ovaj zrak; njegova pluća su ga disala. Sveto je ovo nebo; njegove oči su ga motrile.«

Izgovorivši to, monah se sagnu ponizno, poljubi tlo tri puta i začuta. Nakon pauze, rekoh:

»Otvorio si mi apetit da čujem još o tom čovjeku koga nazivaš Mirdadom.«

»Posudi mi tvoje uho i reći ću ti ono što mi nije zabranjeno kazati. Moje ime je Shamadam¹. Bio sam Starješina Lađe, kada je jedan od devetorice suputnika umro. Jedva da se njegova duša odvojila, kad mi rekoše da je stranac pred kapijama i da pita za me. Odmah znadoh da ga je Proviđenje poslalo da zauzme mjesto mrtvog suputnika, i trebao sam se radovati što je Bog još uvijek bdio nad Lađom, kao što je činio od dana našega oca Sama.«

Tu ga prekidoh da pitam, da li je bila istina ono što mi ljudi dolje rekoše, da je Lađu sagradio prvi Noev sin. Njegov odgovor dođe hitar i jasan:

»Da, upravo je onako kako ti je bilo rečeno.« Tada nastavi svoju prekinutu priču:

»Zaista, trebao sam se radovati. Ali iz razloga koji je sasvim izvan moći moga shvaćanja, zatekoh bunu kako se diže u mojim grudima.

Čak i prije nego bacih pogled na stranca, cijelo moje biće zarati protiv njega. I odlučih ga odbaciti, potpuno shvaćajući da bih odbacujući njega prekršio neprekršljiva predanja i odbacio Njega koji ga posla.

Kada otvorih kapije i ugledah ga – mladog, ne više od dvadeset i pet – moje srce se nakostriješi kamama, koje poželjeh u njega zariti. Gol, očito izgladnio i lišen svake zaštite, čak i štapa, izgledao je krajnje bespomoćan. Ipak, izvjesna svjetlost na njegovom licu činila je da izgleda neranljiviji od viteza u punoj opremi i mnogo stariji od svojih godina. Sama moja utroba je urlala na njega. Svaka kap krvi u mojim venama željela ga je zdrobiti. Ne pitaj me za objašnjenje. Možda je njegovo prodorno oko razgoltilo moju dušu i uplašilo me da ću vidjeti svoju dušu голу pred svakim čovjekom. Možda je njegova čistoća razotkrila moju prljavštinu i ražalostila me da ću izgubiti velove koje sam tako dugo tkao za svoju prljavštinu. Jer prljavština je uvijek voljela svoje velove.

¹To sham = varati; Shamadam (Šamadam) dakle znači: lažni Adam, tobožnji Adam.

Možda je postojala drevna zavada između njegovih zvijezda i mojih. Tko zna? Tko zna? Samo on može reći.

Kazah mu glasom najnabusitijim i najbezmilosnijim, da ne može biti primljen u zajednicu, i zapovjedih mu da odmah napusti ovo mjesto. Ali on se ne pomjeri i mirno me posavjetova da još jednom promislim. Njegov savjet uzeh kao uvredu i pljunuh mu u lice. On je i dalje nepokolebljivo stajao na svome mjestu i polako brišući pljuvačku sa svoga lica, još jednom me posavjetova da promijenim svoju odluku. Kako je on brisao pljuvačku sa svoga lica, tako sam ja osjećao kao da je moje bilo umrljano njome. Također osjetih da sam pobijeden, i negdje duboko u sebi priznadoh da ta borba bijaše neravnopravna, i da je on bio jači borac.

Poput svake poražene gordosti, ni moja ne htjede odustati od borbe, sve dok ne vidje sebe pruženu i izgaženu u prašini. Bio sam skoro spreman prihvatiti molbu tog čovjeka. Ali sam ga želio prvo vidjeti poniženog. Ipak, on ne bi ponižen ni na koji način.

Iznenada, on zamoli za malo hrane i odjeće, i moje nade oživješe. S gladu i hladnoćom postrojenim protiv njega na mojoj strani, povjerovah da sam dobio bitku. Svirepo odbih dati mu komadić kruha, govoreći da manastir živi od milosrđa i da ne može razdavati milostinju. Time najbezočnije slagah, jer manastir bijaše isuviše prebogat, da bi odbio hranu i odjeću potrebitom. Htjedoh da prosi. Ali, on ne prosiše. Zahtijevao je kao pravo; bijaše zapovijedi u njegovom moljenju.

Ta bitka dugo potraja, ali se nikada ne pokoleba. Ona bijaše od početka njegova. Da bih sakrio svoj poraz, na kraju mu predložih da stupi u Lađu kao sluga – samo kao sluga. To će ga, tješio sam se, poniziti. Čak ni tada nisam shvaćao da ja bijah prosjak, a ne on. Da bi zapečatio moje poniženje, on prihvati taj prijedlog bez gundanja. Malo sam ja u to vrijeme pretpostavljao, da sam primajući njega – makar i kao slugu – istjerivao sebe. Do posljednjeg dana sam se pripijao uza svoju zabludu, da sam ja, a ne on, bio gospodar Lađe. Ah, Mirdade, Mirdade, što učini Shamadamu! Shamadame, što učini sebi!«

Dvije krupne suze kanuše niz bradu tog čovjeka, i njegovo veliko tijelo zadrhta. Srce mi se ganu, te rekoh:

»Ne govori više, preklinjem te, o tom čovjeku, čija uspomena iz tebe ističe u suzama.«

»Ne uznemiri se, O, blagoslovljeni glasniče. To je negdašnja Starješinina gordost, koja još kaplje ove suze jada. Vlast slova je ta, koja škrguće svojim zubima na vlast duha. Neka ta gordost oplakuje; oplakuje svoje Posljednje. Neka ta vlast škrguće; škrguće posljednji put. Ah, da moje oči ne bijahu zemaljskom izmaglicom toliko zamagljene, kada prvi put ugledaše njegov nebeski lik! Ah, da moje uši ne bijahu mudrošću svijeta toliko zapušene, kada ih izazva njegova božanska mudrost! Ah, da moj jezik ne bijaše gorkim slatkim tijela toliko prekriven, kada se borio protiv njegovog jezika duhom prekrivenog! Ali mnogo sam žnjeo i još mnogo ću žnjeti od suza svoje zablude.

Sedam godina on bijaše ponizan sluga među nama – blag, hitar, bezazlen,

skroman, spreman izvršiti i najmanju zapovijed svakog suputnika. Kretao se okolo poput zraka. Nijedna riječ ne pobježe s njegovih usana. Vjerovali smo da se zavjetovao na ćutanje. Neki od nas bijahu isprva skloni ismijavati ga. Njihove napade je primao s nezemaljskim mirom i uskoro nas sve prisili da poštujemo njegovu tišinu. Za razliku od ostale sedmorice suputnika, koji su uživali u njegovom miru i njime bili blaženi, ja nađoh da je ugnjetavački i obeshrabrujući. Mnogo napora učinih da taj mir narušim, ali uzalud.

Njegovo ime, kako nam prenese, bijaše Mirdad. Na to ime se jedino odazivao. To bijaše sve što znadosmo o njemu. Pa ipak su njegovo prisustvo svi snažno osjećali, tako snažno, da bismo rijetko razgovarali, čak i o suštinskim stvarima, osim kada bi se on povukao u svoju samicu.

To bijahu godine obilja, prvih sedam godina Mirdada. Sedmerostruko i više se ogromni manastirski posjedi uvećalaše. Moje srce omekša prema njemu, i ja se ozbiljno posavjetovah sa zajednicom da ga primimo kao suputnika, vidjevši da nam Providenje ne posla nikog drugog.

Upravo tada se dogodi ono što nitko ne predvide – što nitko ne mogaše predvidjeti, a ponajmanje od svih ovaj ubogi Shamadam. Mirdad otpečati svoje usne, i oluja bi oslobođena. On pusti da izađe ono što je njegova tišina tako dugo skrivala, i to se probi u bujicama tako neodoljivo, da svi Suputnici bijahu uhvaćeni pročišćavajućim nasrtajima tih bujica – svi osim ovog ubogog Shamadama, koji se protiv njih borio do kraja. Pokušavao sam skrenuti tu plimu, ističući svoju vlast kao Starješine, ali Suputnici nisu priznavali drugu vlast osim onu Mirdadovu. Mirdad bijaše gospodar, Shamadam, samo izgnanik. Čak sam i lukavstvu pribjegavao. Nekima od suputnika sam nudio bogato mito u srebru i zlatu, drugima sam obećavao velike oblasti plodne zemlje. Skoro da sam bio uspio, kada, na neki tajanstven način, Mirdad postade svjestan mojih radnji i osujeti ih bez napora – jednostavno, s nekoliko riječi.

Isuviše nepoznata i isuviše zamršena bijaše nauka koju je on iznosio. Ona se Cijela nalazi u *Knjizi*. O tome mi nije dopušteno govoriti. Ali, njegova bi rječitost činila da snijeg izgleda kao katran, a katran kao snijeg. Tako je oštra i snažna bila njegova riječ. Tom oružju, što sam mogao suprostaviti? Baš ništa, osim manastirskog pečata koji bijaše pod mojim nadzorom. Ali čak ni to nije koristilo. Jer bi me Suputnici, vatreno od njega podsticani, prisilili da stavim svoju ruku i manastirski pečat na svaki dokument za koji bi odlučili da proslijedim. Malo po malo, oni razdadoše manastirsku zemlju, koju su vjernici vjekovima poklanjali. Onda Mirdad poče slati Suputnike, natovarene darovima, sirotinji i potrebitima u sva sela unaokolo. Na posljednji Dan Lađe, koji bijaše jedan od dva godišnja praznika Lađe – drugi bijaše Dan Vinove loze – Mirdad dovrši svoja luda djela, zapovjedivši svojim Suputnicima da s manastira posve skinu svaku imovinu i razdjele je narodu okupljenom napolju.

U sve to se osvjedočih svojim grešnim očima i zabilježih u svome srcu, koje samo što ne prepuče od mržnje prema Mirdadu. Da je mržnja samo mogla usmrtniti, ona koja je tada ključala u mojim grudima, usmrtila bi tisuću Mirdada. Ali njegova ljubav bijaše jača od moje mržnje. Ponovo je bitka bila

neravnopravna. Ponovo moja gordost ne htjede odustati, sve dok ne vidje sebe pruženu i izgaženu u prašini. On me je smrskao i ne boreći se protiv mene. Ja sam se borio protiv njega, ali samo smrskavši sebe. Kako bi često on pokušavao, u svom dugom, milostivom strpljenju, da ukloni ljuske koje mi bijahu na očima! Kako bih često ja tražio više i tvrdih ljuski, da se nalijepi na moje oči! Što mi je više od svoje nježnosti nudio, to sam mu više od svoje mržnje davao zauzvrat.

Bili smo dva ratnika na bojnom polju – Mirdad i ja. On sam bijaše legija. Ja sam bio usamljenu bitku. Da imadoh pomoći od ostalih Suputnika, pobijedio bih na kraju. I tada bih se najeo njegovog srca. Ali, moji Suputnici su se borili uz njega protiv mene. Izdajnici! Mirdade, Mirdade, ti se si osvetio.«

Još suza, ovoga puta praćenih jecajima, i duga pauza, nakon koje se Starješina još jedanput sagnu i triput poljubi zemlju, govoreći:

»Mirdade, moj pobjedniče, gospodaru moj, moja nado, moja kazno i moja nagrado, oprosti Shamadamovu gorčinu. Zmijska glava čuva svoj otrov, čak i nakon što je otkinu od tijela. Ali, srećom, ne može ujesti. Gledaj, Shamadam je sada bezub i bez otrova je. Podupri ga svojom ljubavlju, da bi mogao vidjeti dan, kada će njegova usta kapati medom poput tvojih usta. Za to on ima tvoje obećanje. Ovoga dana, oslobodio si ga njegovog prvog zatočeništva. Ne daj da čeka dugo u drugom.«

Kao da je pročitao pitanje koje mi je bilo na pameti, o zatočeništvima o kojima je govorio, Starješina uzdišući objasni, ali glasom tako blagim i toliko izmijenjenim, da bi se netko uistinu mogao zakunuti, da to bijaše glas drugog čovjeka:

»Toga dana on nas sve pozva baš u ovu pećinu, gdje je često običavao poučavati Sedmoricu. Sunce bijaše na zalasku. Zapadni vjetar donese gustu maglu, koja ispuni klisure i nadnese se poput tajanstvenog pokrova nad svu zemlju odavde do mora. Taj pokrov ne doseže više od pojasa našoj planini, koja, činilo se, kao da postade obala mora. Na zapadnom horizontu razastrše se zlokobni i teški oblaci, koji potpuno zakloniše sunce. Učitelj, ganut, ali zauzdavajući svoja osjećanja, zagrlji po redu svakog od Sedmorice, govoreći, kako zagrlji posljednjeg:

»Dugo ste živjeli na visinama. Danas se morate spustiti u dubine. Ako se ne uspinjete silaženjem, i ako vrh s dolinom ne spojite, visine će vam uvijek izazivati vrtoglavicu, a dubine vas uvijek zaslijepljivati.«

Okrenuvši se onda k meni, gledao me je dugo i s nježnošću, i rekao:

»Što se tebe tiče, Shamadame, tvoj čas još nije. Ti ćeš na ovom vrhu čekati na moj dolazak. I dok me čekaš, bit ćeš čuvar moje knjige, koja je zaključana u jednom željeznom kovčegu pod oltarom. Gledaj da je ni jedna ruka ne dotakne – čak ni tvoja. U pravo vrijeme poslat ću svoga glasnika da je uzme i objavi svijetu. Po ovim ćeš ga znakovima prepoznati: on će se uspjeti na ovaj vrh padinom od kremenja. Krenut će na svoje putovanje ovamo potpuno odjeven, snabdjeven štapom i sa sedam kruhova, ali ti ćeš ga naći pred ovom pećinom bez štapa, bez zaliha i golog, a također i mrtvog. Do njegovog dolaska, tvoj jezik i usne biće zapečaćeni, a ti ćeš se kloniti svakog ljudskog društva. Jedino će te

njegovo pojavljivanje osloboditi od zatočeništva tišine. Nakon što predaš knjigu u njegove ruke, bit ćeš pretvoren u stijenu, stijenu koja će čuvati ulaz u ovu pećinu do mog dolaska. Iz tog zatočeništva jedino ću te ja osloboditi. Ako budeš smatrao to čekanje dugim, ono će se produžiti. Ako ga budeš smatrao kratkim, ono će se skratiti. Vjeruj, i budi strpljiv.« Na što i mene zagri.

Onda se opet okrete Sedmorici, mahnu svojom rukom i reče:

»Suputnici, za mnom.«

I on pođe pred njima niz Padinu, svoje plemenite glave uzdignute, svojim nepokolebljivim pogledom pretražujući daljinu, svojim svetim stopama skoro ne dotičući zemlju. Kada dosegoše do ruba onog zastora od magle, sunce se probi kroz donju ivicu crnog oblaka nad morem, stvarajući zasvođen prolaz na nebu, osvjetljen svjetlošću isuviše čudesnom za ljudske riječi, isuviše zaslijepljujućom za smrtne oči. I učini mi se, kao da se Učitelj sa Sedmoricom odvojiše od planine i da idu po magli pravo u svod – u sunce. I kidalo me je što sam ostao sam – ah, tako sam.«

Poput nekog tko je iscrpljen teškim radom nakon dugog dana, Shamadam se iznenada opusti i začuta, glava mu klonu, očni kapci se zatvoriše, grudi su mu se neujednačeno pomjerale. Tako osta dugo. Dok sam pretraživao po svojoj pameti za nekim utješnim riječima, on podiže glavu i reče:

»Ti si miljenik sreće. Oprosti jednom nesretniku. Govorio sam mnogo – možda previše. Zar sam mogao drugačije? Može li onaj, čiji je jezik bio vezan sto i pedeset godina, slomiti njegovu vezanost samo s jednim ‘da’ ili ‘ne’? Može li jedan Shamadam biti jedan Mirdad?«

»Dopusti mi jedno pitanje, brate Shamadame.«

»Kako je milostivo od tebe, što me nazivaš ‘bratom’. Nitko me ne nazva tim imenom, otkako je moj jedini brat umro, a to bijaše prije mnogo godina. Koje je tvoje pitanje?«

»Pošto je Mirdad tako veliki Učitelj, čudim se što do današnjeg dana svijet nije čuo o njemu, ili o ijednom od njegovih sedam Suputnika. Kako to može biti?«

»Možda on čeka svoje vrijeme. Možda poučava pod nekim drugim imenom. U jednoj stvari sam siguran: Mirdad će izmijeniti svijet, kao što je izmijenio Lađu.«

»On mora da je odavno umro.«

»Ne Mirdad. Mirdad je moćniji od smrti.«

»Da li želiš reći, da će on razoriti svijet, kao što je razorio Lađu?«

»Ne, i opet ne! On će rasteretiti svijet, kao što je rasteretio našu Lađu. I tada će on ponovo upaliti vječnu svjetlost, koju su ljudi poput mene, skrili pod previše mjerica zabluda, i sada oplakuju tamu u kojoj su. On će u ljudima ponovo izgraditi ono što su ljudi od sebe razrušili. Knjiga će uskoro biti u tvojim rukama. Pročitaj je i ugledaj svjetlost. Ne smijem više odlagati. Sačekaj ovdje časak, dok se ne vratim; ne smiješ sa mnom.«

On ustade i žurno izađe, ostavljajući me potpuno smetenog i nestrpljivog. Ja također izađoh, ali ne odoh dalje od ivice onog bezdana.

Čarobne linije i boje prizora, prostrtog pred mojim očima, tako mi ščepaše dušu, da se za trenutak osjetih rastvoren i raspršen u nevidljive kapi nad svime i u svemu: nad morem u daljini, mirnim i prekrivenim sedefastom izmaglicom. Nad zatalasanim brdima, koja su se u strmom nizu izdizala od obale mora, jednako tjerajući naviše do samih kresti hrapavih vrhova. Nad tihim naseobinama po brdima, uokvirenim zelenilom zemlje. Nad zelenim dolinama ugniježđenim u brdima, koje su gasile svoju žeđ iz tečnih srca ovih planina, i prošaranim s ljudima u poslu i životinjama na paši. U klisurama i jarugama, živim ožiljcima ovih planina iz njihove borbe s vremenom. U laganom povjetarcu. Na plavetnom nebu iznad, na pepeljastoj zemlji ispod.

Tek kada moje oči u njihovom tumaranju počinuše na onoj Padini, sjetih se monaha i njegove zbunjujuće priče o njemu, Mirdadu i Knjizi. I divih se veoma ruci nevidljivoj, koja me pokrenu da tragam za jednom stvari, samo da bi me pavela k drugoj. I ja je blagosiljah u svome srcu.

Ubrzo se monah vrati i dajući mi mali zavežljaj uvijen u parče lanenog platna požutjelog od vremena, reče:

»Moja vjera je od sada tvoja vjera. Budi vjeran u svojoj vjeri. Sada je blizu moj drugi čas. Kapije moje tamnice klata se otvorene da me prime. Uskoro će se sklopiti da me zatvore. Koliko dugo će ostati sklopljene – samo Mirdad može reći. Uskoro će Shamadam biti izbrisan iz svakog sjećanja. Kako je bolno, ah, kako je bolno biti izbrisan! Zašto to govorim? Nikada se ništa ne briše iz Mirdadovog sjećanja. Tko god živi u Mirdadovom sjećanju, taj živi zauvijek.«

Uslijedi duga pauza, nakon koje Starješina podiže glavu i gledajući me svojim očima zamućenim suzama, nastavi jedva čujnim šapatom:

»Uskoro ćeš sići u svijet. Ali, gol si, a svijet se gnuša golotinje. On samu svoju dušu skriva u prnje. Moja odjeća mi više nije od koristi. Idem ju u pećinu skinuti, da bi ti mogao pokriti svoju golotinju njome, iako Shamadamova odjeća ne pristaje ni jednom čovjeku, osim Shamadamu. Ne bila ti smetnja.«

Ne stavih primjedbu na taj prijedlog, prihvaćajući ga radosnim ćutanjem. Kako Starješina ode u pećinu svući se, ja odmotah Knjigu i nespretno počeh okretati njene žute pergamentne listove. Brzo zatekoh sebe zaustavljenog prvom stranom, naprežući se čitanjem. Čitao sam sve dalje i dalje, bivajući sve više gutan. Podsvjesno sam čekao na Starješinu da priopći da je završio sa skidanjem i da me pozove da se ja obučem. Ali minuti prodoše, a on nije pozivao.

Podižući oči sa stranica Knjige, pogledah u pećinu i nasred nje vidjeh hrpu Starješinine odjeće. Ali samog Starješine nije bilo na vidiku. Dozivao sam ga nekoliko puta, svaki put sve glasnije. Nije bilo odgovora. Bio sam veoma uznemiren i potpuno zbunjen. Nije bilo izlaza iz pećine, osim kroz uzan ulaz, gdje sam ja stajao. Starješina nije izašao kroz taj ulaz – u to sam bio siguran bez i najmanje sumnje. Da nije on bio priviđenje? Ali osjećao sam njegovo meso i kost, svojom vlastitom kosti i mesom. Osim toga, Knjiga bijaše u mojim rukama, a odjeća u pećini. Da nije možda ispod nje? Otiđoh i podigoh je, komad po komad, i sam se sebi izrugah kako je podigoh. Mnogo više hrpa poput ovih, ne bi sakrile krupnog Starješinu. Da se nije na kakav tajanstven način iskrao iz

pećine i pao u Crni Ponor?

Brzo, poput Posljednje misli koja sijevnu mojim umom, istrčah napolje i isto toliko brzo zadjenuh za zemlju nekoliko koraka s one strane ulaza, kad ugledah veliki ovalan kamen na samoj ivici onog Ponora. Tog kamena tu prije nije bilo. Imao je izgled zguene životinje, ali s glavom veoma nalik ljudskoj, grubih i nezgrapnih crta, brade široke i uzdignute, čvrsto stisnutih čeljusti, tijesno pripijenih usana, očiju iskosa zagledanih u prazan sjever.

KNJIGA

*Ovo je Knjiga
Mirdadova,*

*kako je zapisao
Naronda,
najmlađi i najništavniji
od njegovih suputnika,*

*Svjetionik i Luka
za one koji čeznu
da nadvladaju.*

*Svi drugi
neka je se čuvaju!*

GLAVA 1

Mirdad se razotkriva i govori o velovima i pečatima

Naronda: Te večeri Osmorica bijahu okupljeni oko stola za večeru, s Mirdadom koji je stajao s jedne strane i čuteći čekao naređenja.

Jedno od drevnih pravila za Suputnike bijaše da izbjegavaju, koliko god je moguće, upotrebu riječi *Ja* u svom govoru. Suputnik Shamadam se bio razmetao svojim postignućima kao Starješine. Navodio je mnoge prilike, iznoseći koliko je doprineo bogatstvu i ugledu Lađe. Postupajući tako, on je prekomjerno upotrebljavao zabranjenu riječ. Suputnik Micayon ga blago prekori. Uslijed čega se podiže žestoka rasprava u vezi svrhe tog pravila i tko ga je postavio, da li otac Noa, ili prvi suputnik, dakle Sam. Ta žestina dovede do protivoptužbi, a protivoptužbe do opće pometnje, gdje mnogo toga bijaše rečeno, a ništa shvaćeno.

Želeći pometnju premetnuti u smjeh, Shamadam se okrete Mirdadu i reče s očiglednim podsmijehom:

»Gledajte, veći od patrijarha je ovdje. Mirdade, pokaži nam izlaz iz ove zbrke riječi.«

Sve oči se okretoše k Mirdadu. I veliko bijaše naše zaprepaštenje i radost, kada, po prvi put u sedam godina, on otvori svoja usta i progovori, govoreći nam:

Mirdad: Suputnici Lađe! Shamadamova želja, iako izrečena s podsmijehom, ne znajući predskazuje Mirdadovu svečanu odluku. Jer od dana njegovog prisjeća u ovu Lađu, Mirdad unaprijed izabra upravo ovo vrijeme i mjesto – upravo ovu priliku – da u njoj slomi svoje pečate, i da odbaci svoje velove i stane razotkriven pred vas i svijet.

Sa sedam pečata je Mirdad zapečatio svoje usne. Sa sedam velova je Mirdad skrio svoje lice, da bi mogao poučiti vas i svijet, kada sazrijete za učenje, kako da otpečatite svoje usne i razotkrijete svoje oči, i tako razotkrijete sebe sebi u punini slave koja vam pripada.

Vaše oči su zaklonjene s previše velova. Svaka stvar na koju pogledate, samo je jedan veo.

Vaše usne su zapečaćene s previše pečata. Svaka riječ koju izustite, samo je jedan pečat.

Jer stvari, ma kojeg oblika i vrste one bile, samo su velovi i povoji, kojima je život povijen i zaklonjen. Može li vas vaše oko, koje je i samo jedan veo i povoj, igdje povesti, osim k povojima i velovima?

I riječi – nisu li one stvari, zapečaćene u slova i slogove? Može li vaša usna, koja je i sama jedan pečat, izustiti išta osim pečata?

Oko može zakloniti, ali ne može proniknuti velove.

Usna može zapečatiti, ali ne može slomiti pečate.

Ne zahtijevajte više ni od jednog od njih. To je njihov dio tjelesnih poslova i oni

ih dobro obavljaju. Namicanjem velova, i stavljanjem pečata, oni vam glasno viču da priđete i istražite što je iza velova, i da iščeprkate što je ispod pečata. Za pronicí velove, potrebno vam je drugačije oko od onog u sjenci trepavice, kapka i obrve.

Za slomiti pečate, potrebna vam je drugačija usna od onog poznatog djelića mesa pod vašim nosom.

Najprije *vidite* ispravno samo oko, ako želite i druge stvari ispravno vidjeti. Ne okom, nego *posredstvom* njega morate gledati, da biste mogli vidjeti sve stvari koje su povrh njega.

Izgovorite najprije ispravno usnu i jezik, ako želite i druge riječi ispravno izgovoriti. Ne usnom i jezikom, nego *posredstvom* njih morate govoriti, da biste mogli izgovoriti sve riječi koje su povrh njih.

Ali i kada biste vidjeli i govorili ispravno, vidjeli biste ništa drugo no same sebe, i izustili ništa drugo no same sebe. Jer u svim stvarima i povrh svih stvari, kao i u svim riječima i povrh svih riječi, *vi* ste – gledalac i govornik.

Ako je, dakle, vaša riječ zbunjujuća zagonetka, to je stoga što ste vi ta zbunjujuća zagonetka. I ako je vaš govor nesretna pometnja, to je stoga što ste vi ta nesretna pometnja.

Pustite stvari, i ne trudite se promijeniti ih. Jer se čini da su one ono što se čini da su, samo zato što se vama čini da ste ono što vam se čini da ste. One niti vide, niti govore, osim ako im vi ne pozajmite vid i govor. Ako oporo zvuče, pripazite jedino i samo na svoj jezik. Ako ružno izgledaju, ispitajte najprije i najposlije svoje oko.

Ne tražite od stvari da uklone svoje velove. Razotkrijte sebe, i stvari će biti razotkrivene. Niti tražite od stvari da slome svoje pečate. Otpečatite sebe, i sve će biti otpečaćeno.

Ključ za razotkrivanje sebe i za otpečaćivanje sebe jeste jedna riječ, koju vi za sva vremena držite između svojih usana. Od svih riječi, ta je najmanja i najveća. Mirdad je tu riječ nazvao: *Stvaralačka Riječ*.

Naronda: Učitelj zastade, i duboka tišina, ali ustreptala neizvjesnošću, spusti se na sve. Na koncu, Micayon progovori u plahovitom nestrpljenju.

Micayon: Naše uši su gladne te *riječi*. Naša srca čeznu za tim ključem. Kazuj dalje, preklinjemo te Mirdade, kazuj dalje.

GLAVA 2

O Stvaralačkoj riječi. Ja, izvor je i središte svih stvari

Mirdad: Kada kažete *Ja*, odmah u svome srcu recite: »Bože, zaštiti me od jada toga *Ja*, i povedi me k blaženstvu toga *Ja*.« Jer u toj riječi, iako tako malenoj, zaključana je duša svake druge riječi. Otključate li je jednom, i mirisna će biti vaša usta, i sladak jezik u njima; svaka njegova riječ kapat će zadovoljstvima života. Oстане li zaključana, i gnusna će biti usta, i gorak jezik; iz svake njegove riječi curit će gnoj smrti.

Jer *Ja*, O, monasi, ona je Stvaralačka Riječ. I ako ne šcepate njenu magičnu moć, i ako niste gospodari te moći, preskloni ste stenjanju, kada biste pjevali, ili ste u ratu, kada biste da je mir, ili puzite u tmini tamnice, kada biste se vinuli u svjetlost.

Vaše *Ja* nije ništa drugo no vaša nijema i bestjelesna svijest o postojanju, učinjena čujnom i tjelesnom. Ono nečujno u vama, učinjeno je čujnim, a nevidljivo, vidljivim, da biste, gledajući, mogli vidjeti ono što se vidjeti ne može, i slušajući, da biste mogli čuti ono što se čuti ne može. Jer, ipak ste za oko i uho vezani. I ako ne gledate očima, i ako ne slušate ušima, ne vidite i ne čujete baš ništa.

Jedino–mislećim *Ja*, vi nagonite more misli da se uskovitla u vašim glavama. To more je tvorevina vašeg *Ja*, koje je istovremeno i mislilac i mišljeno. Ako imate misli koje peku, ili ubadaju, ili grebu, znajte da ih samo to *Ja* u vama, obdaruje žaokom, očajnom i kandžom.

Mirdad bi želio da pri tome znate, da ono što može da obdari, može i da razdari. Jedino–osjećajućim *Ja*, vi crpate iz bunara osjećanja u vašim srcima. Taj bunar je tvorevina vašeg *Ja*, koje je istovremeno i osjetilac i osjećano. Ako bude trnja u vašim srcima, znajte da ih je samo to *Ja* u vama, u njih ukorijenilo.

Mirdad bi želio da pri tom znate, da ono što može tako lako da ukorijeni, može isto tako lako i da iskorijeni.

Jedino–govorećim *Ja*, vi oživljavate moćno mnoštvo riječi; svaka riječ je simbol jedne stvari, svaka stvar, simbol jednog svijeta, svaki svijet, djelić jednog univerzuma. Taj univerzum je tvorevina vašeg *Ja*, koje je istovremeno i stvaralac i stvoreno. Ako bude nešto bauka u vašem univerzumu, znajte da ih je samo to *Ja* u vama, stvorilo.

Mirdad bi želio da pri tome znate, da ono što može stvoriti, može i uništiti.

Kakav je stvaralac, takvo je i stvoreno. Može li itko stvoriti sebe većim? Ili, stvara li itko sebe manjim? Samoga sebe – ni više, ni manje – stvaralac stvara.

Izvor je to *Ja*, odakle teku sve stvari i gdje se vraćaju. Kakav je izvor, takav je i tok.

Čarobni štap je to *Ja*. Ipak, taj štap ne može stvoriti ništa drugo, osim onoga što je u čarobnjaku. Kakav je čarobnjak, takve su i tvorevine njegovog štapa.

Stoga, kakva je vaša svijest, takvo je i vaše *Ja*. Kakvo je vaše *Ja*, takav je i

vaš svijet. Ako je ono jasno i nedvosmisleno, i vaš svijet je jasan i nedvosmislen; i tada vaše riječi nikada nisu zbrka, niti su vaša djela ikada gnijezda patnje. Ako je ono mutno i nesigurno, i vaš svijet je mutan i nesiguran; i tada su vaše riječi samo zaplitanja; i tada su vaša djela mrestilišta patnje.

Ako je vaše *Ja* nepromjenljivo i trajno, i vaš svijet je nepromjenljiv i trajan; tada ste moćniji od vremena, i mnogo prostraniji od prostora. Ako je ono prolazno i promjenljivo, i vaš svijet je prolazan i promjenljiv; i tada ste pramen dima, kojeg je sunce lako izdahnulo.

Ako je vaše *Ja* jedno, i vaš svijet je jedan; i tada ste u vječnom miru sa svim mnoštvima neba i stanarima zemlje. Ako je ono mnogostruko, i vaš svijet je mnogostruk; i tada ste u neprestanom ratu sa samim sobom i svakim stvorom u beskrajnoj zemlji Boga.

To *Ja*, središte je vašeg života, odakle proistječu stvari koje sačinjavaju vaš cjelokupni svijet, i gdje se slijevaju. Ako je ono postojano, i vaš svijet je postojan; tada vas ni snage iznad, ni snage ispod, ne mogu zanjhati ni desno, ni lijevo. Ako je ono nepostojano, i vaš svijet je nepostojan; i tada ste bespomoćan list, uhvaćen u ljutit kovitlac vjetra.

I, gle! Vaš svijet je postojan, odista, ali samo u nepostojanosti. I pouzdan je vaš svijet, ali samo u nepouzdanosti. I nepromjenljiv je vaš svijet, ali samo u promjenljivosti. I jedan je vaš svijet, ali samo u razjedinjenosti.

Vaš je svijet od kolijevki što se premeću u grobove, i grobova što postaju kolijevke. Od dana što proždiru noći, i noći što povraćaju dane. Od mira što objavljuje rat, i rata što sklapa mir. Od osmjeha što plove suzama, i suza što ih zare osmjesi.

Vaš je svijet u stalnim porođajnim mukama, sa smrću kao babicom.

Vaš je svijet od sita i rešeta, bez dva ista sita i rešeta. I vi ste uvijek na mukama, prosijavajući neprosijivo, i rešeteći nerešetivo.

Vaš je svijet razjedinjen u sebi, jer je to *Ja* u vama, tako razjedinjeno.

Vaš je svijet od prepreka i ograda, jer to *Ja* u vama, jedna je od prepreka i ograda. Od nekih stvari, kao sebi stranih, ono bi se ogradilo. Neke stvari, kao sebi srodne, ono bi ogradilo. Ipak, ono što je izvan ograde, uvijek provali unutra, i ono što je unutar ograde, uvijek provali napolje, jer, budući da su djeca iste majke – upravo vašeg *Ja* – ne žele biti razdvojena.

I vi, radije nego da se radujete njihovom sretnom sjedinjenju, okružujete se iznova, zarad besplodnog truda razdvajanja nerazdvojivog. Radije nego da zapušite rascjep u tom *Ja*, vi djelate svoj život, nadajući se da od njega napravite kolac, da ga zarijete između onog što vjerujete da je vaše *Ja*, i onog što zamišljate da je drugačije od vašeg *Ja*.

Zato su ljudske riječi zamočene u otrov. Zato su njihovi dani tako pijani čemerom. Zato su njihove noći tako izmučene patnjom.

Mirdad bi želio, O, monasi, zapušiti rascjep u vašem *Ja*, da biste mogli živjeti u miru sa sobom – sa svim ljudima – s cijelim univerzumom.

Mirdad bi želio odstraniti otrov iz vašeg *Ja*, da biste mogli okusiti slatkoću Razumijevanja.

Mirdad bi vas želio naučiti kako da odvagnete svoje *Ja*, tako da upoznate radost *Savršene Ravnoteže*.

Naronda: Ponovo Učitelj zastade, i ponovo se duboka tišina spusti na sve. Još jedanput Micayon prekide tišinu, govoreći:

Micayon: Tantalovim mukama isuviše muče tvoje riječi, Mirdade. One otvaraju mnoga vrata, ali nas na pragu ostavljaju. Povedi nas preko – povedi nas unutra.

GLAVA 3

Sveto Trojedinstvo i Savršena Ravnoteža

Mirdad: Iako je svaki od vas usredišten u svome *Ja*, ipak ste svi vi usredišteni u jednom *Ja* – upravo u jednom jedinom Božjem *Ja*.

Božje *Ja*, O, monasi, vječna je i jedina riječ Božja. U njoj je Bog – ona Najviša Svijest – očitovan. Bez nje, On bi bio potpuna tišina. Njome, Tvorac je samostvoren. Njome onaj Bezoblični poprima mnoštvo oblika, kroz koje će stvorenja ponovo prijeći u bezobličnost.

Da bi osjećao Sebe, da bi mislio Sebe, da bi izgovorio Sebe, Bog ne treba izustiti ništa više nego: *Ja*. Zato je *Ja*, Njegova jedina riječ. Zato je ono *Riječ*.

Kada Bog izgovori: *Ja*, ništa ne ostane neizgovoreno. Svjetovi viđeni i svjetovi neviđeni, stvari rođene i stvari koje čekaju na rođenje, vrijeme koje protječe i vrijeme koje još treba proteći – sve je, sve, ne izuzevši ni zrnce pijeska, izgovoreno tom Riječju, i u nju utisnuto. Njome su sve stvari stvorene. Njome se sve održavaju.

Ako nema značenje, riječ je samo odjek u praznini.

Ako njeno značenje nije zauvijek isto, ona je samo rak–rana u grlu i osip na jeziku.

riječ Božja nije odjek u praznini, niti rak–rana u grlu, niti osip na jeziku, osim za one lišene Razumijevanja. Jer, Razumijevanje je Duh Sveti, koji oživljava riječ i veže je za Svijest. Ono je potporanj mostu na Vječnoj Vagi, čija dva tasa su: Iskonska Svijest i Riječ.

Iskonska Svijest – Riječ – Duh Razumijevanja – eto ga, O, monasi, *Trojstvo Postojanja*; Troje, koji su Jedno; Jedno, koje je Troje; podjednako jednaki, podjednako prostrani, podjednako vječni, samouravnoteženi, samoznani, samoispunjavajući. Nikada se ne povećavajući, niti se smanjujući. Uvijek spokojni. Uvijek isti. To je, O, monasi, *Savršena Ravnoteža*.

Čovjek je naziva Bogom, iako je ona odviše čudesna, da bi bila označena imenom. Ipak, sveto je to ime, i svet je jezik koji ga drži svetim.

I onda, što je čovjek, ako ne jedan izdanak tog Boga? Može li on biti drugačiji od Boga? Nije li hrast sadržan u hrastovom žiru? Nije li Bog prikriven u čovjeku?

Zato je i čovjek takvo jedno sveto trojedinstvo; svijest, riječ i razumijevanje. I čovjek je stvaralac, poput njegovog Boga. Njegovo *Ja*, njegova je tvorevina. Zašto on nije tako uravnotežen, kao što je njegov Bog?

Ako želite saznati rješenje ove zagonetke, čujte dobro ono što će Mirdad razotkriti.

GLAVA 4

Čovjek je bog u pelenama

Čovjek je bog u pelenama. Vrijeme je jedna pelena. Prostor je jedna pelena. Tijelo je jedna pelena, a isto tako i sva čula i stvari koje čulima opažamo. Majka zna isuviše dobro da pelene nisu beba. Beba, međutim, to ne zna.

Ipak je čovjek isuviše svjestan svojih pelena, koje se mijenjaju iz dana u dan i iz uzrasta u uzrast. Zato je njegova svijest u stalnom kretanju, i zato njegova riječ, koja je njegova izrečena svijest, nikada nije jasna i nedvosmislena, i zato je njegovo razumijevanje u magli, i zato je njegov život izvan ravnoteže. On je zbrka, triput zapletena.

I tako čovjek preklinje za pomoć. Njegovi samrtni krici odjekuju kroz eone. Zrak je težak njegovim jecajima. More je slano njegovim suzama. Zemlja je izbrazdana njegovim grobovima. Nebesa su zaglušena njegovim molitvama. A sve, jer još ne pozna značenje svoga *Ja*, koje mu je pelena na isti način kao što je beba u nj povijena.

Govoreći: *Ja*, čovjek riječ cijepa nadvoje; njegove su pelene jedna polovina, a Božje besmrtno jastvo, ona druga. Da li čovjek uistinu dijeli Nedjeljivo? Ne dao Bog. Nema sile – čak ni Božje – koja Nedjeljivo može razdvojiti? Čovjekova nezrelost zamišlja tu diobu. I čovjek, djetešce, opasava se za boj i vodi rat s vječnim Sve–Jastvom, vjerujući da je ono neprijatelj njegovog bića.

U toj neravnopravnoj borbi, čovjek kida svoje meso na komade, i proljeva svoju krv u potocima. Dok Bog, Otac–Majka, pun ljubavi motri. Jer On dobro zna, da čovjek kida samo teške velove i da proljeva samo gorku žuč, koji ga čine slijepim za njegovo jedinstvo s onim Jednim.

To je čovjekova sudbina – da se bori i krvari i klone, i da se na kraju probudi i zapuši rascjep u tome *Ja*, svojim vlastitim mesom i zapečati ga svojom krvlju.

Stoga ste, O, monasi, upozoreni – i to veoma mudro upozoreni – da budete oprezni u korištenju toga *Ja*. Jer dokle god pod time podrazumijevate pelene, a ne čedo samo, dokle god je to za vas sito, prije nego lonac za topljenje, upravo dotad ćete prosijavati taštinu, samo da biste nakupili smrti, s cijelim njenim nakotom agonija i patnji.

GLAVA 5

O loncima za topljenje i sitima. Riječ Božja i čovjekova

Lonac za topljenje je riječ Božja. Ono što ona stvara, topi i stapa u jedno, ne priznajući nikog kao vrijednog, ne odbacujući nikog kao bezvrijednog. Posjedujući Duh Razumijevanja, ona sasvim dobro zna, da su njena tvorevina i ona sama jedno; da odbaciti neki dio, znači odbaciti cjelinu; i da odbaciti cjelinu, znači odbaciti sebe. Zbog toga je ona zauvijek jedno svrhom i značenjem.

Dok je sito riječ čovjekova. Ono što ona stvara, huška na svađu. Ona uvijek izabire ovo kao prijatelja, a odbacuje ono kao neprijatelja. I samo prečesto njen jučerašnji prijatelj postaje današnji neprijatelj, i današnji neprijatelj, sutrašnji prijatelj.

Tako bijesni svirepi i besplodni rat čovjekov protiv njega samoga. A sve to, jer čovjeku nedostaje Duh Sveti, onaj koji ga jedini može natjerati da shvati, da su on i njegova tvorevina ništa drugo doli jedno; da odbaciti neprijatelja, znači odbaciti prijatelja. Jer su obje riječi, »neprijatelj« i »prijatelj«, tvorevine njegove riječi – njegovog *Ja*.

Ono što ne volite i odbacujete kao zlo, zasigurno netko drugi, ili nešto drugo, voli i prihvata kao dobro. Može li jedna stvar biti istovremeno dvije samoisključujuće stvari? Niti je ova prva, niti je ova druga, osim što je vaše *Ja* učini zlom; neko drugo *Ja* učini je dobrom.

Ne rekoh li, da ono što može stvoriti, može i uništiti? Kao što stvorite neprijatelja, tako ga možete i uništiti, ili ga ponovo učiniti prijateljem. Za to, vaše *Ja* neophodno mora biti lonac za topljenje. Za to vam je potreban Duh Razumijevanja.

Stoga vam kažem: ako se izašto molite, molite se najprije i najposlije za Razumijevanje.

Nikada ne budite prosijači, moji Suputnici. Jer riječ Božja je život, a život je lonac za topljenje, u kojem je sve sjedinjeno u Nedjeljivo jedinstvo; sve je u savršenoj ravnoteži, i sve je dostojno svoga tvorca – Svetoga Trojstva. Koliko to mora biti dostojnije vas?

Nikada ne budite prosijači, moji Suputnici, i uzrašćete tako neizmjerano, tako sveprožimajući i tako sveobuhvaćajući, da neće biti tih sita, koja bi vas zadržala.

Nikada ne budite prosijači, moji Suputnici. Tražite najprije znanje riječi, da biste mogli saznati svoju vlastitu riječ. A kada saznate svoju riječ, predat ćete svoja sita vatri. Jer vaša riječ i Božja su jedno, osim što je vaša još u velovima.

Mirdad bi želio da odbacite velove.

Božja riječ je vrijeme neovremeno i prostor neoprostoren. Da li bijaše vremena kada ne bijaste s Bogom? Ima li bijednog mjesta gdje niste u Bogu? Zašto onda okivate vječnost časovima i godišnjim dobima? I zašto satjerujete prostor u pedlje i milje?

Riječ Božja je život nerođeni, stoga, besmrtni. Zašto je vaš zaposjednut

rođenjem i smrću? Ne živite li i sami iz Božjeg života? I može li Besmrtno biti izvor smrti?

Božja riječ je svesadržeca. U njoj nema ni prepreka, ni ograda. Zašto je vaša tako izdijeljena ogradom i preprekom?

Kažem vam, samo vaše meso i kost, nisu samo vaša kost i meso. Bezbrojne su ruke koje s vama umaču u iste lonce s mesom i kruhom izobilja zemlje i neba, odakle dolaze vaša kost i meso, i gdje se vraćaju.

Niti je svjetlost u vašim očima samo vaša svjetlost. Ona je isto tako i svjetlost svih onih koji dijele sunce s vama. Što bi vaše oko moglo od mene vidjeti, ako to nije zbog svjetlosti u meni? *Moja* svjetlost je ono što me vidi u vašem oku. *Vaša* svjetlost je ono što vas vidi u mom oku. Kada bih bio potpuna tama, vaše oko bi, gledajući me, bilo potpuna tama.

Niti je dah u vašim grudima samo vaš dah. Svi oni koji dišu, ili su ikada disali zrak, dišu u vašim grudima. Nije li to Adamov dah koji još uvijek nadima vaša pluća? Nije li to Adamovo srce koje još uvijek kuca u vašim srcima?

Niti su vaše misli samo vaše misli. More zajedničkog mišljenja polaže na njih pravo kao na svoje vlasništvo; a tako čine i sva misleća bića koja to more dijele s vama.

Niti su vaši snovi samo vaši snovi. Svekoliki svemir sanja u vašim snovima.

Niti je vaša kuća samo vaša kuća. Ona je isto tako i boravište vašeg gosta, muhe, miša, mačke i svih stvorenja koja tu kuću dijele s vama.

Čuvajte se, zato, ograda. Samo prevaru opasavate ogradom, a ograđujete se od istine. I kada se osvrnete da sami sebe unutar te ograde vidite, nađete se licem u lice sa smrću, koja je prevara pod drugim imenom.

Nerazdvojiv je, O, monasi, čovjek od Boga; stoga je nerazdvojiv i od svojih bližnjih i svih stvorova koji potiču iz riječi.

Riječ je ocean, a vi ste oblaci. I da li je oblak oblak, osim zato što ga ocean sadrži? Ali lud je, zaista, oblak koji bi protratio svoj život, stremeći da se zadjene za prostor ne bi li tako sačuvaao svoj oblik i svoju istovjetnost zauvijek. Što bi on požnjeo od svoga tako ludog stremljenja, osim razočaranih nada i gorke uzaludnosti? Osim ako ne izgubi sebe, sebe ne može naći. Osim ako ne umre i ne iščezne kao oblak, u sebi ne može naći ocean, koji je njegovo jedino jastvo.

Bogonosni oblak je čovjek. Ako se od samoga sebe ne isprazni, sebe ne može naći. Ah, radosti li, prazan biti!

Ako ne budete zauvijek izgubljeni u riječi, nećete moći razumjeti riječ, koja ste vi – upravo vaše *Ja*. Ah, radosti li, izgubljen biti!

Opet vam kažem: molite za Razumijevanje. Kada Sveto Razumijevanje pronade vaša srca, neće biti ničega u Božjoj neizmjernosti, što vam neće zazvoniti u radostan odgovor, svaki put kada izustite: *Ja*.

I tada će sama smrt biti oružje samo u vašim rukama, da njime pojedite smrt. I tada će život podariti vašim srcima ključ od svoga bezgraničnog srca. To je zlatni ključ Ljubavi.

Shamadam: Nikada nisam ni sanjao da bi se toliko mnogo mudrosti moglo

iscijediti iz krpe za posude i metle. (Ciljajući na Mirdadovo mjesto kao sluge.)

Mirdad: Sve je skladište mudrosti za mudrog. Za nemudrog, mudrost sama je ludost.

Shamadam: Imaš pametan jezik, nema sumnje. Čudo da si ga zauzdavao tako dugo. Premda su tvoje riječi isuviše teške za čuti.

Mirdad: Moje riječi su lake, Shamadame. Tvoje uho je ono, koje je teško. Ali jao onima koji, slušajući, ne čuju, i jao onima koji, gledajući, ne vide.

Shamadam: Ja predobro čujem i vidim, možda isuviše. Ipak, ne želim slušati takvo bezumlje, da je Shamadam isti kao Mirdad; da su gospodar i sluga isti.

GLAVA 6

O gospodaru i slugi. Sputnici se izjašnjavaju o Mirdadu

Mirdad: Nije Mirdad Shamadamov jedini sluga. Možeš li, Shamadame, izbrojiti svoje sluge?

Ima li orla ili sokola, ima li kedra ili hrasta, ima li planine ili zvijezde, ima li oceana ili jezera ima li anđela ili kralja, da ne služe Shamadama? Nije li cijeli svijet u Shamadamovoj službi?

Niti je Mirdad Shamadamov jedini gospodar. Možeš li, Shamadame, izbrojiti svoje gospodare?

Ima li bube ili buhe, ima li sove ili vrapca, ima li čička ili grančice, ima li oblutka ili školjke, ima li rosne kapi ili bare, ima li prosjaka ili lopova, da ih ne služi Shamadam? Nije li Shamadam u službi cijelog svijeta? Jer svijet, obavljajući svoj rad, i vaš rad obavlja. I vi, obavljajući svoj rad, obavljate i rad svijeta isto tako.

Da, glava je gospodar stomaku. Ali, ništa manje nije stomak gospodar glavi.

Ništa ne može služiti, ako nije služenjem služeno. I ništa ne može biti služeno, osim ako ne služi služenje.

Kažem ti, Shamadame, i svima: sluga je gospodarev gospodar. Gospodar je slugin sluga. Neka sluga ne saginje glavu. Neka je gospodar ne diže visoko. Slomite smrtonosnu gospodarevu gordost. Iskorijenite sramni slugin sram.

Upamtite da je riječ jedna. I vi, kao slogovi u toj riječi, u stvarnosti ste samo jedno. Nijedan slog nije plemenitiji od drugog, niti važniji od drugog. Mnogi slogovi, samo su jedan jedini slog – upravo ona Riječ. Takvi jednoslogovi morate postati, ako želite spoznati zanos nad zanosima one neizrecive Samo-Ljubavi, koja je ljubav prema svima – prema svemu.

Ni kao gospodar svome slugi, ni kao sluga svome gospodaru, sada ti ne govorim, Shamadame, nego kao brat bratu. Zašto si toliko uznemiren mojim riječima?

Odreci me se, ako želiš. Ja se odreći tebe neću. Ne rekoh li maloprije, da meso na mojim leđima ne bijaše drugo, doli ono na tvojim leđima? Ne bih te mogao probosti, a da sam ne prokrvarim. Zato vrati u korice svoj jezik, ako želiš poštediti svoju krv. Otključaj mi svoje srce, ako ga želiš zaključati za svaku bol.

Daleko je bolje da ste bez jezika, nego da imate onaj, čije su riječi klopke i trnje. I riječi će uvijek ranjavati i u klopku hvatati, sve dok jezik ne bude očišćen Svetim Razumijevanjem.

Pozivam vas da istražite svoja srca, O, monasi. Pozivam vas da srušite sve prepreke u njima. Pozivam vas da odbacite sve povoje u koje je vaše *Ja* još uvijek povijeno, da biste ga mogli vidjeti kao jedno s Riječju Božjom, vječno u miru sa samim sobom i svim svjetovima koji iz nje potiču.

Tako sam učio Noa.

Tako učim vas.

Naronda: Na to se Mirdad povuče u svoju samicu, ostavljajući nas sve prekomjerno zbunjene. Nakon trenutka skoro poražavajuće tišine, Suputnici se počеше razilaziti, svaki dajući, kako je odlazio, svoju procjenu Mirdada.

Shamadam: Prosjak koji sanja o kraljevskoj kruni.

Micayon: On je slijepi Putnik. Ne reče li: »Tako sam učio Noa«?

Abimar: Kalem zamršenog konca.

Micaster: Zvijezda s drugog nebeskog svoda.

Bennoon: On je moćan um, ali izgubljen u proturječnostima.

Zamora: Čudesna harfa, zategnuta u ključu za koji ne znamo.

Himbal: Lutalačka riječ, koja traži prijateljsko uho.

GLAVA 7

*Micayon i Naronda
vode noćni razgovor s Mirdadom,
koji im nagovještava dolazeći Potop
i poziva ih da se pripreme*

Naronda: Bijaše oko drugog sata treće straže, kada osjetih da se vrata moje samice otvoriše i čuh Micayona kako mi govori tihim šapatom:

»Jesi li budan, Naronda?«

»San ne posjeti moju samicu ove noći, Micayone.«

»Niti se gnijezdio u kopcima mojih očiju. A *on* – misliš li da spava?«

»Misliš, Učitelj?«

»Već ga nazivaš Učiteljem? Može biti i da jest. Neću se moći smiriti, dok se ne uvjerim tko je on. Hajdemo do njega iz ovih stopa.«

Na vrhovima prstiju izadosmo iz moje samice i uđosmo u Učiteljevu. Snop blijede mjesečine, prikradajući se kroz jedan otvor visoko gore u zidu, padao je na njegovu skromnu prostirku koja je bila uredno razastrta na podu i posve očigledno nedodirnutu te noći. Onoga koga smo tražili, ne nađosmo tamo gdje smo tražili.

Zbunjeni, postidjeni i razočarani, upravo se htjedosmo vratiti svojim tragom, kad, iznenada, njegov plemeniti glas doseže do naših ušiju, prije nego su naše oči mogle spaziti njegovo blagorodno lice na vratima.

Mirdad: Ne uznemirite se i posjedajte s mirom. Noć se na vrhovima brzo razriješi u zoru.

Trenutak je povoljan za razrješenje.

Micayon: (Zbunjen i mucajući) Oprosti naše nametanje. Nismo spavali cijelu noć.

Mirdad: Prekratak samozaborav je san. Bolje je udaviti jastvo, budan, nego pijuckati zaborav naprscima sna. Što tražite kod Mirdada?

Micayon: Došli smo da otkrijemo tko si ti.

Mirdad: Kada sam s ljudima, ja sam bog. Kada sam s Bogom, ja sam čovjek. Jesi li otkrio, Micayone?

Micayon: Govoriš svetogrđe.

Mirdad: Protiv Micayonovog Boga – možda. Protiv Mirdadovog – nikad.

Micayon: Ima li bogova koliko i ljudi, pa da govoriš o jednom za Micayona, a o drugom za Mirdada?

Mirdad: Bog nije mnoštvo. Bog je jedan. Ali su mnoge i raznovrsne zato ljudske sjenke. Dokle god ljudi budu bacali sjenke po zemlji, dotle bog svakog čovjeka neće biti veći od njegove sjenke. Jedino su oni bez sjenke sasvim u svjetlosti. Jedino oni bez sjenke poznaju *jednoga* Boga. Jer Bog je svjetlost i jedino je svjetlost u stanju da zna svjetlost.

Micayon: Ne govori nam u zagonetkama. Još uvijek je slabo naše razumijevanje.

Mirdad: Sve je zagonetka za čovjeka koji vuče sjenku. Jer taj čovjek hoda u pozajmljenoj svjetlosti i zato se spotiče o svoju sjenku. Kada budete rasplamsani Razumijevanjem, tada više nećete bacati sjenke.

Već uskoro, Mirdad će skupiti vaše sjenke i spaliti ih na suncu. Tada će vam ono što je za vas sada zagonetka, pući pred očima poput plamteće istine, isuviše očigledne da bi bilo potrebno objašnjavati je.

Micayon: Ne bi li nam rekao tko si ti? Možda, ako bismo znali tvoje ime – tvoje pravo ime – tvoju zemlju i tvoje pretke, bismo te bolje razumjeli.

Mirdad: Ah, Micayone! Pokušavati da okuješ Mirdada svojim lancima i zaogrneš ga svojim velovima, isto je kao tjerati orla nazad u ljusku iz koje se izlegao. Koje ime može uopće označiti čovjeka, koji nije više »u ljusci«? Koja zemlja može sadržati čovjeka, u kojem je sadržan univerzum? Koji preci mogu polagati pravo na čovjeka, čiji jedini predak je Bog?

Ako me želiš dobro upoznati, Micayone, prvo dobro upoznaj Micayona.

Micayon: Možda si ti mit, koji nosi odjeću čovjeka.

Mirdad: Da, ljudi će jednoga dana reći: Mirdad je bio samo mit. Ali vi ćete uskoro saznati kako je *stvaran* taj mit – kako je stvarniji od ma koje vrste čovjekove stvarnosti.

Svijet sada nije svjestan Mirdada. Mirdad je uvijek svjestan svijeta. Svijet će uskoro biti svjestan Mirdada.

Micayon: Jesi li ti možda slijepi Putnik?

Mirdad: Ja sam slijepi Putnik u svakoj lađi koja se odupire potopu zablude. Ja preuzimam kormilo kad god me kapetani pozovu u pomoć. Vaša su me srca, iako vi to ne znate, odavno glasno dozivala. I, gle! Mirdad je ovdje da vas bezbjedno povede, da biste vi, zauzvrat, mogli povesti svijet iz potopa, najvećeg ikad znanog.

Micayon: Još jedan potop?

Mirdad: Ne da opere zemlju, nego da objavi nebo na zemlji. Ne da izbriše tragove čovjekove, nego da objelodani Boga u čovjeku.

Micayon: Duga se razli našim nebesima prije samo nekoliko dana. Otkuda govoriš o još jednom potopu?

Mirdad: Razorniji od potopa Noevog, biće potop koji već bjesni.

Zemlja koja je progutana vodama, jeste zemlja koja je trudna obećanjima proljeća. Nije takva zemlja koja je ukuhana u svojoj vlastitoj grozničavoj krvi.

Micayon: Da li, onda, da očekujemo svršetak? Jer nam je rečeno da će dolazak Slijepog Putnika biti znak svršetka.

Mirdad: Nebojte se za Zemlju. Premlada je ona, i preobilne su njene grudi. Više naraštaja nego što možete izbrojiti, još će ona podojiti.

Niti imajte zebnje za čovjeka, gospodara Zemlje, jer on je neuništiv.

Da, neizbrisiv je čovjek. Da, neiscrpan je čovjek. On će ući u kovačnicu kao čovjek, a izaći će kao bog.

Budite ustrajni. Pripremite se. Neka vaše oči i uši i jezici poste, da bi vaša srca mogla upoznati onu svetu glad, koja će vas, jednom utoljena, napustiti zauvijek site.

Morate biti uvijek siti, da biste mogli nasititi potrebite. Morate biti uvijek jaki i ustrajni, da biste mogli poduprijeti kolebljive i slabe. Morate biti uvijek spremni za oluju, da biste mogli zaštititi sve one olujom bacane beskućnike. Morate biti uvijek obasjani, da biste mogli voditi one koji hodaju u tami.

Slabi su jaram za slabe. Ali za jake, oni su ugodan teret. Pronalazite slabe. Njihova slabost je vaša snaga.

Gladni su samo glad za gladne. Ali za site, oni su dobrodošao odušak. Pronalazite gladne. Vaša sitost je njihova potreba.

Slijepi su kamen spoticanja za slijepce. Ali su miljokazi za one koji vide. Pronalazite slijepce. Njihova tama je vaša svjetlost.

Naronda: U tom času zvuk trube zatrubi poziv na jutarnju molitvu.

Mirdad: Zamora trubi na još jedan dan – na još jedno čudo, da ga odijevate između lijeganja i ustajanja, punjenja vaših stomaka i njihovih pražnjenja, kvašenja vaših jezika zaludnim riječima i činjenja mnogih djela, koja bolje da nisu učinjena i ne činjenja onih djela, koja treba činiti.

Micayon: Da ne idemo, onda, na molitvu?

Mirdad: Idite! Molite se onako, kako ste naučeni moliti. Molite se svakako – za bilo što. Idite! Činite sve što vam je zapovjedbno činiti, sve dok ne postanete samonaučeni i samozapovjebni i sve dok ne naučite da od svake riječi načinite molitvu, od svakog djela žrtvovanje. Idite s mirom. Mirdad se mora pobrinuti da vaš jutarnji obrok bude obilan i ukusan.

GLAVA 8

*Sedmorica traže Mirdada u Orlovskom Gnijezdu,
gdje ih on opominje o djelovanju u mraku*

Naronda: Toga dana Micayon i ja ne otidosmo na jutarnju molitvu. Shamadam zapazi naše odsustvo i doznajući za našu noćasnjnu posjetu Učitelju, bijaše jako rasrđen. Ipak, on ne dade oduška svojoj srdžbi, čekajući drugu priliku.

Ostali Suputnici bijahu veoma uzburani našim ponašanjem i poželješe doznati razlog tome. Neki pomisliše da nas Učitelj posavjetova da se ne molimo. Drugi su radoznalo nagađali o tome tko je on, govoreći da nas on te noći pozva sebi, da bi se samo nama razotkrio. Nitko ne htjede povjerovati, da je on slijepi Putnik. Ali ga svi poželješe vidjeti i pitati o mnogim stvarima.

Učitelj je imao naviku, kada je bio slobodan od dužnosti u Lađi, svoje sate provoditi u pećini koja se nadnosila nad Crnim Ponorom, i koja je među nama bila znana kao *Orlovsko Gnijezdo*. Tamo ga potražismo, svi osim Shamadama, popodne toga dana i našosmo ga u dubokoj meditaciji. Njegovo lice bijaše ozareno i još više se ozari kada podiže oči i ugleda nas.

Mirdad: Kako brzo pronađoste svoje gnijezdo. Mirdad je radostan zbog vas.

Abimar: Lađa je naše gnijezdo. Kako to da kažeš, da je ova pećina naše gnijezdo?

Mirdad: Lađa jednom bijaše Orlovsko gnijezdo.

Abimar: A danas?

Mirdad: Krtičnjak, avaj!

Abimar: Osam sretnih krtica, s Mirdadom kao devetom!

Mirdad: Kako je lako rugati se, a kako teško razumjeti!

Ali, ruganje je uvijek izrugalo rugalicu. Zašto troliš svoj jezik uzalud?

Abimar: Ti si onaj koji se ruga nama, kada nas nazivaš krticama. Po čemu smo zaslužili takvo nazivanje? Ne održasmo li Noevu vatru gorućom? Ovu Lađu, jednom staju za šaku prosjaka, ne učinismo li bogatijom od najbogatijeg dvorca. Ne odgurnusmo li daleko njene granice, dok ne postade moćno kraljevstvo? Ako smo krtice, onda smo zaista majstori rovači.

Mirdad: Noeva vatra gori, ali samo na oltaru. Od kakve vam je ona koristi ako niste oltar, a vaša srca drvo za vatru i ulje?

Lađa je sada pretovarena zlatom i srebrom; zato škripi i ljulja se jako i hoće potonuti. Dok je Majka–Lađa, međutim, bila pretovarena Životom i nije nosila mrtvoga tereta; zato su dubine bile nemoćne pred njom.

Čuvajte se mrtvoga tereta, moji Suputnici. Sve je mrtav teret za čovjeka koji vjeruje u svoju božansku suštinu. On u sebi drži svijet, ali ne nosi njegov teret.

Kažem vam, ako u more ne bacite teret vašeg srebra i vašeg zlata, oni će vas sa sobom povući na dno. Jer čovjeka drži u vlasti sve ono, što sam drži u vlasti. Otpustite svoj stisak nad stvarima, ako ne želite da ste u njihovom stisku.

Ne određujte cijenu ničemu, jer i najsićušnija stvar je neprocjenjiva. Vi određujete cijenu kruhu. Zašto ne odredite cijenu Suncu, Zraku, Zemlji, Moru i

znoju i umješnosti Čovjekovoj, bez kojih ne bi moglo biti ni kruha? Ne određujte cijenu ničemu, da ne biste određivali cijenu vašim životima. Nije dragocjeniji život Čovjekov, od onog što smatra dragocjenim. Pazite da svoj neprocjenjivi život ne smatrate tako jeftinim kao što je zlato.

Granice Lađe vi odgurnuste miljama daleko. Da ih odgurnuste i do granica Zemlje, još uvijek biste bili njima opasani i ograničeni. Mirdad bi želio da se opašete i pokrijete beskrajem. More je samo kap koju drži Zemlja, a ipak, ono opasava i prekriva Zemlju. Koliko beskrajnije more je Čovjek? Ne budite toliko djetinjasti, mjeriti ga od glave do pete, misleći da ste otkrili njegove granice. Vi ste možda majstori rovači, kao što reče Abimar, ali samo poput krtice koja rije u mraku. Što su složeniji njeni labirinti, to je dalje njeno lice od sunca. Znam vaše labirinte, Abimare. Šaka vas je, kao što kažeš, tobože odvojenih od svih iskušenja svijeta i posvećenih Bogu. A ipak, zaobilazne su i mračne staze koje vas povezuju sa svijetom. Ne čujem li vaše strasti kako sikću i hukću? Ne vidim li vaše zavisti kako pužu i grče se na samom oltaru vašeg Boga? Možda vas je šaka. Ali, ah, kojih li legija u toj šaci!

Da ste, u samom djelu, majstori rovači koji kažeš da ste, odavno biste već probili svoj put ne samo kroz zemlju, nego i kroz sunce i svaku drugu loptu uskovitlanu na nebeskom svodu.

Neka krtice riju svoje mračne putanje njuškom i šapom. Vi ne treba ni trepavicom trepnuti, da biste našli svoj kraljevski put. Mirujte u ovom Gnijezdu i odašiljite Maštu. Ona je vaša božanska vodilja do čudesnih blaga besputnog postojanja, koje je vaše carstvo. Slijedite vašu vodilju stamenim i neustrašivim srcima. Tragovi njenih stopala, bili oni i na najudaljenijoj zvijezdi, biće vam poput znakova i jamstava da ste tamo već bili zasađeni. Jer vi ne možete zamisliti ništa što nije u vama, ili dio vas.

Drvo se ne može rasprostrijeti dalje od svojih korjenova. Dok se čovjek može rasprostrijeti do u beskraj, jer on je ukorijenjen u vječnosti.

Ne postavljajte sebi granice. Rasprostirite se sve dok ne bude oblasti gdje niste. Rasprostirite se sve dok cijeli svijet ne bude tamo gdje god se vi nalazite. Rasprostirite se sve dok ne susretnete Boga gdje god susretnete sebe. Rasprostirite se! Rasprostirite se!

Ništa ne činite u mraku, vjerujući da je tama neprobojan zaklon. Ako se ne stidite pred ljudima koji su tamom zaslijepljeni, postidite se barem pred svicem i šišmišem.

Ne postoji tama, moji suputnici. Postoje stupnjevi svjetlosti, koja je tako raspodijeljena da zadovolji potrebu svakog stvora na svijetu. Vrhunac vašeg dana je sumrak za feniksa. Vaša duboka noć je vrhunac dana za žabu. Ako bi sama tama bila razotkrivena, kako bi mogla bilo čemu biti zaklon?

Ne težite da bilo što zaklonite. Ako ništa ne razotkrije vaše tajne, razotkriće ih sam njihov zaklon. Ne zna li poklopac što je u loncu? Jao loncima koji su zmijama i crvima ispunjeni, kada se podignu njihovi poklopci.

Kažem vam, nema daha da je utekao iz vaših grudi, a da vjetrom nije prenio ono najdublje od vaših grudi. Nema pogleda da je bačen iz bijednog oka, a da

sobom nije ponio cijelo to oko, njegove žudnje i strahove, njegove osmjehe i suze. Nema sna da je ikada ušao na ijedna vrata, a da nije zakucao na svaka druga vrata. Pripazite onda kako gledate. Pripazite koje snove puštate da na vrata uđu i koje puštate da na njih izađu.

Ali, ako biste se željeli osloboditi brige i patnje, Mirdad bi vam rado pokazao put.

GLAVA 9

*Put k životu bez patnje.
Sputnici žele znati,
da li je Mirdad slijepi putnik*

Micaster: Pokaži nam put.

Mirdad: Ovo je put k oslobođenju od brige i patnje:

Mislite tako, kao da će svaka vaša misao biti vatrom u nebo usječena, za sve i svakoga da je vidi. Jer tako, uistinu, i jeste.

Govorite tako, kao da je cijeli svijet ništa drugo no jedno jedino uho, načuljeno da čuje što kažete. A tako, uistinu, i jeste.

Postupajte tako, kao da će svako vaše djelo pasti na vaše glave. A tako, uistinu, i jeste.

Želite tako, kao da ste vi sami ta želja. A tako, uistinu, i jeste.

Živite tako, kao da ste samom vašem Bogu potrebni da bi Svoj život živio. A tako, uistinu, i jeste.

Himbal: Koliko dugo ćeš nas još zbunjivati? Govoriš nam kao što nijedan čovjek i nijedna knjiga nisu nikada govorili.

Bennoon: Izjasni se, da bismo znali kojim uhom da te čujemo. Ako si slijepi Putnik, daj nam neki dokaz.

Mirdad: Dobro si rekao, Bennoone, da imate previše ušiju; zato i ne možete čuti. Da imadoste samo ono koje ču i razumije, ne biste zahtijevali dokaza.

Bennoon: Slijepi Putnik bi trebao doći, da sudi svijetu, a mi iz Lađe bi trebali sjediti s njime pri suđenju. Da li da se pripremimo za Sudnji Dan?

GLAVA 10

O sudu i Sudnjem Danu

Mirdad: Nema suda u mojim ustima, samo Svetog Razumijevanja. Ne dolazim da sudim svijetu, nego naprotiv, da ga razriješim suda. Jer, se samo neznanje voli kititi perikom i odorom i isticati zakon i odmjeravati kazne.

Najsurovija presuda neznanja je samo neznanje. Razmislite o čovjeku. Nije li on iz neznanja sam sebe raspolutio nadvoje, time navlačeći smrt na sebe i sve ono što sačinjava njegov razjedinjeni svijet?

Kažem vam, ne postoje Bog i Čovjek, nego postoji Bogočovjek ili Čovjek–Bog. Postoji onaj Jedan. Koliko god množen, koliko god dijeljen, on je zauvijek Jedan.

Božje jedinstvo je Božji vječni zakon. To je samoprovodeći zakon. Njemu nisu potrebne ni sudnice ni suci da bi se obznanio svuda, ili da bi održao svoju uzvišenost i snagu. Univerzum – ono vidljivo od njega, i ono nevidljivo – samo su jedna jedina usta, koja ga objavljuju svima koji samo imaju uši da čuju.

Nije li More – iako ogromno i duboko – jedna jedina kap?

Nije li Zemlja – iako rasprostrta tako daleko – jedna jedina lopta?

Nisu li lopte – iako bezbrojne – jedan jedini Univerzum?

Na isti način je i čovječanstvo jedan jedini Čovjek. Na isti način je i Čovjek, sa svim njegovim svjetovima, jedno potpuno jedinstvo.

Božje Jedinstvo, moji suputnici, jedini je zakon postojanja. Drugo njegovo ime je Ljubav. Poznavati ga i povinovati mu se, znači boraviti u Životu. Ali povinovati se bilo kojem drugom zakonu, znači boraviti u nepostojanju, ili Smrti.

Život je sakupljanje. Smrt je rasipanje. Život je povezivanje. Smrt je otpadanje. Zato je Čovjek – onaj dvostruki – obješen između to dvoje. Jer on bi sakupljao, ali samo kroz rasipanje. I on bi povezivao, ali samo kroz razvezivanje. Sakupljanjem i povezivanjem, on je u skladu sa Zakonom; i Život je njegova nagrada. Rasipanjem i razvezivanjem, on se griješi o Zakon; i Smrt je njegov gorki dobitak.

A vi, samoosuđeni, ipak biste sudili ljudima, koji su poput vas već samoosuđeni. Kakvih li užasnih sudaca i suda!

Manje užasna, zaista, bila bi dva osuđenika na vješala, dok jedan drugog osuđuju na vješala.

Manje smiješna dva vola u jednom jarmu, dok jedan drugome govore: »Ujarmiću te«.

Manje strahotna dva leša u jednom grobu, dok razmjenjuju osude na račun groba.

Manje kukavna dva potpuna slijepca, dok jedan drugom kopaju oči.

Klonite se svake sudačke stolice, moji suputnici. Jer, da biste izrekli presudu bilo kome, ili bilo čemu, vi morate ne samo poznavati Zakon i po njemu živjeti, nego i saslušati svjedočenje. Koga ćete saslušati kao svjedoke u svakom datom

slučaju?

Hoćete li pozvati vjetar u sudnicu? Jer vjetar pomaže i podstiče svako zbivanje pod nebom.

Ili, hoćete li pozvati zvijezde? Jer one su upućene u sve što se događa na svijetu?

Ili, hoćete li poslati sudski poziv svim onim mrtvima od Adama do današnjeg dana? Jer svi mrtvi žive u živima.

Da bi se posjedovalo jedno potpuno svjedočenje u svakom datom slučaju, Kozmos mora biti svjedok. Kada biste mogli dozvati Kozmos u sudnicu, ne biste zahtijevali sudnica. Sišli biste sa sudačke stolice i pustili svjedoka da bude sudac.

Kada biste znali sve, nikome ne biste sudili.

Kada biste mogli skupiti svjetove, ne biste osudili čak ni jednoga od onih koji rasipaju. Jer, znali biste da je rasipanje presudilo rasipniku. I umjesto da osudite samoosuđenog, stremili biste da mu poništite presudu.

Suviše je čovjek sada pretovaren samonametnutim teretima. Suviše je neravan i zavojit njegov put. Svaka presuda je jedan pridodati teret podjednako i sucu i suđenom. Ako želite da su vam tereti laki, uzdržite se od suđenja bilo kojem čovjeku. Ako želite da sami od sebe nestanu, potonite i budite zauvijek izgubljeni u riječi. Pustite da Razumijevanje vodi vaše korake, ako želite da vaša staza budu ravna i glatka

Ne donosim vam sud u svojim ustima, nego Sveto Razumijevanje.

Bennoon: Što o Sudnjem Danu?

Mirdad: Svaki je dan, Bennoone, Sudnji Dan. Računi svakog stvora svode se svakim treptajem oka. Ništa nije skriveno. Ništa ne ostane neizmjereno.

Nema misli, nema djela, nema želje, da nisu zapisani u onome koji misli i u onome koji djeluje i u onome koji želi. Nema misli, nema želje, nema djela, da jalovi odlaze u svijet, nego sve rađa po svojoj vrsti i prirodi. Sve što je u skladu s Božjim Zakonom, sakupljeno je za Život. Sve što se opire, sakupljeno je za Smrt.

Tvoji dani nisu podjednaki, Bennoone. Neki su vedri. Oni su žetve ispravno življenih sati.

Neki su zaposjednuti oblacima. Oni su darovi sati, polu–prespavanih u smrti i polu–probdjelih u Životu.

Dok se ostali na vas bacaju, jašući oluju, s munjama u očima i gromovima u nozdrvama. Oni vas udaraju odozgo, oni vas bičuju odozdo, oni vas bacaju desno i lijevo, oni vas sravnjuju sa zemljom i tjeraju da zagrizete prašinu i poželite da se nikada niste ni rodili. Takvi dani su plodovi sati provedenih u tvrdoglavom opiranju Zakonu.

Tako je to sa svijetom. Sjenke koje već preprečuju nebesa, nisu ni trun manje zlokobne od onih koje su navijestile Potop. Otvorite oči i gledajte.

Kada promatrate oblake koji jašu južni vjetar put sjevera, kažete da vam donose kišu. Zašto niste isto tako mudri u procjeni pravca kretanja ljudskih oblaka? Zar ne možete vidjeti kako su se ljudi čvrsto zapleli u svoje mreže?

Dan raspletanja je blizu. I kako je strahotan taj dan!

Žilama srca i duše su tkane ljudske mreže tijekom, gle, toliko mnogo vjekova. Da bi ljudi rastrgnuli svoje mreže, samo njihovo meso mora neophodno biti rastrgnuto; sama njihova kost mora neophodno biti smrskana. I sami ljudi će ih rastrgnuti i smrskati.

Kada se poklopci podignu – kao što će se sigurno podignuti – i kada lonci obznane sve što sadrže – kao što će sigurno obznaniti – gdje će ljudi sakriti svoj stid, i kuda će pobjeći?

Toga dana će živi zavidjeti mrtvima, a mrtvi će proklinjati žive. Riječi ljudi će zapinjati u njihovim grlima, a svjetlost će mrznuti na njihovim kopcima. Iz njihovih srca će izlaziti škorpije i guje, a oni će u strahu vikati: »Odakle dolaze ove guje i ove škorpije?«, zaboravljajući da su ih sami smjestili i odgajali u svojim srcima.

Otvorite svoje oči i gledajte. Upravo u ovoj Lađi, postavljenoj da bude Svjetionik nasukanom svijetu, ima više gliba nego što možete isplivati. Ako je Svjetionik postao zamka, kako užasno mora da je stanje onih na moru!

Mirdad će vam izgraditi novu lađu. Upravo u ovom Gnijezdu on će joj položiti temelje i podići je. Iz ovog gnijezda poletjećete u svijet, ne noseći maslinove grančice ljudima, već Život Neiscrpni. Zbog toga morate znati Zakon i držati ga se.

Zamora: Kako ćemo znati Božji Zakon i držati ga se?

GLAVA 11

Ljubav je Božji Zakon.

*Mirdad prozire otuđenje između dvojice suputnika,
traži harfu i pjeva himnu Nove Lađe*

Mirdad: Ljubav je Božji Zakon.

Vi živite da biste mogli naučiti voljeti. Vi volite da biste mogli naučiti živjeti. Nijedan drugi zadatak se ne zahtjeva od čovjeka.

I što je voljeti za onog koji voli, negoli upiti zauvijek ono voljeno, tako da dvoje budu jedno?

I koga, ili što netko da voli? Da li da izabere neki list na Drvetu Života i po njemu izlije cijelo svoje srce? Što s granom koja nosi list? Što sa stablom koje drži granu? Što s korom koja štiti stablo? Što s korijenjem koje hrani koru, stablo, granje i lišće? Što s tlo koje grli korijenje? Što sa suncem, i morem, i zrakom, koji oploduju tlo?

Ako je jedan maleni list na drvetu vrijedan vaše ljubavi, koliko je toga više vrijedno drvo u njegovoj cijelosti? Ljubav koja izdvaja dio od cjeline, sama sebe unaprijed osuđuje na jad.

Kažete: »Ali ima lišća i lišća na jednom te istom drvetu. Neko je zdravo, a neko bolesno; neko je lijepo, neko ružno; neko su divovi, neko su patuljci. Kako možemo a da ne biramo i izabiremo?«

Kažem vam, iz bljedila bolesnog potječe svježina zdravog. Dalje vam kažem, da je ružnoća ljepotina paleta, boja i četka, i da patuljak ne bi bio patuljak, da od svoga stasa nije dao divu.

Vi ste Drvo Života. Pazite da se ne dijelite. Ne huškajte plod protiv ploda, list protiv lista, granu protiv grane; niti huškajte stablo protiv korijenja; niti huškajte drvo protiv majke zemlje. To je upravo ono što činite kada jedan dio volite više od ostalih, ili kada ostale izuzmete.

Vi ste Drvo Života. Vaše korijenje je svuda. Vaše granje i lišće je svuda. Vaši plodovi su u svakim ustima. Kakvi god da su plodovi na tom drvetu, kakvo god da je njegovo granje i lišće, kakvo god da je njegovo korijenje; to su *vaši* plodovi, to je *vaše* lišće i granje, to je *vaše* korijenje. Ako želite da drvo rađa sladak i mirisan plod, ako želite da je uvijek jako i zeleno, pripazite na sok kojim hranite korijenje.

Ljubav je sok Života. Dok je mržnja gnoj Smrti. Ali Ljubav, poput krvi, mora neometano kružiti žilama. Suzbijte krv, i ona će postati pogibelj i kuga. I što je mržnja, ako ne suzbijena Ljubav, ili uskraćena Ljubav, zbog čega postaje takav smrtonosan otrov i opskrbitelju i opskrbljenom, i mrzitelju i omraženom?

Požutjeli list na vašem drvetu života samo je list odbijen od grudi Ljubavi. Ne okrivljujte požutjeli list.

Osušena grana samo je grana izglednjela bez Ljubavi. Ne okrivljujte osušenu granu.

Truli plod samo je mržnjom podojen plod. Ne okrivljujte truli plod. Nego,

naprotiv, okrivite vaše slijepo i škрто srce, koje bi razdijelilo sok života nekolicini, a uskratilo ga mnogima, time ga uskraćujući sebi.

Nijedna ljubav nije moguća, osim ljubavi prema jastvu. Nijedno jastvo nije stvarno, osim Sve–obuhvaćajućeg Jastva. Zato je Bog sav Ljubav, jer On ljubi Sebe.

Dok god ste mučeni Ljubavlju, niste pronašli svoje pravo jastvo, niti ste pronašli zlatni ključ Ljubavi. Vaša ljubav je prolazna zato što ljubite jedno prolazno jastvo.

Ljubav muškarca prema ženi nije ljubav. To je jedan veoma daleki izraz nje. Ljubav roditelja prema djetetu samo je prag k svetome hramu Ljubavi. Sve dok svaki muškarac ne bude voljeni svake žene, i obrnuto, i sve dok svako dijete ne bude dijete svakog roditelja, i obrnuto, neka se muškarci i žene hvališu mesom i kosti, držeći se mesa i kosti, ali neka nikada ne izgovaraju sveto ime Ljubavi. Jer to je svetogrđe.

Nećete imati prijatelja sve dok budete smatrali jedinog bijednog čovjeka neprijateljem. Kako može srce koje gaji neprijateljstvo, biti pouzdano boravište za prijateljstvo?

Nećete upoznati radost Ljubavi sve dok bude mržnje u vašim srcima. Kada biste sve nahranili sokom Života osim nekog majušnog crva, sam taj majušni crv bi vam zagorčao život. Jer, kada volite bilo što, ili bilo koga, vi volite, uistinu, samo sami sebe. Isto tako, kada mrzite bilo što, ili bilo koga, vi mrzite, uistinu, samo sami sebe. Jer ono što mrzite, nerazdvojivo je povezano s onim što volite, poput lica i naličja istog novčića. Želite li biti poštteni prema sebi samima, onda morate voljeti ono što mrzite i što vas mrzi, prije nego voljeti ono što volite i što vas voli.

Ljubav nije vrlina. Ljubav je neophodnost, više nego kruh i voda, više nego svjetlost i zrak.

Neka se nitko ne ponosi ljubavlju. Nego radije udišite Ljubav i izdišite je, baš onako nesvjesno i slobodno kao što udišete zrak i izdišete ga.

Jer Ljubavi nije potreban nitko da je uzvisi. Ljubav će uzvisiti ono srce, koje bude smatrala dostojnim sebe.

Ne tražite nagrade za Ljubav. Ljubav je dovoljna nagrada za Ljubav, kao što je Mržnja dovoljna nagrada za Mržnju.

Niti vodite knjigovodstvo o Ljubavi. Jer Ljubav ne polaže računa nikome, osim sebi samoj.

Ljubav niti zajmi, niti uzajmljuje; Ljubav niti kupuje, niti prodaje; ali kada daje, sve svoje daje; i kada uzima, sve svoje uzima. Samo njeno uzimanje je davanje. Samo njeno davanje je uzimanje. Zato je ona ista danas, sutra i zauvijek.

Baš kao što se neka moćna rijeka prazni u more i uvijek se morem opet puni, tako se i vi morate prazniti u Ljubav, da biste mogli biti Ljubavlju uvijek ispunjeni. Bara koja bi uskratila moru dar mora, postaje ustajala bara.

Niti ima »više«, niti »manje« u Ljubavi. Čim pokušate da ocijenite ili izmjerite Ljubav, ona se izmigolji, ostavljajući za sobom gorke uspomene.

Niti ima »sada« i »onda«, niti »ovdje« i »ondje« u Ljubavi. Svako godišnje doba je doba Ljubavi. Sva mjesta su pogodna boravišta za Ljubav.

Ljubav ne zna za granice i prepreke. Ljubav, čiji je tok zaustavljen bilo kakvom preprekom, još nije dostojna imena Ljubavi.

Često vas čujem da kažete kako je Ljubav slijepa, pod čime podrazumijevate da nije u stanju vidjeti nedostatka u voljenome. Takva vrsta sljepila je vrhunac viđenja.

Samo kada biste bili uvijek tako slijepi, da ni u čemu ne vidite nedostatke.

Ne, bistro i prodorno je oko Ljubavi. Zato ono ne vidi nedostatak. Kada Ljubav bude izbistrila vaš vid, tada više nećete vidjeti ništa što nije vrijedno vaše Ljubavi. Jedino je Ljubavi lišeno, manjkavo oko, uvijek zaposleno pronalaženjem nedostataka.

Ljubav objedinjuje. Mržnja razjedinjuje. Ova ogromna i teška gomila zemlje i stijena koju nazivate Oltar Vrhom, brzo bi se razletjela da je ruka Ljubavi ne drži na okupu. Čak bi se i vaša tijela, propadljiva kao što se čini da su, nesumnjivo mogla oduprijeti raspadanju, kada biste samo svaku njihovu ćeliju voljeli podjednakim žarom.

Ljubav je mir ustreptao melodijama Života. Mržnja je rat rasplamsan satanskim jekama Smrti. Koje biste vi: Ljubav, i da ste u vječnom miru? Ili mržnju, i da ste u vječnom ratu?

Cijela Zemlja živi u vama. Nebesa i njihova mnoštva žive u vama. Stoga volite Zemlju i svu njenu odojčad, ako želite voljeti sebe. I volite nebesa i sve njihove stanare, ako želite voljeti sebe.

Zašto mrziš Naronda, Abimare?

Naronda: Svi bijahu zapanjeni takvom iznenadnom promjenom u Učiteljevom glasu i toku misli, dok smo Abimar i ja bili zanijemili, ošinuti tim toliko neposrednim pitanjem o jednom otuđenju između nas dvojice, koje smo pažljivo krili od svih i s razlogom vjerovali da ga nitko nije primijetio. Svi su gledali u nas dvojicu s krajnjim čuđenjem i iščekivali Abimrove riječi.

Abimar: (Gledajući me s prijekorom) Da li si ti, Naronda, rekao Učitelju?

Naronda: Kada Abimar reče »Učitelj«, moje srce se u meni rastopi od radosti. Jer se upravo oko te riječi ne složismo davno prije nego se Mirdad razotkri. Smatrao sam da je on učitelj, došao prosvijetliti ljude, dok je Abimar uporno za njega tvrdio da je samo običan čovjek.

Mirdad: Ne gledaj poprijeko Naronda, Abimare, jer je nevin za što ga okrivljuješ.

Abimar: Tko ti reče, onda? Možeš li i misli ljudima čitati?

Mirdad: Mirdad ne treba ni uhode, ni tumače. Kada bi samo volio Mirdada kao što on voli tebe, mogao bi mu s lakoćom čitati misli i zaviriti u srce isto tako.

Abimar: Oprosti slijepom i gluhom čovjeku, Učitelju. Otvori moje oko i uho, jer čeznem vidjeti i čuti.

Mirdad: Ljubav je jedini čudotvorac. Ako želiš vidjeti, neka ti Ljubav bude u zjenici oka. Ako želiš čuti, neka ti Ljubav bude u bubnoj opni uha.

Abimar: Ali ja ne mrzim nijednog čovjeka, podjednako ni Naronda.

Mirdad: Ne mrziti ne znači voljeti, Abimare. Jer Ljubav je djelotvorna sila; i ako ona ne vodi svaki tvoj postupak i korak, ne možeš naći svoj put; i ako ona ne ispunjava svaku tvoju želju i misao, tvoje želje biće koprive u tvojim snovima, tvoje misli poput žalopojki tvojim danima.

Sada je moje srce harfa, i tjera me na pjesmu. Gdje je tvoja harfa, dobri Zamora?

Zamora: Da odem i donesem je, Učitelju?

Mirdad: Idi, Zamora.

Naronda: Zamora istog trena ustade i ode po harfu. Ostali su gledali jedan drugoga s krajnjom zbunjenošću i ćutali.

Kada se Zamora vrati s harfom, Učitelj je lagano uze iz njegove ruke i nadvivši se nad nju s nežnošću, pažljivo uskladi svaku žicu i onda počeo svirati i pjevati.

Mirdad:

*Bog je tvoj kapetan, jedri, Lađo moja!
Čak i ako pakao s lanca svoje bjesne furije pusti
da ih okuse i živi i mrtvi,
i zemlju u topljeno olovo pretvori,
i svaki putokaz izbriše s neba,
Bog je tvoj kapetan, jedri, Lađo moja!*

*Ljubav je tvoj kompas, krstari, Lađo moja!
Od sjevera do juga, od istoka do zapada,
i svoj kovčeg s blagom sa svima podijeli.
Na perjanici svojoj oluja neka te nosi,
svjetlost za mornare u tami svijeta.
Ljubav je tvoj kompas, krstari, Lađo moja!*

*Vjera je tvoje sidro, plutaj, Lađo moja!
Ako i grom tutnjao i munja sijevala,
i gora se tresla i raspala u komade,
i toliko oslabilo čovjekovo srce,
da je i sveta iskra dio zaborava,
vjera je tvoje sidro, plutaj, Lađo moja!*

Naronda: Učitelj začuta i nadvi se nad harfu kao što se nadvija majka, ljubavlju ushićena, nad čedo na svojim grudima. Iako njene žice više nisu treperile, harfa je nastavila odzvanjati: »Bog je tvoj kapetan, jedri, Lađo moja!« Iako su Učiteljeve usne bile sklopljene, njegov glas je neko vrijeme odjekivao Orlovskim gnijezdom i plovio u valovima ka hrapavim vrhovima okolo, k brdima i dolinama ispod, k nemirnom moru u daljini, k plavetnom svodu iznad. Bilo je pljuska zvijezda padalica i duga u tom glasu. Bilo je treska i oluja sa šumom vjetrova i pjesmom opijenih slavuja. Bilo je uzburkanih mora, zastrtih

vlažnim, rosom natopljenim maglama. I činilo se kao da ga sve stvoreno sluša s radosnom zahvalnošću.

I još se činilo kao da se vijenac Mliječnih planina, s Oltar Vrhom u središtu, najednom odvojio od Zemlje i zaplovio u prostor, veličanstven, moćan i siguran u svoj pravac.

Tri dana potom, Učitelj ni riječi ne progovori ni s kim.

GLAVA 12

O stvaralačkoj tišini.

Govor je u najboljem slučaju jedna iskrena laž

Naronda: Kada prođoše tri dana, Sedmorica se kao po nekoj neodoljivoj zapovijedi okupiše i uputiše k Orlovskom Gnijezdu. Učitelj nas pozdravi poput nekog tko je sasvim očekivao naš dolazak.

Mirdad: Još jedanput dobro došli u svoje gnijezdo, ptići moji. Recite Mirdadu vaše misli i želje.

Micayon: Naša jedina misao i želja je da budemo blizu Mirdada, da bismo mogli osjetiti i čuti njegovu istinu, može biti da poput njega ostanemo bez sjenke. Njegova tišina, i pored svega toga, svima nam ulijeva strah. Da li smo ga na bilo koji način uvrijedili?

Mirdad: Čutio sam tri dana, ne da bih vas otjerao od sebe, nego, naprotiv, da bih vas privukao bliže sebi. Što se tiče toga da ste me uvrijedili, tko god poznaje nepobjedivi mir tišine, taj nikada ne može biti uvrijeđen, niti uvrijediti.

Micayon: Da li je šutjeti bolje nego govoriti?

Mirdad: Govor je u najboljem slučaju jedna iskrena laž. Dok je tišina u najgorem slučaju jedna gola istina.

Abimar: Da li da zaključimo, da su čak i Mirdadove riječi, iako iskrene, samo laži?

Mirdad: Da, čak su i Mirdadove riječi samo laži za sve one, čije *Ja* nije isto kao Mirdadovo. Dok god sve vaše misli ne budu sazdane iz jednog rudnika, i sve žudnje ne budu zahvaćane iz jednog i istog izvora, vaše riječi, iako iskrene, biće laži.

Kada bi vaše *Ja* i moje bili jedno, baš kao što su moje i Božje jedno, izostavili bismo riječi i savršeno razgovarali u istinskoj tišini.

Zato što vaše *Ja* i moje nisu isti, prinuđen sam s vama voditi rat riječi, da bih vas mogao pobijediti vašim vlastitim oružjem i povesti vas k mome rudniku i mom izvoru.

Jedino tada ćete biti u stanju izaći u svijet i pojedite ga i pokorite, baš kao što ću ja pobijediti i pokoriti vas. I jedino tada ćete biti sposobni povesti svijet k tišini Najviše Svijesti, k rudniku riječi, k izvoru Svetog Razumijevanja.

Sve dok vas Mirdad tako ne pobijedi, nećete postati uistinu nesavladivi i moćni pobjednici. Niti će svijet sprati sramotu svog stalnog poraza, osim kada bude od vas poražen.

Dakle, opašite se za bitku. Ugllačajte svoje štitove i grudne oklope, i naoštrite svoje mačeve i koplja. Neka tišina udari u doboš i ponese stijeg isto tako.

Bennoon: Kakva je to tišina, koja je istovremeno i dobošar i stjegonoša?

Mirdad: Tišina, u koju bih vas želio uvesti, ono je beskrajno prostranstvo, u kojem nepostojanje prelazi u postojanje, a postojanje u nepostojanje. To je ona strahotna praznina, u kojoj je svaki zvuk rođen i utihnut i svaki oblik uobličen i

uništen, u kojoj je svako jastvo napisano i izbrisano, u kojoj nema ničeg osim *Nje*.

Ako tu prazninu i to prostranstvo ne prođete u nijemoj zadubljenosti, nećete saznati kako je stvarno vaše postojanje, a kako nestvarno nepostojanje. Niti ćete znati kako je čvrsto vaša stvarnost povezana s cjelokupnom Stvarnošću.

To je ona tišina po kojoj bih želio da tumarate, da biste mogli skinuti svoju staru tijesnu kožu i kretati se bez okova, nesputani.

Tamo bih želio da potjerate vaše brige i bojazni, vaše strasti i žudnje, vaše zavisti i vaše pohlepe, da biste ih mogli vidjeti kako iščezavaju jedna za drugom i da na taj način oslobodite vaše uši od njihovih stalnih povika i poštedite vaše slabine bola od njihovih oštrih mamuza.

Tamo bih želio da zavitlate vaše lukove i strijele ovoga svijeta, s kojima se nadate uloviti zadovoljstvo i radost, a ipak, uistinu, ne loveći ništa osim nemira i jada.

Tamo bih želio da otpužete iz mračne i zagušljive ljuštore Jastva, na svjetlost i slobodan zrak Jastva.

Tu tišinu vam preporučujem, a ne puki predah za vaše govorom pohabane jezike.

Plodnu tišinu Zemlje vam preporučujem, a ne strašljivu tišinu zločinca i podlaca.

Strpljivu tišinu nasađene kokoši vam preporučujem, a ne nestrpljivo kokodakanje njene sestre nosilje. Jedna se navali dvadeset i jedan dan i čeka u strpljivom povjerenju na Tajanstvenu Ruku da učini čudo pod njenim paperjastim grudima i krilima. Druga izleti iz svoga kokošinjca i luđački zakokodače, oglašavajući da je snesla jaje.

Čuvajte se vrline kokodakanja, moji Suputnici. Kao što ućutkate svoj stid, ućutkajte tako i svoju počast. Jer je raskokodakana počast gora od tihe sramote, i bučna vrlina gora je od nijeme pakosti.

Uzdržite se od mnogo govora. Od tisuću izgovorenih riječi, možda ima jedna, i samo jedna, koja uistinu treba biti izgovorena. Ostale samo pomračuju um, i opterećuju uho, i zamaraju jezik, i zaslijepljuju srce isto tako.

Kako je teško izgovoriti riječ koja uistinu treba biti izgovorena!

Od tisuću napisanih riječi, možda ima jedna, i samo jedna, koja uistinu treba biti napisana. Ostale su straćeno mastilo i papir, i minuti podareni stopama od olova, umjesto krilima od svjetlosti.

Kako je teško, O, kako je teško napisati riječ koja uistinu treba biti napisana!

Bennoon: Što o molitvi, Učitelju Mirdade? Moleći se, prinuđeni smo izgovoriti previše riječi i zamoliti za previše stvari. A ipak rijetko dobijemo išta od onoga za što molimo.

GLAVA 13

O molitvi

Mirdad: Uzalud se molite kada se obraćate bilo kojim drugim bogovima, osim sebi samima.

Jer, u vama je snaga da privučete, kao što je u vama snaga i da odbijete.

I u vama su stvari koje biste htjeli privući, kao što su u vama i stvari koje biste htjeli odbiti.

Jer, biti u stanju primiti neku stvar, znači biti u stanju i pokloniti je isto tako.

Gdje ima gladi, ima i hrane. Gdje ima hrane, tu mora biti i gladi isto tako. Biti mučen patnjom gladi, znači biti u stanju uživati i blagodat sitosti.

Da, u potrebi je i zadovoljenje potrebe.

Nije li ključ jamstvo za bravu? Nije li brava jamstvo za ključ? Nisu li i brava i ključ jamstvo za vrata?

Ne žurite dosađivati kovaču svaki put kada izgubite ili zaturite kakav ključ. Kovač je obavio svoj posao i dobro ga je obavio, i od njega se ne smije zahtijevati da uvijek iznova obavlja isti posao. Vi obavite vaš posao, a kovača ostavite na miru, jer se on, kada je jednom završio s vama, mora pobrinuti za drugi posao. Uklonite zadah i smeće iz vašeg sjećanja, i sigurno ćete naći taj ključ.

Kada vas je Bog, onaj neizgovorljivi, izgovorio, On je izgovorio Sebe u vama. Zato ste i vi, također, neizgovorljivi.

Bog vas nije djelićem Sebe zaviještao – jer On je nedjeljiv, nego vas je Svojim cjelokupnim božanstvom, nedjeljivim, neizgovorljivim, sve zaviještao. Koje veće nasljedstvo biste mogli poželjeti imati? I tko, ili što vas može spriječiti da do njega dođete, osim vaše strašljivosti i sljepoće?

Ipak, radije nego da su zahvalni zbog svog nasljedstva, i radije nego da iznađu načina da do njega dođu, neki bi ljudi – slijepi nezahvalnici – da od Boga načine neku vrstu deponija, u koji bi odbacivali svoje zubobolje i svoje trbuhobolje, svoje gubitke u trgovini, svoje svađe, svoje osvete i svoje besane noći.

Dok bi drugi imali Boga kao svoju naročitu riznicu, u kojoj očekuju naći kad god požele, sve ono za što god preklinjali od svih onih nagizdanih drangulija ovoga svijeta.

A drugi bi još od Boga načinili neku vrstu osobnog knjigovođe. On mora ne samo voditi računa o onome što oni duguju i što drugi duguju njima, nego mora i naplaćivati njihove dugove i uvijek prikazivati obilan i pristojan preostatak u njihovu korist.

Da, mnogi su i razni zadaci koje ljudi postavljaju Bogu. Ipak, nekolicina ljudi izgleda misli, da bi Bog, kada bi zaista bio tako natovaren mnogim zadacima, te zadatke izvršavao potpuno sam i ne bi tražio ni od jednog čovjeka da ga podstiče, ili ga na Njegove zadatke opominjao.

Opominjete li Boga na sate kada sunce da izađe, ili mjesec da zađe?

Da li ga opominjete na zrno žita što se rasprskava u život na onom tamo polju?

Opominjete li ga na onog tamo pauka što ispreda svoje majstorsko skrovito stanište?

Opominjete li ga na ptice u vrapčevom gnijezdu?

Opominjete li ga na bezbrojne stvari koje ispunjavaju ovaj beskrajni Univerzum?

Zašto Njegovom pamćenju namećete vaša malena Jastva sa svim vašim sitnim potrebama? Zar ste vi Njegovim očima manje mili od vrabaca, žita i paukova? Zašto poput njih ne primite svoje darove i ne obavljate svoje poslove bez galame, bez klečanja, širenja ruku i bez zabrinutog piljenja u sutrašnji dan?

I gdje je Bog da u Njegovo uho viknete vaše hirove i taštine, vaše hvale i vaše pritužbe? Nije li On u vama i svuda oko vas? Nije li Njegovo uho mnogo bliže vašim ustima, nego vaš jezik vašim nescima?

Dovoljno je Bogu Njegovo božanstvo od kojeg posjedujete sjeme.

Ako bi Bog, davši vam sjeme Njegovog božanstva, poklanjao pažnju tom sjemenu, a ne vama, koju biste vrijednost vi onda imali? I koji bi onda bio posao vašeg života? I ako nemate posao da ga obavljate, nego ga Bog mora obavljati umjesto vas, od kakve je onda koristi vaš život? Od kakve su pomoći sve vaše molitve?

Ne nudite Bogu svoje bezbrojne brige i nade. Ne preklinjite ga da za vas otvara vrata za koja vas je snabdjeo s ključevima. Nego istražujte ogromnost svojih srca. Jer se u ogromnosti srca nalazi ključ za svaka vrata. I u ogromnosti srca su sve stvari za kojima žedate i gladnite, bilo da su rđave ili dobre.

Moćna vojska vam je na raspolaganju, spremna izvršiti vašu i najsićušniju zapovijed. Kada je prikladno opremljena, i mudro disciplinirana, i neustrašivo zapovijedana, ona može preskočiti vječnosti i zbrisati sve prepreke k svome cilju. Kada je loše opremljena, nedisciplinirana i bojažljivo zapovijedana, ona se ili uzburka, ili se žurno povuče pred i najmanjom preprekom, vukući za sobom crnilo poraza.

Ta vojska, O, monasi, nisu ništa drugo doli ona majušna crvena tjelešca koja sada tiho jure vašim žilama; svatko od njih jedno čudo od snage, svatko, jedan potpun i točan zapis vašeg cjelokupnog života i svekolikog Života u njegovim i najskrivenijim pojedinostima.

U srcu se ova vojska okuplja; iz srca se ona raspoređuje. Zato je srce tako čuveno i tako poštovano. Iz njega naviru vaše suze radosti i tuge. U njega jure vaši strahovi od života i smrti.

Vaše žudnje i želje su oprema ove vojske. Vaš um je onaj koji održava disciplinu. Vaša volja je obučavaoc i zapovjednik.

Kada ste u stanju da svoju krv opremite jednom majstorskom željom koja stišava i zasjenjuje svaku želju, i da jednoj majstorskoj misli povjerite disciplinu, i da ovlastite jednu majstorsku volju da obučava i zapovijeda, tada možete biti sigurni da će ta želja biti ispunjena.

Kako svetac da dosegne svetost, osim da očisti struju svoje krvi od svake

želje i misli koje ne priliče svetosti, i onda je nepokolebljivom voljom usmjeri da ne teži k nijednom drugom cilju osim k svetosti?

Kažem vam da će svaka svetačka želja, i svaka svetačka misao, i svaka svetačka volja, od Adama do dana današnjeg, pohitati da pomogne čovjeku tako odlučnom da dosegne svetost. Jer oduvijek je tako bilo, da će vode svugdje težiti moru, kao što će zraci svjetlosti težiti suncu.

Kako ubojica da ostvari svoju zlu namjeru, osim da izbičuje svoju krv do luđačke žeđi za ubojstvom, i postroji njene ćelije u zbijene redove pod udarcima biča ubojstvom ovladane misli, i onda joj zapovijedi nemilosrdnom voljom da zada smrtonosni udarac?

Kažem vam da će svaki ubojica, od Kaina do dana današnjeg, pojuriti i nepozvan da osnaži i utvrdi ruku onog čovjeka koji je tako opijen ubojstvom. Jer oduvijek je tako bilo, da će gavrani svugdje ići s gavranima, a hijene s hijenama. Moliti se, stoga, znači ulijevati u krv jednu majstorsku želju, jednu majstorsku misao, jednu majstorsku volju. To je tako, da bi se jastvo zagasilo i došlo u savršenu harmoniju s onim za što god se molili.

Atmosfera ove planete, koja se oslikava u svim pojedinostima u vašim srcima, nabujala je lutajućim uspomenama na sve ono u što se svjedočila od njenog nastanka. Nema riječi ili djela, nema želje ili uzdaha, nema letimične misli ili kratkotrajnog sna, nema daha čovjekovog ili zvijeri, nema sjenke, nema opsjene, a da po njoj nisu do dana današnjeg prevaljivali svoje tajanstvene putove, a tako će ih prevaljivati do svršetka vremena. Zagasite svoje srce s bilo kojim od ovih, i ono će zasigurno pojuriti da zasvira na tim strunama.

Za molitvu vam nisu potrebni ni usna ni jezik. Nego vam je upravo potrebno tiho, budno srce, majstorska želja, majstorska misao i, iznad svega, majstorska volja, koja niti sumnja, niti se koleba. Jer riječi nisu od koristi, ako srce nije prisutno i budno u svakom slogu. A kada je srce prisutno i budno, jeziku je bolje da ode na počinak, ili da se sakrije iza zapečaćenih usana.

Niti su vam potrebni hramovi da se u njima molite.

Tko god ne može naći hram u svome srcu, taj nikada neće moći naći svoje srce ni u jednom hramu.

Ipak, ovo kažem vama i onima koji su poput vas, ali ne i svakom čovjeku. Jer većina ljudi dosad luta u zabludi. Oni osjećaju potrebu za molitvom, ali ne znaju načina. Oni se ne umiju moliti osim riječima, i ne mogu iznaći riječi, osim ako im ih ne stavite u usta. I izgubljeni su i prestrašeni kada su primorani tumarati ogromnim prostranstvom svojih srca, ali su umireni i utješeni unutar zidova hramova i u stadima stvorenja poput sebe samih.

Neka podižu svoje hramove. Neka ponavljaju svoje molitve.

Ali vas i svakog čovjeka savjetujem da se molite za Razumijevanje. Gladnjeti za bilo čime drugim osim za time, znači nikada se ne zasitati.

Zapamtite da je Stvaralačka riječ ključ za Život. Ključ za Stvaralačku riječ je Ljubav. Ključ za Ljubav je Razumijevanje. Ispunite svoja srca ovima i poštedite svoje jezike patnje mnogih riječi, i spasite vaše umove tereta mnogih molitvi, i oslobodite vaša srca robovanja svim bogovima, koji bi vas porobili

darivanjem, koji bi vas pomilovali jednom rukom, samo da bi vas udarili drugom, koji su zadovoljni i ljubazni kada ih slavite, ali gnjevni i osvetoljubivi kada ih korite, koji vas ne bi čuli da ne zovete i ne bi vam dali da ne preklinjete, i dajući vam, prečesto zažale davanje, čiji tamjan je vaša suza, čija slava je vaša sramota.

Da, oslobodite od svih tih bogova svoja srca, da biste u njima mogli naći jedinog Boga, koji bi, ispunivši vas Samim Sobom, želio da ste svagda siti.

Bennoon: Čas govoriš o čovjeku kao svemogućem, čas ga unižavaš kao zabludjelog. Ostavljaš nas u magli, takoreći.

GLAVA 14

*Razgovor između dva arhanđela
i razgovor između dva arhidemona,
na bezvremenom rođenju čovjekovom*

Mirdad: Na bezvremenom rođenju Čovjekovom, dva arhanđela su na gornjem polu Univerzuma vodila slijedeći razgovor:

Reče prvi arhanđeo:

Čudesno dijete se rodilo na Zemlji i Zemlja je obasjana svjetlošću.

Reče drugi arhanđeo:

Veličanstveni kralj se rodio na Nebu i Nebo treperi radošću.

Prvi: On je plod jedinstva između Neba i Zemlje.

Drugi: On je vječno jedinstvo – otac, majka i dijete.

Prvi: U njemu je Zemlja uzvišena.

Drugi: U njemu je Nebo opravdano.

Prvi: Dan spava u njegovim očima.

Drugi: Noć je budna u njegovom srcu.

Prvi: Njegove grudi su gnijezdo oluja.

Drugi: Njegovo grlo je skala pjesama.

Prvi: Njegove ruke grle planine.

Drugi: Njegovi prsti beru zvijezde.

Prvi: Mora huče u njegovim kostima.

Drugi: Sunca teku njegovim venama.

Prvi: Kovačnica i kalup su njegova usta.

Drugi: Čekić i nakovanj njegov jezik.

Prvi: Oko njegovih nogu su okovi Sutrašnjice.

Drugi: U njegovom srcu je ključ za te okove.

Prvi: Ipak uljuškano u prašini je to čedo.

Drugi: Ali povijeno u eone je ono.

Prvi: Poput Boga on posjeduje svaku tajnu brojeva. Poput Boga on zna misterij riječi.

Drugi: Sve brojeve on zna, osim Onog Svetog, koji je prvi i posljednji. Sve riječi on zna, osim Stvaralačke Riječi, koja je prva i Posljednja.

Prvi: Ipak će on saznati taj Broj i tu Riječ.

Drugi: Ne dok svojim stopama ne prođe besputne pustoši prostora, niti dok svojim očima ne odgleda sumorne svodove vremena.

Prvi: O, čudesno, prečudesno je to dijete Zemlje.

Drugi: O, uzvišen, preuzvišen je taj kralj Nebesa.

Prvi: Bezimeni ga naziva čovjekom.

Drugi: A on Bezimenog naziva Bogom.

Prvi: Čovjek je riječ Božja.

Drugi: Bog je riječ Čovjekova.

Prvi: Slava Njemu, Čija riječ je Čovjek.
Drugi: Slava njemu, čija riječ je Bog.
Prvi: Sada i zauvijek.
Drugi: Ovdje i svuda.

Tako su govorila dva arhanđela na gornjem polu Univerzuma, na bezvremenom rođenju Čovjekovom.

U isto vrijeme su dva arhidemona na donjem polu Univerzuma vodila slijedeći razgovor:

Reče prvi arhidemon:

Neustrašivi ratnik se pridružio našim redovima. Pobjedićemo uz njegovu pomoć.

Reče drugi arhidemon:

Cvileća i cmizdreća kukavica, bolje reći. I izdaja je utaborena na njegovom čelu. Ipak, strahotan je on u svom kukavičluku i svojoj izdaji.

Prvi: Bez straha i divlje je njegovo oko.

Drugi: Plačljivo i utučeno je njegovo srce. Ipak, zastrašujući je on u svojoj utučenosti i svome plaču.

Prvi: Oštar i ustrajan je njegov um.

Drugi: Lijeno i tupo je njegovo uho. Ipak, strašan je on u svojoj lijenosti i svojoj tuposti.

Prvi: Brza i precizna je njegova ruka.

Drugi: Neodlučna i spora je njegova noga. Ipak, užasavajuća je njegova sporost, i uznemiravajuća je njegova neodlučnost.

Prvi: Naš kruh biće čelik za njegove nerve. Naše vino biće vatra za njegovu krv.

Drugi: Našim hljeblicama on će nas kamenovati. Naše vinske čupove on će nam razbiti o glave.

Prvi: Njegova pohlepa za našim kruhom i njegova žeđ za našim vinom, biće mu kočije u boju.

Drugi: S neutoljivom gladi i s neugasivom žeđi, biće nepobjediv i podići će bunu u našem taboru.

Prvi: Ali, Smrt će biti kočijaš.

Drugi: Sa Smrcu kao kočijašem, postat će besmrtnan.

Prvi: Hoće li ga smrt povesti i do čega drugog, osim do smrti?

Drugi: Da, toliko će Smrt biti iznurena od njegovog neprestanog cviljenja, da će ga na kraju nagnati u tabor Života.

Prvi: Hoće li Smrt biti izdajica Smrti?

Drugi: Ne, Život će biti vjeran Životu.

Prvi: Njegova nepca dražićemo rijetkim i izvrsnim voćem.

Drugi: Ipak će on čeznuti za voćem koje ne raste na ovom polu.

- Prvi: Njegove oči i nos mamićemo sjajnim i miomirisnim cvijećem.
- Drugi: Ipak će njegovo oko tragati za drugačijim cvijećem, a njegov nos za drugačijim miomirisom.
- Prvi: I spopadaćemo njegove uši slatkim, ali udaljenim melodijama.
- Drugi: Ipak će njegovo uho biti upravljeno k drugom horu.
- Prvi: Strah će ga nama porobiti.
- Drugi: Nada će ga zaštititi od straha.
- Prvi: Patnja će ga nama podčiniti.
- Drugi: Vjera će ga osloboditi patnje.
- Prvi: Zastrćemo njegov san zamršenim snovima i posuti njegovu javu zagonetnim sjenama.
- Drugi: Njegova Mašta će razriješiti zamršenosti i rastočiti sjenke.
- Prvi: Ipak, možemo ga računati kao jednog od nas.
- Drugi: Računaj ga s nama ako želiš, ali ga računaj i protiv nas isto tako.
- Prvi: Može li on istovremeno biti s nama i protiv nas?
- Drugi: On je usamljeni ratnik na bojnom polju. Njegov jedini protivnik je njegova sjenka. Kako se pomjera sjenka, tako se pomjera i bitka. On je s nama kada mu je sjenka sprijeda. On je protiv nas kada mu je sjenka pozadi.
- Prvi: Nećemo li ga držati onda, da je leđima zauvijek prema Suncu?
- Drugi: Ali, tko će držati Sunce da mu je zauvijek za leđima?
- Prvi: Zagonetka je taj ratnik.
- Drugi: Zagonetka je ta sjenka.
- Prvi: Pozdrav usamljenom vitezu!
- Drugi: Pozdrav usamljenoj sjenci!
- Prvi: Pozdrav njemu, kada je s nama!
- Drugi: Pozdrav njemu, kada je protiv nas!
- Prvi: Sada i zauvijek.
- Drugi: Ovdje i svuda.

Tako su govorila dva arhidemona na donjem polu Univerzuma, na bezvremenom rođenju Čovjekovom.

GLAVA 15

*Shamadam čini napor da istjera Mirdada iz Lađe.
Učitelj govori o vrijedanju i uvrijeđenosti,
i o sadržanju svijeta u Svetom Razumijevanju*

Naronda: Jedva da je Učitelj završio, kada se krupno Starješino tijelo pojavi na ulazu u Orlovsko gnijezdo i činilo se kao da utrne zrak i svjetlost. I za trenutak mojim umom prolete, da obličje na ulazu ne bijaše nitko drugi doli jedan od dvojice arhidemona o kojima nam Učitelj upravo reče.

Starješinine oči su kresale vatrom, a brada mu se kostriješila kako je napredovao k Učitelju i ščepavši ga rukom, pokušavao je, očigledno, da ga izvuče napolje.

Shamadam: Upravo čuh strašne pogrde tvoga ništavnog uma. Tvoja usta su slap otrova. Tvoje prisustvo je predznak nesreće. Kao Starješina ove Lađe objavljujem da si upravo ovoga trena istjeran.

Naronda: Iako sićušne građe, Učitelj se držao svoga mjesta savršenom lakoćom, kao da je bio div, a Shamadam tek beba. Njegova mirnoća je bila začuđujuća dok je gledao Shamadama i govorio:

Mirdad: Moć da zapovijedi izlazak ima jedino onaj, koji ima moć da zapovijedi ulazak. Da li si mi ti, Shamadame, zapovjedio da uđem.

Shamadam: Tvoj jad bijaše ono što pokrete moje srce samilošću, i ja ti dozvolih da uđeš.

Mirdad: Moja ljubav je ono, Shamadame, što bijaše pokrenuto tvojim jadom. I gle, ja sam ovdje i sa mnom je moja ljubav. Ali ti, avaj, nisi ni ovdje ni ondje. Jedino tvoja sjenka leti tamo—amo. I ja dolazim da sakupim sve sjenke i spalim ih na suncu.

Shamadam: Ja bijah Starješina ove Lađe davno prije no što tvoj dah poče zagađivati zrak. Kako tvoj ništavni jezik kaže da ja nisam ovdje?

Mirdad: prije no što ove planine bijahu, ja sam bio, i ja ću biti dugo nakon što se one zdrobe u prah.

Ja sam Lađa, oltar i vatra. Ako se ne sklonite u mene, ostat ćete plijen za oluju. I ako ne prinesete sebe na žrtvu preda mnom, nećete upoznati otpornosti na uvijek naoštrene noževe bezbrojnih krvnika smrti. I ako vas moja nježna vatra ne proždre, bit ćete gorivo za svirepu vatru pakla.

Shamadam: Čujete li svi? Ne čujete li? Za mnom, Suputnici. Bacimo ovog bogohulnog nametljivca u ponor.

Naronda: Ponovo Shamadam nasrnu na Učitelja i ščepa ga rukom, želeći ga izvući napolje. Ali Učitelj niti ustuknu, niti se pomače, niti ijedan suputnik napravi i najmanji pokret. Nakon ispitujuće pauze, Shamadanova glava klonu k grudima i on šmugnu iz Orlovskog gnijezda, mrmljajući kao za sebe: »Ja sam Starješina ove Lađe. Ja ću obraniti moju Bogom danu vlast.«

Učitelj se zadugo zamisli i ne progovori. Ali Zamora ne mogaše mirovati.

Zamora: Shamadam je uvrijedio našeg Učitelja. Što bi želio, Učitelju, da s njime učinimo? Zapovijedi nam, i udarit ćemo.

Mirdad: Molite se za Shamadama, moji Suputnici. To je sve što bih želio da s njime učinite. Molite se da s njegovih očiju spadne veo i da njegova sjenka bude uklonjena.

Privući dobro podjednako je lako kao i privući zlo. Biti u skladu s ljubavi podjednako je lako kao i biti u skladu s mržnjom.

Iz beskrajnog prostora, iz ogromnosti vaših srca, izlijevajte blagoslove na svijet. Jer sve što je blagoslov svijetu i vama je blagoslov.

Molite se za dobro svih stvorova. Jer svako dobro svakog stvora i vaše je dobro. Na isti način je zlo svakog stvora i vaše zlo.

Niste li svi poput pokretnih prečki na beskonačnim ljestvama postojanja? Oni koji se žele uspeti do svete sfere slobode, neminovno se moraju uspinjati preko ramena drugih. A oni, zauzvrat, moraju od svojih ramena načiniti prečke za druge da se njima uspinju.

Što je Shamadam nego prečka na ljestvama vašeg postojanja? Zar ne biste željeli da su vaše ljestve jake i sigurne? Starajte se, onda, o svakoj prečki i održavajte je sigurnom i jakom.

Što je Shamadam nego kamen u temelju vašeg života? I što ste vi nego kamenje u njegovoj građevini života i svakoga stvora. Gledajte da Shamadam bude besprijekoran kamen, ako biste željeli da je vaša građevina bez ikakve mane. Sami budite besprijekorni, da bi i oni u čije biste živote mogli biti ugrađeni, mogli imati svoje građevine bez mane.

Mislite li da ste opremljeni samo s dva oka? Kažem vam da je svako gledajuće oko, bilo na Zemlji, iznad nje, ili ispod nje, produžetak vašeg oka. Dokle je bistar vid vašeg bližnjeg, dotle je i vaš vid bistar. Dokle je mutan vid vašeg bližnjeg, dotle je i vaš vid mutan.

U svakom slijepcu vi ste lišeni para očiju, koji bi inače osnažio vaše oči. Čuvajte vid svoga bližnjeg, da biste vi mogli jasnije vidjeti. Čuvajte svoj vlastiti, da se vaš bližnji nebi spotakao i zakrčio možda upravo vaša vrata.

Zamora misli da me je Shamadam uvrijedio. Kako može Shamadamovo neznanje da pomuti moje Razumijevanje?

Mutan potok lako može zamutiti drugi potok. Ali, može li mutan potok zamutiti more? More će rado uzeti mulj i prostrti ga po svojoj postelji, a potoku dati čistu vodu zauzvrat.

Možete zagaditi, ili ujaloviti, kvadratnu stopu zemlje – možda i milju. Tko može zagaditi, ili ujaloviti Zemlju? Zemlja prima sve nečistoće ljudi i životinja, a zauzvrat im daje slatke plodove i miomirisno cvijeće, i zrna i trave u izobilju.

Mač zasigurno može raniti tijelo. Ali, može li raniti zrak, koliko god bilo oštro sječivo i jaka ruka za njim?

Oholost niskog i tjeskobnog Jastva, rođena iz slijepog i pohotljivog neznanja, ona je koja može uvrijediti i biti uvrijeđena, i koja bi se osvetila za uvredu uvredom i sprala prljavštinu prljavštinom.

Ohološću obuzeti i sobom opijeni svijet nagomilat će uvreda na vaše glave. Na vas će s lanca pustiti krvi žedne pse njegovih odrpanih zakona, njegovih trulih vjera i ubuđalih časti. Proglasit će vas neprijateljima poretka i

zastupnicima kaosa i propasti. Posut će vaše putove zamkama i okitit će vaše postelje koprivama. Sijat će kletve u vaše uši i pljuvat će prezir u vaša lica.

Ne dajte svojim srcima da klonu. Nego poput mora budite prostrani i duboki, i blagosiljajte onoga koji vas jedino proklinje.

I poput Zemlje budite velikodušni i spokojni, i preokrenite nečistoće ljudskih srca u čistu ljepotu i zdravlje.

I poput zraka budite slobodni i gipki. Mač koji bi da vas rani, naposljetku će potamnjeti i zarđati. Ruka koja bi da vam naudi, naposljetku će se umoriti i zaustaviti.

Svet, ne poznajući vas, ne može vas sadržati. Zato će vas primiti s režanjem. Ali vi, poznajući svijet, možete ga sadržati. Zato morate smiriti njegov gnjev blagošću, i utopite njegovu kletvu u milostivom Razumijevanju.

A Razumijevanje će pobijediti.

Tako sam učio Noa.

Tako učim vas.

Naronda: Na to se Sedmorica razidoše u tišini. Jer, razumjesmo da je svaki put kada bi Učitelj završio ovim riječima: »Tako sam učio Noa«, to bio znak da više ne želi govoriti.

GLAVA 16

O zajmodavcima i dužnicima.

Što je novac?

Rustidionu se oprašta njegov dug prema Lađi

Naronda: Jednoga dana, kada su se Sedmorica i Učitelj vraćali iz Orlovskog gnijezda u Lađu, vidješe na kapijama Shamadama kako maše komadićem papira pred čovjekom palim na koljena pred njegovim nogama, i čuše ga kako govori ljutitim glasom: »Tvoje neispunjavanje dužnosti iscrpljuje moje strpljenje. Ne mogu više biti popustljiv. Plati sada, ili truni u tamnici.«

U tom čovjeku prepoznasmo Rustidiona, jednog od mnogih zakupaca Lađe, koji bijaše dužan Lađi izvjesnu sumu novca. On bijaše savijen pod droncima koliko i pod godinama, i raspravljao je sa Starješinom oko roka plaćanja kamate, govoreći da je nedavno izgubio svog sina jedinca i svoju jedinu kravu u istom tjednu, i da je zbog toga njegovu staru ženu pogodila kap. Ali Shamadamovo srce ne omekša.

Učitelj pođe k Rustidionu i nježno ga hvatajući rukom, reče:

Mirdad: Ustani, moj Rustidione. I ti si slika Božja, a sliku Božju nitko ne smije prisiljavati da se savija ni pred ijednom sjenkom. (Onda se okrete k Shamadamu)

Pokaži mi priznanicu o zaduženosti.

Naronda: Shamadam, tako ljutiti samo trenutak prije, na zaprepaštenje svih postade pokorniji od janjeta i krotko mu predade papir u ruku, koji Učitelj uze i proučavaše zadugo, dok je Shamadam tupo promatrao i čutio kao da je opčinjen.

Mirdad: Začetnik ove Lađe ne bijaše posuđivač novca. Da li vam on u nasljeđe ostavi novac da ga pozajmljujete s kamatom? Da li vam on u nasljeđe ostavi pokretnine da njima trgujete, ili zemljišta da ih dajete u zakup i od toga da zgrćete pretilinu? Da li vam on u nasljeđe ostavi znoj i krv vašega brata i onda vam u nasljeđe ostavi tamnice za one čiji znoj iscijedite do kraja, čiju krv posisate do kapi?

Lađu, oltar i svjetlost vam on ostavi u nasljeđe – ništa više. Lađu, koja je njegovo živo tijelo. Oltar, koji je njegovo neustrašivo srce. Svjetlost, koja je njegova goruća vjera. I ove vam on zapovijedi da čuvate netaknute i čiste usred svijeta koji pleše uz svirale smrti i valja se u kaljuzi nepravde zbog bezvjerja.

I da brige za tijelo ne bi uznemirivale vaš duh, bijaše vam dopušteno živjeti od milostinje vjernika. I otkad je Lađa porinuta, nikada ne bijaše oskudice milosrđa.

Ali, gle! Tu milostinju vi sada preokrenuste u prokletstvo, i za sebe i za milosrdne. Jer njihovim darovima, vi podjarmljujete darivaoce. Bičujete ih onim istim konopcem, koji za vas ispredaju. Do gola ih svlačite onim istim suknom, koje za vas tkaju. Izgladnjujete ih onim istim kruhom, koji za vas peku. Zidate im tamnice onim istim kamenjem, koje za vas režu i klešu. Pravite im jarmove i kovčege od onog istog drveta, kojim vas snabdijevaju da vam bude toplo. Sam

njihov znoj i samu njihovu krv, vi im zajmite s kamatom.

Jer, što je drugo novac nego znoj i krv ljudi, lukavstvom iskovan u mite i šekele* kojima se ljudi okivaju? I što je bogatstvo nego znoj i krv ljudi, nagomilano od strane onih koji su se znojili i krvarili najmanje, da njime oderu leđa onih koji su se znojili i krvarili najviše?

Jao i opet jao onima koji sažiju svoje umove i srca i uništavaju svoje noći i dane gomilanjem bogatstva! Jer ne znaju što gomilaju.

Znoj bludnica, ubojica i lopova, znoj sušičavog, gubavog i oduzetog, znoj slijepog, i hromog, i osakaćenog, s onom orača i njegovog vola, i pastira i njegovih ovaca, i žeteoca i sakupljača – svi ovi i mnogo više njih, snabdjevači su nagomilanog bogatstva.

Krv siročeta i skitnice, despota i mučenika, zlog i pravednika, kradljivca i pokradenog, krv dželata i onih koje ovi pogubljuju, krv krvopija i varalica i onih koje ovi sisaju i varaju – svi ovi i mnogo više njih, snabdjevači su nagomilanog bogatstva.

Da, jao i opet jao onima, čije bogatstvo i čija zaliha robe su znoj i krv ljudi! Jer znoj i krv će na kraju naplatiti svoju cijenu. I užasna će biti ta cijena, i strahotna ta naplata.

Davati na zajam, pa još davati na zajam s kamatom! To je zaista nezahvalnost predrska za oprostiti.

Jer, što vi imate pa da na zajam date? Nije li sam vaš život dar? Kada bi vam Bog nametnuo kamatu i za najmanji od njegovih darova kojima vas daruje, čime biste platili?

Nije li ovaj svijet jedna zajednička riznica, u koju svaki čovjek, svaka stvar, ulaže sve što ima za održanja svega?

Daje li vam na zajam ševa svoju pjesmu, i izvor svoju blistavu vodu?

Daje li na zajam hrast svoju sjenku, i palma svoje medne datulje?

Daje li vam ovca svoju vunu, i krava svoje mlijeko, uz kamatu?

Prodaju li vam oblaci svoju kišu, i sunce svoju toplotu i svjetlost?

Što bi bio vaš život bez ovih i bezbroj drugih stvari? I tko od vas može kazati koji je čovjek, koja je stvar, uložila najviše, a koja najmanje, u riznicu svijeta?

Možeš li ti, Shamadame, izračunati Rustidionove doprinose u riznici Lađe? A ipak bi mu dao na zajam nazad same njegove doprinose – možda samo sićušan dio njih – i natovario mu kamatu pride? Ipak bi ga poslao u tamnicu i ostavio ga tamo da trune?

Koju kamatu zahtijevaš od Rustidiona? Ne možeš li vidjeti kako je unosna bila tvoja pozajmica njemu? Koju bolju isplatu želiš nego što je mrtav sin, mrtva krava i paralizirana žena? Koju veću kamatu možeš naplatiti nego što su ove tako ubudale dronjke na tako iskrivljenim leđima?

Ah, protrljaj svoje oči, Shamadame. Probudi se, prije nego se i od tebe ne zatraži da platiš svoje dugove s kamatom i da, ne ispuniš to, ne budeš odvučen u tamnicu i tamo ne budeš ostavljen da truneš.

*židovski novac (1 shekel = 100 mites)

Isto kažem svima vama, Suputnici: Protrljajte svoje oči i probudite se.

Dajte kada možete i sve što možete. Ali nikad ne dajte na zajam, da ne bi sve što imate, čak i vaš život, postalo zajam i da zajam ne bi najednom dospio na naplatu, a vi se našli neplatežni i bili bačeni u tamnicu.

Naronda: Učitelj tada opet pogleda papir u svojoj ruci i odmjereno ga iscijepa na komadiće, koje rasu na vjetru. Onda se okrene k Himbalu koji bijaše čuvar riznice, i reče mu:

Mirdad: Daj Rustidionu čime da kupi dvije krave i pobrine se za svoju ženu i sebe do kraja njihovih dana.

A ti, Rustidione, idi s mirom. Razriješen si svoga duga. Postaraj se da nikada ne postaneš zajmodavac. *Jer, dug onog koji daje na zajam, daleko je veći i teži od duga onog koji na zajam uzima.*

GLAVA 17

Shamadam pribjegava podmićivanju u njegovoj borbi protiv Mirdada

Naronda: Mnogo dana Rustidionov slučaj bijaše glavna tema u Lađi. Micayon, Micaster i Zamora su vatreno hvalili Učitelja; Zamora je govorio da se gnušao i samog izgleda i dodira novca. Bennoon i Abimar su tiho i odobrivali i neodobrivali. Dok je Himbal otvoreno negodovao, govoreći da svijet nikada ne bi opstao bez novca i da je bogatstvo pravična Božja nagrada za štedljivost i marljivost, kao što je siromaštvo očita Božja kazna za lijenost i rasipništvo, i da će do kraja vremena biti zajmodavaca i dužnika među ljudima.

U međuvremenu je Shamadam bio zaposlen popravljanjem svoga ugleda kao Starješine. Jednom me pozva sebi i u skrovitosti njegove samice reče mi kao što slijedi:

»Ti si pisar i povjesničar ove Lađe i sin si siromaha. Tvoj otac nema zemlje, a ima sedmoro djece i ženu da zbog njih težači i snabdje ih jedva dovoljnim potrepštinama. Ni riječi ne zapiši od onog nesretnog događaja, da ne bi oni koji će za nama doći od Shamadama napravili predmet podsmjeha. Napusti onog podlaca Mirdada i učinit ću od tvog oca slobodnog posjednika i opskrbit ću njegovu žitnicu i napuniti njegovu kasu.«

Na što ja odgovorih da će se Bog pobrinuti za moga oca i njegovu porodicu mnogo bolje nego što bi Shamadam ikada mogao. Što se Mirdada tiče, priznavao sam ga za svoga učitelja i spasitelja, i prije bih napustio svoj život, nego što bih napustio njega. Što se zapisa Lađe tiče, njih ću voditi u dobroj vjeri i najbolje što znam i umijem.

Kasnije saznadoh, da je Shamadam slično nudio svakom od suputnika, ali kako je to uspješno bilo, ne bih mogao reći. Bilo je primjetno, međutim, da Himbal ne bijaše onako vjerno prisutan u Orlovskom Gnijezdu kao prije.

GLAVA 18

*Mirdad pogađa smrt Himbalovog oca, i okolnosti s tim u vezi.
Govori o smrti. Vrijeme je najveći opsjenar.
Točak vremena, njegov rub i njegova osovina*

Naronda: Mnogo vode oteče niz planine i pročisti se u moru, kada su Suputnici, bez Himbala, još jedanput bili okupljeni oko Učitelja u Orlovskom Gnijezdu.

Učitelj bijaše govorio o Svevolji. Ali najednom zastade i reče:

Mirdad: Himbal je u žalosti i došao bi do nas radi olakšanja, ali su njegove stope isuviše postidene da bi ga ovamo donijele. Idi i pomoz mu, Abimare.

Naronda: Abimar izađe i uskoro se vrati s Himbalom, koji se tresao od jecaja i imao najnesretniji izraz na licu.

Mirdad: Priđi mi bliže, Himbale.

Ah, Himbale, Himbale. Zato što ti je otac umro, puštaš da ti tuga izjeda srce i njegovu krv pretvara u suze. Što bi činio da cijela tvoja porodica umre? Što bi činio da svi očevi i majke i sve sestre i braća na ovome svijetu minu van i preko domašaja tvojih ruku i očiju?

Himbal: Da, Učitelju. Moj otac je umro nasilnom smrću. Junac kojeg je nedavno kupio, još sinoć mu probode stomak i razmrška lubanju. Upravo mi je javljeno po glasniku. Jao meni! Ah, jao meni!

Mirdad: I on je umro, izgleda, baš u vrijeme kada su mu se sreće ovoga svijeta osmjehivale.

Himbal: Tako je, Učitelju. Upravo je tako.

Mirdad: I njegova smrt te boli još jače, jer je junac bio kupljen novcem koji si mu ti poslao.

Himbal: Tako je, Učitelju. Upravo je tako. Ti, izgleda, znaš sve.

Mirdad: I taj novac bijaše cijena tvoje ljubavi za Mirdada.

Naronda: Himbal više nije mogao govoriti, jer se gušio u suzama.

Mirdad: Tvoj otac nije mrtav, Himbale. Niti su još mrtvi njegovo obličje i sjenka. Ali su mrtva, zaista, tvoja čula za izmijenjeno obličje i sjenku tvoga oca. Jer ima obličja tako finih, sa sjenkom toliko razrijeđenom, da ih grubo oko čovjekovo ne može razaznati.

Sjenka kedra u šumi nije ista sjenci kedra koji postade jarbol na brodu, ili stup u hramu, ili skela za vješala. Niti je sjenka tog kedra na suncu ista onoj na svjetlosti mjesečine, ili zvijezda, ili u rumenoj izmaglici zore.

Ipak taj kedar, svejedno kako izmijenjen, i dalje živi kao kedar, iako ga kedrovi u šumi više ne prepoznaju kao svoga brata od nekad.

Može li sviloprelja na listu raspoznati svoga brata u crvu začahurenom u svilenom čahuri? Ili, može li taj začahureni crv vidjeti svoju sestru u svilenom leptirici u letu?

Može li zrno žita u zemlji znati za njegovo srodstvo s klasom žita nad zemljom?

Mogu li pare u zraku, ili vode u moru, priznati za sestre i braću ledenice u planinskoj pukotini?

Može li Zemlja raspoznati sestru zvijezdu u meteoru koji je na nju bačen iz dubina svemira?

Može li hrast vidjeti sebe u hrastovom žiru?

Zato što je tvoj otac sada u svjetlosti na koju tvoje oko nije naviklo i u obliku koji ne možeš raspoznati, kažeš da tvoga oca više nema. Ali čovjekovo materijalno jastvo, svejedno gdje prenijeto i kako izmijenjeno, prinuđeno je bacati sjenku sve dok se potpuno ne rastvori u svjetlosti čovjekovog božanskog Jastva.

Djelić drveta, bilo ono danas zelena grana na drvetu, a sutra drveni klin u zidu, nastavlja biti drvetom i da se mijenja oblikom i sjenkom, sve dok ne bude proždereano vatrom koja je unutar njega. Na isti način će i čovjek nastaviti biti čovjek, kada je živ, kao i kada je mrtav, sve dok ga Bog koji je u njemu, ne proždre, što će reći, sve dok ne bude *razumio* svoje jedinstvo s onim Jednim. Ali, to neće biti ostvareno u onom treptaju oka koji ljudi vole označavati kao životni vijek.

Svekoliko vrijeme je životni vijek, moji Suputnici.

Nema stanki i početaka u vremenu. Niti ima karavansaraja gdje se putnici mogu zaustavljati radi osvježanja i odmora.

Vrijeme je neprestanost koja preklapa samu sebe. Njena pozadina je spojena s njenom prethodnicom. Ništa nije okončano i otpušteno u vremenu i ništa nije započeto i dovršeno.

Vrijeme je točak stvoren čulima i čulima je zarotiran u prazninama prostora.

Vi čulima opažate zbunjujuću smjenu godišnjih doba i zato vjerujete da je sve u kandžama promjene. Ali istovremeno priznajete da je snaga koja svijeta i razvija godišnja doba, vječno jedna i ista.

Vi čulima opažate rast stvari i njihovo propadanje i potišteno izjavljujete da je propadanje svršetak svih stvari koje rastu. Ali priznajete da sama sila koja tjera na rast i propadanje, niti raste, niti propada.

Vi čulima opažate koliko je brz vjetar u odnosu na povjetarac i kažete da je vjetar daleko najhitriji. Ali, usprkos tome, priznajete da je pokretač vjetra i pokretač povjetarca jedan i isti, koji niti juriša s vjetrom, niti se gega s povjetarcem.

Kako ste lakovjerni! Kako lako padnete na svako lukavstvo kojim se vaša čula igraju s vama. Gdje vam je mašta? Jer jedino njome možete vidjeti da su sve promjene koje vas zbunjuju, samo opsjenarska igra.

Kako može vjetar biti hitriji od povjetarca? Ne rađa li povjetarac vjetar? Ne nosi li vjetar sobom povjetarac?

Zašto vi koji hodate zemljom, premjeravate koracima i ligama rastojanja koja prelazite? Bilo da se gegate ili da galopirate, niste li nošeni brzinom Zemlje u prostore i oblasti u koje je i Zemlja sama nošena? Nije li stoga vaš hod isti kao što je i hod Zemlje? Nije li Zemlja, s njene strane, nošena drugim tijelima, a njena brzina izjednačena njihovoj brzini?

Da, sporost je majka hitrine. Hitrina je nosilac sporosti. A hitrina i sporost su nerazdvojive u svakoj točki vremena i prostora.

Kako kažete da je rast rast, a propadanje propadanje, i da je jedno neprijatelj drugome? Da li je ikada išta izniklo, osim iz nečeg raspadnutog? Da li se ikada išta raspalo, osim od nečeg što raste?

Ne rastete li neprestanim propadanjem? Ne propadate li neprestanim rašćenjem?

Nisu li mrtvi zemlja zdravica živih, a živi, žitnice mrtvih?

Ako je rašćenje dijete propadanja, a propadanje, dijete rašćenja, ako je život majka smrti, a smrt, majka životu, onda su oni zaista ništa drugo nego jedno u svakoj točki vremena i prostora. I zaista je vaša radost zbog življenja i zbog rašćenja isto toliko glupa koliko i vaša žalost zbog umiranja i propadanja.

Kako kažete da je jesen jedino godišnje doba grožđa? Ja kažem da je grozd zreo i u zimu također, kada je on ništa drugo nego uspavani sok koji neprimjetno pulsira i sanja svoje snove u vinovoj lozi, a i u proljeće, kada izbija u nježnim grozdovima sićušnih zrnaca smaragda, a i u ljeto, kada se grozdovi rasprostru i zrnevlje nabrekne i njihovi se obrazi oboje zlatom sunca.

Ako svako godišnje doba u sebi nosi ostala tri, onda su zaista sva godišnja doba jedno u svakoj točki vremena i prostora.

Da, vrijeme je najveći opsjenar, a ljudi su najveće budale.

Čovjek, koji je stavio točak vremena u pokret, zarobljen je i ponesen kretanjem skoro poput vjeverice u točku, da više nije u stanju povjerovati, da je on sam pokretač, niti više može »naći vremena« da zaustavi kovitlac vremena. I skoro poput mačke koja se oblizuje ližući točilo i time vjerujući da krv koju liže curi s točila, liže čovjek samu svoju krv prolivenu o rub vremena i žvače samo svoje meso iskidano žbicama vremena, vjerujući da su to krv i meso vremena.

Točak vremena okreće se u prazninama prostora. Na njegovom rubu sve stvari su opažljive čulima, koja nisu sposobna opažajti bilo što što nije u vremenu i prostoru. Tako se stvari nastavljaju pojavljivati i iščezavati. Ono što za nekoga nestaje u jednoj određenoj točki vremena i prostora, drugome se pojavljuje u drugoj točki. Ono što je za nekoga gore, za drugoga je dolje. Ono što je za nekoga dan, za drugoga je noć, zavisno od »kada« i »gdje« promatrača.

Jedan je put života i smrti na rubu vremena, O, monasi. Jer kretanje u krug nikada ne može dosegnuti kraja, niti ikada samo sebe istrošiti. I svako kretanje na svijetu, kretanje je u krug.

Zar se onda čovjek nikada neće osloboditi od opakog točka vremena?

Hoće, jer čovjek je nasljednik svete Božje slobode.

Točak vremena se okreće, ali je njegova osovina uvijek u miru.

Bog je osovina točka vremena. Iako se sve stvari okreću oko Njega u vremenu i prostoru, ipak je On uvijek bezvremen i besprostoran i nepomičan. Iako sve stvari potiču iz Njegove riječi, ipak je Njegova riječ bezvremena i besprostorna poput Njega.

U osovini, sve je mir. Na rubu, sve je kretanje. Gdje biste vi radije bili?

Kažem vam, skliznite s ruba vremena u osovину i poštedite sebe mučnine kretanja. Neka se vrijeme okreće oko vas, ali se vi ne okrećite s vremenom.

GLAVA 19

*Logika i vjera. Samoporicanje i samopotvrđivanje.
Kako zaustaviti točak vremena. Plakanje i smijanje*

Bennoon: Oprosti mi, Učitelju. Ali, tvoja me logika zbunjuje njenom nelogičnošću.

Mirdad: Nije čudo, Bennoone, što su te nazivali »sudac«. Ti uporno tražiš *logiku* u nekom slučaju, prije nego si u stanju i riješiti ga. Zar si toliko dugo sudac, a još nisi otkrio da je jedina korist od logike da čovjeka oslobodi logike i povede ga k Vjeri, koja vodi k Razumijevanju?

Logika je nezrelost koja plete svoje mreže od paučine, kojima bi uhvatio neman znanja. Kada logika postane punoljetna, uguši samu sebe u svojim mrežama i tada se preobrazi u Vjeru, koja je ono dublje znanje.

Logika je štaka za bogalja, ali je teret za brzonogog, a još veći teret za krilatog.

Logika je vjera koja je ishlapila od starosti. Vjera je logika koja je postala punoljetna. Kada tvoja logika postane punoljetna, Bennoone, kao što će uskoro, nećeš više govoriti o logici.

Bennoon: Da bismo skliznuli s ruba vremena u osovinu, moramo na silu poricati sami sebe. Može li čovjek poricati svoje vlastito postojanje?

Mirdad: Zbog toga, zaista, morate poricati jastvo koje je igračka u rukama vremena i na taj način potvrditi Jastvo koje je otporno na obmane vremena.

Bennoon: Može li poricanje jednog Jastva biti potvrđivanje drugog?

Mirdad: Da, poricati jastvo znači potvrđivati Jastvo. Kada je netko mrtav za mijenjanje, tada je rođen za nepromjenljivost. Većina ljudi živi da bi umrli. Sretni su oni koji umiru da bi živjeli.

Bennoon: Ipak je čovjeku drago ono što čovjek jest. Kako utonuti u Boga, a i dalje biti svjestan onoga što čovjek jest?

Mirdad: Da li je za potok gubitak biti izgubljen u moru i tako biti svjestan sebe kao mora? Da u Bogu izgubi ono što čovjek jeste, za čovjeka znači ništa drugo nego da izgubi svoju sjenku i pronađe besanu suštinu svoga bića.

Micaster: Kako se može čovjek, stvorenje vremena, osloboditi iz kandži vremena?

Mirdad: Kao što će vas Smrt spasiti od Smrti, i kao što će vas Život razriješiti od Života, tako će vas i Vrijeme otrgnuti od Vremena. Čovjeku će promjene toliko dojaditi, da će u njemu sve čeznuti, i čeznuće nestišljivom strašću, za onim što je moćnije od promjene. A to će zasigurno pronaći u samome sebi.

Sretni su oni koji čeznu, jer već su na pragu slobode. Njih ja tražim, i zbog njih propovijedam. Ne izabrah li vas, jer čuh vaše čežnje?

Ali jao onima koji obrću krugove vremena i traže da u tome nađu svoju slobodu i svoj mir. Jedva da se osmjehnu zbog rođenja, prinuđeni su zaplakati zbog smrti. Jedva da se napune, isprazne se. Jedva da ulove golubicu mira, ona

im se u rukama pretvori u orlušinu rata. Što više misle da znaju, to uistinu znaju manje. Što dalje napreduju, to više odstupaju. Što se više uzdižu, to niže padaju. Za ove, moje će riječi biti poput nejasnog i razdražujućeg brbljanja, poput molitvi u ludnici one će biti, i poput baklji zapaljenih pred slijepima. Sve dok i oni ne počnu čeznuti za slobodom, neće otvoriti svoje uši za moje riječi.

Himbal: (Plaćući) Nisi otvorio samo moje uši, Učitelju, nego i moje srce. Oprosti gluhom i slijepom Himbalu od jučer.

Mirdad: Zaustavi svoje suze, Himbale. Suza ne postaje oko koje traga za horizontima iza zemalja vremena i prostora.

Neka oni koji se smiju zagolicanim vještima vremena, plaču kada im se koža isječe o nokte tih prstiju.

Neka oni koji igraju i pjevaju sjaju mladosti, klecaju i stenju borama starosti.

Neka lakrdijaši karnevala vremena, prekrivaju svoje glave pepelom na njegovima sahranama.

Ali vi morate uvijek biti vedri. U kaleidoskopu mijenjanja, tražite jedino nepromjenljivo.

Ništa u vremenu nije vrijedno suze. Ništa nije vrijedno osmjeha. Nasmijano lice i uplakano lice podjednako su nedolična i izobličena.

Želite li izbjegnuti sol suza? Izbjegnite onda izvitoperenosti osmijeha.

Suza kada ispari, postane kikut. Kikut kada se zgusne, postane suza.

Ne budite niti isparljivi za radost, niti zagušljivi za tugu. Već budite podjednako vedri za obje

GLAVA 20

Kuda odlazimo nakon što umremo? O pokajanju

Micaster: Učitelju, kuda odlazimo nakon što umremo?

Mirdad: Gdje si sada, Micasteru?

Micaster: U Orlovskom Gnijezdu.

Mirdad: Misliš li da je ovo Orlovsko gnijezdo dovoljno prostrano da te sadrži? Misliš li da je ova Zemlja čovjekov jedini dom?

Vaša tijela, iako ograničena u vremenu i prostoru, dobivena su iz svega što je u vremenu i prostoru. Onoliko onoga od vas koliko potiče od Sunca, živi na Suncu. Onoliko onoga od vas koliko potiče od Zemlje, živi na Zemlji. A to je tako i sa svim drugim nebeskim tijelima i besputnim prostorima između njih.

Jedino se ludome sviđa pomisao, da je Zemlja jedino čovjekovo stanište i da su bezbrojna tijela koja lebde u prostoru, samo ukrasi za čovjekovo stanište i zabava za njegove oči.

Jutarnja zvijezda, Mliječni put, Plejade, nisu ništa manje od ove Zemlje domovi za čovjeka. Svaki put kada pošalju jedan zrak u njegovo oko, oni ga do njih uzdignu. Svaki put kada ispod njih prođe, on ih do sebe privuče.

Sve stvari su združene u čovjeku, a čovjek je sa svoje strane združen u njima. Univerzum je samo jedno jedino tijelo. Općite li i s najsićušnijim djelićem njega, općite sa svime.

I kao što neprestano umirete kada živite, tako neprestano i živite kada ste mrtvi, ako ne u ovome tijelu, onda u tijelu drugačijeg oblika. Ali nastavljate živjeti u tijelu sve dok se ne rastvorite u Bogu, što će reći, sve dok ne nadvladate svaku promjenu.

Micaster: Da li se vraćamo na ovu Zemlju, dok putujemo iz promjene u promjenu?

Mirdad: Ponavljanje je zakon vremena. Ono što se jednom dogodilo u vremenu, obavezno se uvijek iznova događa; razmaci, u čovjekovom slučaju, mogu biti dugi ili kratki, što zavisi od jačine svake čovjekove želje i volje za pojavljivanjem.

Kada pređete iz kruga znanog kao život, u krug znan kao smrt, i sa sobom ponesete žeđi neugašene za Zemljom i gladi neutoljene za njenim strastima, magnet Zemlje će vas ponovo privući njenim njedrima. I Zemlja će vas dojiti, a vrijeme će vas odbijati od tih grudi iz života u život i iz smrti u smrt, sve dok sami sebe ne odbijete od tih grudi, jednom za svagda, svojom vlastitom voljom i pristankom.

Abimar: Ima li naša Zemlja moć i nad tobom, Učitelju? Jer ti se pokazuješ kao jedan od nas.

Mirdad: Ja dolazim kada želim, i odlazim kada želim. Ja dolazim osloboditi stanovnike Zemlje od robovanja Zemlji.

Micayon: Ja bih da budem odbijen od grudi Zemlje zauvijek. Kako to da

učinim, Učitelju?

Mirdad: Ljubeći Zemlju i svu njenu djecu. Kada ljubav bude jedini zaostatak svih tvojih računa sa Zemljom, tada će te Zemlja razriješiti njenoga duga.

Micayon: Ali ljubav je vezivanje, a vezivanje je ropstvo.

Mirdad: Ne, ljubav je jedina oslobođenost od vezanosti. Kada volite sve, ne vezujete se ni za što.

Zamora: Može li netko ljubavlju izbjeći ponavljanje njegovih prestupa protiv ljubavi i tako zaustavi točak vremena?

Mirdad: To možete postići pokajanjem. Kletva pobjegla s vaših jezika, potražiti će drugo stanište kada se vrati i zatekne vaš jezik odjeven blagoslovima ljubavi. Tako će ljubav spriječiti ponavljanje te kletve.

Pohotan pogled potražiti će neko pohotno oko kada se vrati i zatekne majčino oko do vrha puno pogleda ljubavi. Tako će ljubav zaustaviti ponavljanje tog pohotnog pogleda.

Zla želja pokrenuta zlim srcem, potražiti će gnijezdo negdje drugdje kada se vrati i zatekne majčino srce prepuno želja ljubavi. Tako će ljubav spriječiti ponovno rađanje te zle želje.

To je pokajanje.

Vrijeme za vas ne može ponoviti ništa drugo osim ljubavi, kada ljubav postane vaš jedini preostatak. Kada se samo jedna stvar ponavlja na svakom mjestu i u svako vrijeme, ona tada postaje stalnost koja ispunjava svekoliko vrijeme i svekoliki prostor i tako ih oba poništava.

Himbal: Ipak, još nešto uznemiruje moje srce i zamračuje moj um. Učitelju: Zašto je moj otac umro ovom smrću, a ne nekom drugom?

GLAVA 21

Sveta Svevolja.

*Zašto se stvari događaju onako kako se događaju
i onda kada se događaju*

Mirdad: Kako je čudno da vi, djeca vremena i prostora, još niste svjesni da je vrijeme sveobuhvatno pamćenje, zapisano na tablicama prostora.

Ako ste vi, ograničeni čulima, ipak u stanju zapamtiti izvjesne stvari između vašeg rođenja i vaše smrti, koliko je to vrijeme više u stanju, koje je bilo prije vašeg rođenja i neograničeno traje i posle vaše smrti?

Kažem vam, da vrijeme pamti ama baš sve – ne samo ono čega se vi jasno sjećate, nego i ono čega ste potpuno nesvjesni.

Jer nema zaborava u vremenu, ne, nema zaborava ni na najmanji pokret, ili uzdah, ili hir. I sve što je sačuvano u pamćenju vremena, urezano je duboko u stvari prostora.

Sama zemlja kojom hodate, sam zrak koji dišete, same kuće u kojima stanujete, mogu vam lako razotkriti i najsićušnije pojedinosti u zapisima vaših života, prošlih, sadašnjih i onih koji će doći, samo kada biste imali snage pročitati i pronicljivosti da uhvatite značenje.

U životu, kao i u smrti, na Zemlji, kao i izvan Zemlje, nikada niste sami, nego ste neprestano u društvu stvari i bića, koji imaju svoj udio u vašem životu i vašoj smrti, kao i vi što imate vaš udio u njihovom životu i njihovoj smrti. Kao što vi jedete i pijete od njih, tako i oni jedu i piju od vas, i kao što vi tražite njih, tako i oni traže vas.

Čovjek ima volju u svemu, i svaka stvar ima volju u čovjeku. Ta razmjena se događa neprekidno. Ali žalosno loš knjigovođa je manjkavo pamćenje čovjekovo. Nije tako s besprijerodnim pamćenjem vremena, koje vodi najpreciznije knjigovodstvo čovjekovih odnosa s njegovim bližnjima i svim drugim bićima u Univerzumu, i tjera ga da svodi svoje račune svakim treptajem oka, iz života u život, iz smrti u smrt.

Grom nikada neće udariti u kuću, osim ako ga ta kuća ne privuče sebi. Ta kuća isto toliko polaže račun za njenu propast, koliko i taj grom.

Bik nikada neće probosti čovjeka, osim ako taj čovjek ne prizove bika da ga probode. I taj čovjek uistinu snosi veću odgovornost za svoju krv od tog bika.

Ubijeni brusi kamu ubojice, i obojica zadaju kobni udarac.

Pokradeni upravlja kretnjama lopova, i obojica izvršavaju krađu.

Da, čovjek priziva svoje vlastite nevolje i onda prigovara zbog tih mučnih gostiju, zaboravljajući kako i kada i gdje je pisao i otposlao pozive. Ali vrijeme ne zaboravlja, i vrijeme dostavlja u pravo doba svaku pozivnicu na pravu adresu, i vrijeme vodi svaku zvanicu k boravištu dotičnog domaćina.

Kažem vam, ne prigovarajte nijednome gostu, da ne bi osvetio svoj omalovaženi ponos predugim ostajanjem, ili da ne bi svoje posjete učinio češćima nego što bi inače smatrao za pristojno.

Budite obzirni i gostoljubivi prema svim vašim gostima, kakav god bio njihov izgled i njihovo ponašanje, jer oni su uistinu ništa drugo nego vaši zajmodavci. Dajte posebno onim neomiljenima čak i više nego što im pripada, da bi mogli otići zahvalni i zadovoljni, i ako bi vas ponovo posjetili, da bi se vratili kao prijatelji, a ne kao zajmodavci.

Smatrajte svakog gosta počasnim gostom, da biste mogli steći njegovo povjerenje i doznati skrivene motive njegovog navraćanja.

Prihvatite nesreću kao da je sreća. Jer nesreća, jednom shvaćena, uskoro se pretvara u sreću. Dok sreća, krivo protumačena, brzo postaje nesreća.

Vi odabirete vaše rođenje i vašu smrt, njihovo vrijeme i mjesto i njihov način isto tako, usprkos vašem ćudljivom pamćenju, koje je mreža varljivosti sa zjapećim rupama i prazninama.

Oni tobože mudri tvrde da ljudi nemaju nikakvog udjela u svome rođenju i svojoj smrti. Oni nemarni, koji škilje u vrijeme i prostor kroz usku šupljinu oka, rado bi odbacili kao slučajnosti većinu događaja u vremenu i prostoru. Čuvajte se njihove uobrazilje i obmane, moji Suputnici.

Nema slučajnosti u vremenu i prostoru. Nego su sve stvari uređene Svevoljom, koja se ni u čemu ne vara, niti išta previđa.

Kao što se kapi kiše sakupljaju u izvore, a izvori otječu da se združe u potoke i rijeke, a rijeke i potoci nude se kao pritoke većim vodenim tokovima, a moćni tokovi nose svoje vode morima, a mora se okupljaju u veći ocean, tako i svaka volja svakog stvora, beživotnog ili oživotvorenog, teče kao pritoka u Svevolju.

Kažem vam, da sve ima volju. Čak i kamen, naizgled tako gluh, i nijem i beživotan, nije bez volje. Inače ga ne bi bilo, i ne bi djelovao ni na jednu stvar, i ništa ne bi djelovalo na njega. Njegova svijest o htijenju i postojanju, možda se razlikuje od one čovjekove, ali ne i u suštini.

Koliko od života jednog jedinog dana, možete, uistinu, tvrditi da ste svjesni? Jednog veoma neznatnog djela, zaista.

Ako ste vi, opremljeni pameću, pamćenjem i sredstvima za bilježenje osjećanja i misli, ipak nesvjesni najvećeg djela jednog jedinog dana življenja, zašto se čudite što je kamen toliko nesvjestan svoga života i svoje volje?

I kao što živite i pokrećete se toliko mnogo nesvjesni življenja i pokretanja, tako i želite, podjednako nesvjesni htjenja. Ali je Svevolja svjesna vaše nesvjesnosti i one svakog stvora u Univerzumu.

U davanju sebe, što je njena želja u svakom trenutku vremena i u svakoj točki prostora, Svevolja vraća svakom čovjeku i svakoj stvari sve ono što su željeli, ni više, ni manje, bilo da su to željeli svjesno ili ne. Ali ljudi, ne znajući to, samo su prečesto prestravljeni onim što im zapadne iz svesadržavajuće torbe Svevolje. I ljudi prigovaraju iz malodušnosti i okrivljuju nestalnost sudbine za svoju prestravljenost.

Nije sudbina, O, monasi, ono što je nestalno; jer sudbina je samo drugo ime Svevolje. Čovjekova volja je ta, koja je isuviše nestalna, i isuviše promjenljiva i isuviše nesigurna u svoj pravac. Ona udara k istoku danas, a k zapadu sutra.

Ovdje žigoše ovu stvar kao dobru, a tamo je kudi kao zlu. Sada prihvata ovog čovjeka kao prijatelja, samo da bi kasnije ratovala s njim kao s neprijateljem.

Vaša volja ne smije biti nestalna, moji Suputnici. Znajte da su svi vaši odnosi sa stvarima i ljudima određeni onim što želite od njih, i oni od vas. I ono što želite od ljudi i stvari, određuje ono što oni žele od vas.

Stoga vam rekoh prije, i sada to kažem: Pazite kako dišete, i kako govorite, i što želite i mislite i činite. Jer vaša volja je skrivena čak u svakom dah, u svakoj riječi, u svakoj želji i misli i djelu. I ono što je od vas skriveno, uvijek je očitovano Svevolji.

Ne poželite ni od jednog čovjeka zadovoljstvo, koje je za njega bol, da vas vaše zadovoljstvo ne bi boljelo više nego bol.

Niti poželite od bilo koje stvari dobro, koje je za nju zlo, da ne biste poželjeli zlo sami sebi.

Nego želite od svih ljudi i svih stvari njihovu ljubav, jer jedino će njome vaši velovi biti uklonjeni, a Razumijevanje zarudjeti u vašem srcu i tako posvetiti vašu volju u čudesne tajne Svevolje.

Sve dok ne postanete svjesni svih stvari, ne možete biti svjesni njihove volje u vama, niti vaše volje u njima.

Sve dok niste svjesni vaše volje u svim stvarima i njihove volje u vama, ne možete saznati tajne Svevolje.

I sve dok ne znate tajne Svevolje, ne smijete joj suprostaviti svoju volju, jer zasigurno ćete izgubiti. Izaći ćete iz svakog sukoba s ožiljcima i pijani žuči. I tražit ćete osvetu, samo da biste pridodali nove ožiljke starima i prepunili čašu žuči.

Kažem vam, prihvatite Svevolju ako želite poraz preokrenuti u pobjedu. Prihvatite bez gundanja sve stvari koje vam padaju iz njene tajanstvene torbe, prihvatite ih sa zahvalnošću i u vjeri da su one vaš pravičan i zaslužen dio u Svevolji. Prihvatite ih s voljom da razumijete njihovu vrijednost i njihovo značenje.

I kada jednom shvatite skrivene putove vaše vlastite volje, vi shvatite i Svevolju.

Prihvatite ono što ne znate, da bi vam to moglo pomoći da ga i saznate. Zamrzite ga, i ono će ostati razdražujuća zagonetka.

Neka vaša volja bude sluškinja Svevolji, dok Razumijevanje ne učini od Svevolje slugu vašoj volji.

Tako sam učio Noa.

Tako učim vas.

GLAVA 22

Mirdad oslobađa Zamoru njegove tajne i govori o muškarcu i ženi, o braku, o celibatu i o Pobjedniku

Mirdad: Naronda, moje vjerno pamćenje! Što ti kažu ovi ljiljani?

Naronda: Ništa što mogu čuti, moj Učitelju.

Mirdad: Čujem ih da kažu: »Mi volimo Naronda, i rado mu nudimo naše mirisne duše u znak naše ljubavi.« Naronda, moje postojano srce! Što ti kažu vode u ovom jezercetu?

Naronda: Ništa što mogu čuti, moj Učitelju.

Mirdad: Čujem ih da kažu: »Mi volimo Naronda, zato gasimo njegovu žeđ i žeđ njegovih voljenih ljiljana.«

Naronda, moje uvijek budno oko! Što ti kaže ovaj dan sa svim onim što ljuljuška tako nježno u svojim suncem obasjanim rukama?

Naronda: Ništa što mogu čuti, moj Učitelju.

Mirdad: Čujem ga da kaže: »Ja volim Naronda, zato ga ljuljuškam tako nježno u mojim suncem obasjanim rukama, zajedno s ostatkom moje voljene porodice.«

Sa toliko mnogo toga da se voli i da se od toga bude voljen, nije li Narondin život odviše pun za ma koje zaludne snove i misli da se u njemu gnijezde i legu?

Zaista, čovjek je ljubimac Univerzuma. Svemu je milo da mu ugodi. Ali malo je ljudi koji nisu razmaženi takvim ugađanjem, a još je manje onih koji ne ugrizu ruku koja im ugađa.

Za nerazmaženog je čak i ujed zmijske ljubavni poljubac. Ali je za razmaženog čak i ljubavni poljubac zmijski ujed. Nije li tako, Zamora?

Naronda: Tako je govorio Učitelj, dok smo on, Zamora i ja, jednog sunčanog popodneva zalijevali neke cvjetne leje u vrtu Lađe. Zamora, koji je sve to vrijeme bio prilično rastresen, potišten i snužden, bijaše povraćen svijesti takoreći, i veoma smeten Učiteljevim pitanjem.

Zamora: Ono što Učitelj kaže da je istina, to mora biti istina.

Mirdad: Nije li istina u tvom slučaju, Zamora? Nisi li bio otrovan čestim ljubavnim poljupcima? Nisi li sada mučen uspomenom na tvoju otrovanu ljubav?

Zamora: (Bacajući se Učitelju pred noge, sa suzama koje su mu navirale iz očiju) Oh, Učitelju! Kako je djetinjasto i uzaludno od mene, ili ma kog čovjeka, da sakrije neku tajnu od tvoga oka čak i u najskrovitijim uglovima srca!

Mirdad: (Kako podiže Zamoru k sebi) Kako djetinjasto i uzaludno sakriti je čak i od ovih ljiljana!

Zamora: Znam da moje srce ipak nije čisto, jer moji snovi prošle noći bijahu nečisti.

Ovoga dana bih očistio svoje srce. Razgolitio bih ga pred tobom, moj Učitelju, pred Narondom, pred ovim ljiljanima i kišnim glistama koje puze među njihovim korijenjem. Rasteretio bih svoju dušu od moje pritiskajuće tajne. Neka

je ovaj lagani povjetarac odnese do svakog stvora na svijetu.

Voljeh djevojku u svojoj mladosti. Divnija od jutarnje zvijezde bijaše ona. Njeno je ime mome jeziku bilo kudikamo slađe od sna mojim kopcima. Kada si nam govorio o molitvi i struji krvi, ja bijah, vjerujem, prvi napojiti se iscjeljujućom srži tvojih riječi. Jer Hoglahina ljubav – to bijaše ime djevojke – bila je zapovjednik moje krvi i ja znadoh što je dobro zapovijedana krv bila u stanju učiniti.

S Hoglahinom ljubavlju, vječnost je bila moja. Nosih je poput svadbenog prstena. I smrt samu ogrnuh kao pancir košulju. Osjećah se starijim od svih jučer, i mlađi od i posljednjeg sutra koje se treba roditi. Moje ruke su podupirale nebesa, a moje stope pokretale su zemlju, dok u mome srcu bijahu mnoga bukteća sunca.

Ali Hoglah umre, i Zamora, plameni feniks, postade hrpa pepela, bez novog feniksa da se podigne iz hladne i beživotne hrpe. Zamora, neustrašivi lav, postade preplašeni zec. Zamora, potporanj nebesa, postade olupina u bari ustajalih voda.

Spasih što sam mogao od Zamore i uputih se k ovoj Lađi, u nadi da se živ sahranim u njene potopske uspomene i sjenke. Na moju dobru sreću, prispjeh ovdje upravo kada se jedan suputnik oprostio od ovoga svijeta, i bijah primljen.

Petnaest godina su Suputnici na ovoj Lađi gledali i slušali Zamoru, ali Zamorinu tajnu oni niti čuše niti vidješe. Možda je drevni zidovi i mračni prolazi ove Lađe nisu nesvjesni. Možda drveće, cvijeće i ptice u ovom vrtu znaju nešto o njoj. Ali zasigurno ti žice moje harfe mogu kazati više, O, Učitelju, o mojoj Hoglah, nego što mogu ja.

Upravo kako tvoje riječi počеше grijati i pokreću Zamorin pepeo, i ja bijah bezmalo uvjeren u novo Zamorino rođenje, Hoglah posjeti moje snove i natjera moju krv da ključa, i baci me na turobne grebene svakodnevnosti poput sagorjele buktinje, mrtvorodenog zanosa, hrpe beživotnog pepela.

Ah, Hoglah, Hoglah!

Oprosti mi, Učitelju. Ne mogu zadržati svoje suze. Može li tijelo biti išta drugo nego tijelo? Jadno moje tijelo. Jadni Zamora.

Mirdad: Sažaljenje samo, ima potrebu za sažaljenjem. Mirdad nema nimalo sažaljenja. Nego ljubavi u izobilju ima Mirdad za sve stvari, podjednako i za tijelo, i još više za Duha koji uzima grubi oblik tijela samo da bi ga rastočio u svojoj vlastitoj bezobličnosti. I Mirdadova ljubav će podići Zamoru iz njegovog pepela i od njega načiniti pobjednika.

Tog pobjednika ja propovijedam – čovjeka ujedinjenog i gospodara samoga sebe.

Muškarac zarobljen ljubavlju prema ženi, i žena zarobljena ljubavlju prema muškarcu, podjednako su nepodesni za skupocjenu krunu Slobode. Ali muškarac i žena ujedinjeni Ljubavlju, nerazdvojivi, isti, zaista stiču pravo na nagradu.

Nije Ljubav ljubav koja podjarmljuje onoga koji voli.

Nije Ljubav ljubav koja se hrani tijelom i krvlju.

Nije Ljubav ljubav koja vuče ženu muškarcu, samo da izrodi još više žena i

muškaraca i tako ovjekovjeći njihovo ropstvo tijelu.

Pobjednika ja propovijedam – Feniksa–čovjeka, koji je isuviše slobodan da bi bio muško, isuviše uzvišen da bi bio žensko.

Kao što su u gušćim sferama života muško i žensko jedno, tako su oni jedno i u razrjeđenijim životnim sferama. Razmak između, samo je odsječak u vječnosti ovladan obmanom Dvojstva. Oni koji ne mogu vidjeti ni ispred, ni iza, vjeruju da je taj odsječak vječnosti sama vječnost. Oni se drže zablude Dvojstva, da je Dvojstvo samo jezgro i sama suština Života, ne znajući da je Jedinstvo pravilo Života.

Dvojstvo je etapa u vremenu. Kao što ono potiče iz Jedinstva, tako ono i vodi k Jedinstvu. Što brže budete proputovali ovu etapu, to prije ćete prigrliti svoju slobodu.

I što su drugo muškarac i žena nego jedan jedini čovjek, nesvjestan svoje jedinstvenosti i tako rascijepljen na dvoje i primoran piti velikim gutljajima žuč Dvojstva, da bi mogao žudjeti za nektarom Jedinstva, i žudeći, da bi ga tražio s voljom, i tražeći, da bi ga našao i posjedovao, svjestan njegove izvanredne slobode?

Neka ždrebac njišti za ždrebicom, i srna neka riče za jelenom. Sama priroda ih nagoni i blagosilja i pozdravlja njihov čin, jer oni još nisu svjesni više sudbine od one o samorasplodavanju.

Neka muškarci i žene, koji još nisu daleko od ždrepcu i ždrevice i od jelena i srne, traže jedni druge u tammim osamama tijela. Neka pomiješaju razuzdanost spavaće sobe i dopuštenost braka. Neka se raduju u obilnosti svojih pleća i plodnosti svojih materica. Neka razmnožavaju vrstu. Priroda sama se raduje biti im kuma i babica, i priroda im prostire postelje od ruža ne zaboravljajući trnje.

Ali muškarci i žene koji čeznu, moraju ostvariti svoje jedinstvo upravo dok su u tijelu, ne općenjem tijelom, nego Voljom za Oslobođenjem od tijela i svih prepreka koje tijelo postavlja na njihov put k savršenom Jedinstvu i Svetom Razumijevanju.

Često čujete ljude kako govore o »ljudskoj prirodi« kao o nekakvom nepokretnom elementu, točno odmjerenom, točno opisanom, iscrpno istraženom i postojano ograničenom sa svih strana nečim što nazivaju *Spolom*.

»Ljudska priroda znači: zadovoljiti spolne strasti. Ali, upregnuti njihov uzavreli juriš i iskoristiti ga kao sredstvo za nadvladavanje spolova, neosporno znači ići protiv ljudske prirode i trpjeti na kraju.« Tako oni kažu. Ne slušajte njihovo brbljanje.

Isuviše je prostran čovjek i isuviše je nemjerljiva njegova priroda. Isuviše su raznovrsni njegovi talenti i isuviše je neiscrpna njegova snaga. Čuvajte se onih koji mu pokušavaju postaviti granice.

Tijelo zasigurno naplaćuje čovjeku težak namet. Ali ga on plaća samo neko vrijeme. Koji bi od vas htio biti vazal svu vječnost? Koji vazal ne sanja da odbaci jaram svoga kneza i onda se oslobodi plaćanja nameta?

Čovjek nije rođen da bude vazal, čak ni svome čovještvu. I čovjek uvijek čezne za oslobođenjem od podaništva svake vrste. I sloboda će sigurno biti

njegova.

Što je krvno srodstvo za onoga koji želi nadvladati? Vezanost, koja mora biti slomljena voljom.

Pobjednik osjeća da je njegova krv srodna sa svakom krvlju. Zato on nije vezan ni za koga.

Neka nečeznutljivi rasploduju rasu. Čeznutljivi moraju drugačiju rasu množiti – upravo rasu pobjednika.

Rasa pobjednika ne silazi s pleća i iz materice. Naprotiv, ona se uspinje iz celibatnih srca, čija je krv zapovijedana neustrašivom voljom da nadvlada.

Znam da ste se vi i mnogi drugi poput vas širom svijeta, zavjetovali na celibat. Pa ipak ste daleko od celibata, kao što svjedoči Zamorin san od prošle noći.

Nisu u celibatu oni koji nose monašku odjeću i zatvaraju se iza debelih zidova i teških željeznih kapija. Mnogi monsi i monahinje su razuzdaniji i od najrazuzdanijih, iako se njihovo tijelo zaklinje – i to sasvim istinski – da nikada ne opći ni s jednim drugim tijelom. Nego su u celibatu oni čija su srca i čiji su umovi u celibatu, bilo da su u manastirima, ili na trgovima.

Duboko poštuju ženu, moji Suputnici, i blagosiljajte je. Ne kao majku rase, niti kao suprugu ili ljubavnicu, nego kao blizakinju muškarca i njegovog saučesnika, svaki sa svojim udjelom, u dugom težačenju i paćenju udvojenog života. Jer bez nje, muškarac ne može proći odsječak Dvojstva. Nego će on u njoj pronaći svoje jedinstvo, i u njemu će ona naći svoje oslobođenje od Dvojstva. I blizanci će vremenom biti spojeni u jedno – upravo u pobjednika koji nije ni muško ni žensko; koji je onaj Savršeni čovjek.

Tog pobjednika ja propovijedam – čovjeka ujedinjenog i gospodara samoga sebe. I svaki od vas biće Pobjednik prije nego se Mirdad ukloni iz vaše sredine.

Zamora: Rastužuje moje srce što čujem da govoriš kako ćeš otići od nas. Ako ikada dođe taj dan kada te budemo tražili i ne budemo te našli, Zamora će sigurno okončati svoj život.

Mirdad: Možeš željeti mnoge stvari, Zamora – možeš željeti sve stvari. Ali jednu stvar ne možeš željeti, a to je okončati svoje htjenje, koje je htjenje života, koje je Svevolja. Jer život, koji je Postojanje, nikada ne može željeti svoje vlastito nepostojanje, niti može nepostojanje imati volju. Ne, čak ni Bog ne može okončati Zamoru.

Što se mog odlaska od vas tiče, sigurno će doći dan kada ćete me tražiti u tijelu i nećete me naći. Jer ja imam posla za obaviti i drugdje osim na ovoj Zemlji. Ali Nigdje ja ne ostavljam svoj posao neobavljen. Budite veseli, stoga. Mirdad se neće rastajati od vas dok vas ne učini Pobjednicima – ljudima ujedinjenim i savršeno samogospodarećim.

Kada budete stekli samogospodarenje i Ujedinjenje, tada ćete otkriti da je Mirdad trajni stanovnik u vašim srcima, i njegovo ime nikada neće potamnjeti u vašem sjećanju.

Tako sam učio Noa.

Tako učim vas.

GLAVA 23

Mirdad iscjeljuje Sim–Sim i govori o starosti

Naronda: Sim–Sim, najstarija krava u štalama Lađe, bolovaše pet dana i ne dotače se ništa hrane ili vode, kada Shamadam posla po mesara govoreći da je razboritije zaklati kravu i okoristiti se prodajom njenog mesa i kože, negoli je pustiti da umre i bude potpuni gubitak.

Kada Učitelj ču o tome, postade prekomjerno zamišljen i smjesta pohita do štale i Sim–Simine pregrade. Sedmorica krenuše za njim.

Sim–Sim stajaše tužna i skoro nepomična, nisko oborene glave, očiju poluzatvorenih i dlake nakostriješene i bez sjaja. Tu i tamo bi jedva pokrenula uho da otjera dosadnu muhu. Njeno veliko vime visjelo je mlitavo i prazno među njenim stegnima, jer se Sim–Sim pri kraju njenog dugog i plodnog života bijaše odrekla slatkih srcobolja materinstva. Njene bedrene kosti strčale su, strašne i napuštene, poput dva nadgrobna kamena. Njena rebra i pršljenovi mogli su se lako izbrojiti. Njen dugi i tanki rep, s teškom resom dlake na kraju, padao je prav i krut.

Učitelj priđe bolesnoj životinji i poče je tapšati između rogova i očiju i ispod brade. Katkad bi prelazio rukom preko njenih leđa i stomaka, govoreći joj za svo to vrijeme kao kad bi govorio nekom ljudskom biću:

Mirdad: Gdje je tvoj preživak, darežljiva moja Sim–Sim? Toliko je mnogo Sim–Sim dala, da je zaboravila sebi ostaviti čak i mali preživak da preživa. I mnogo još ima Sim–Sim za dati. Njeno kao snijeg bijelo mlijeko do dana današnjeg teče rumeno našim venama. Njena snažna telad vuku teške plugove na našim poljima i pomažu nam nahraniti mnoga gladna usta. Njene mile junice pune naše pašnjake njihovom mladunčadi. Čak i njeni otpaci krase našu trpeznu sočnom zeleni iz bašte i ukusnim voćem iz voćnjaka.

Naše klisure se još uvijek ore i odjekuju mukanjem iz punih pluća dobre Sim–Sim. Naši izvori još uvijek oslikavaju njeno blago i milo lice. Naše tlo još uvijek ljubomorno njeguje i čuva neizbrisive tragove njenih stopa.

Preradosne su naše trave da nahrane Sim–Sim. Prezadovoljno je naše sunce da je miluje. Presretni su naši povjetarci da klize po njenom mekom i sjajnom krznu. Prezahvalan je Mirdad da je vidi usred pustinje starosti i da bude njen vodič k drugačijim pašnjacima u zemlji drugačijih sunaca i povjetaraca.

Mnogo je Sim–Sim davala i mnogo je ona uzimala, ali mnogo Sim–Sim može još dati i uzeti.

Micaster: Može li Sim–Sim razumjeti tvoje riječi, koje joj govoriš kao da ima ljudsko poimanje?

Mirdad: Nije riječ ono što se računa, dobri Micasteru, nego ono što u riječi treperi. A na to je podjednako i životinja podložna. Povrh toga, vidim žensku prirodu koja me gleda iz blagog Sim–Siminog oka.

Micaster: Od kakve je koristi tako govoriti ostarjeloj i iznemogloj Sim-Sim? Nadaš li se time zaustaviti pustošenje starosti i produžiti Sim-Simine dane?

Mirdad: Strašno breme je starost i čovjeku i životinji. A ljudi su ga udvostručili svojom nemarnom bezdušnošću. Nad novorođenim čedom oni nemilice troše svoju najveću brižnost i naklonost. Ali starošću natovarenom čovjeku oni namjenjuju više svoju ravnodušnost negoli svoju brižnost, i više svoje gnušanje negoli svoje suosjećanje. Baš kao što su nestrpljivi vidjeti dojenče kako izrasta u zrelog čovjeka, upravo tako su nestrpljivi vidjeti starog čovjeka kako ga proždire grob.

Veoma mladi i veoma stari podjednako su bespomoćni. Ali bespomoćnost mladih nameće odanu i požrtvovnu pomoć svih. Dok je bespomoćnost starih u stanju zatražiti samo štur pomoć nekolicine. Zaista, stari zaslužuju više suosjećanja nego mladi.

Kada riječ mora kucati dugo i glasno da bi dobila dopuštenje da uđe u uho, jednom osjetljivo i budno za i najslabiji šapat,

kada, jednom bistro oko, postane poigravajući pod za najčudnije mrlje i sjenke,

kada, jednom krilato stopalo, postane grumen olova i kada ruka koja je kalupila život, postane slomljeni kalup,

kada je koljeno iščašeno i kada je glava marioneta na vratu,

kada su žrvnjevi odoljeli i sam mlin kada je sumorna pećina,

kada ustati znači preznojiti se od straha da se ne padne, i kada sjesti znači sjesti s tegobnom sumnjom da se nikada više neće ustati,

kada jesti i piti znači bojati se posljedica jela i pića, i kada ne jesti i ne piti znači biti vrebani od mrske smrti,

da, kada je starost nad nekim čovjekom, tada je vrijeme, moji Suputnici, pozajmiti mu uši i oči, i dati mu ruke i noge, i okrijepiti njegovu popuštajuću snagu ljubavlju, tako da osjeti da nije ni trunku manje drag životu u njegovim opadajućim godinama, nego što je bio u njegovom napredujućem djetinjstvu i mladosti.

Osamdeset godina možda nije ništa više nego treptaj u vječnosti. Ali čovjek koji je sijao sebe tokom osamdeset godina, mnogo je više od treptaja. On je hrana za sve koji žanju njegov život. I čiji život nije žnjeven od svih?

Ne žanjete li vi upravo ovoga trena život svakog muškarca i svake žene, koji su ikada hodali ovom Zemljom? Što je vaš govor nego žetva njihovog govora? Što su vaše misli nego nakupine njihovih misli? Sama vaša odjeća i staništa, vaša hrana, vaša oruđa, vaši zakoni, vaša predanja i običaji, nisu li oni odjeća, staništa, hrana, oruđa, zakoni, predanja i običaji onih koji su prije bili i minuli?

Ne žanjete vi jednu stvar u jednom vremenu, nego sve stvari i u svim vremenima. Vi ste sijači, žetva, žeteoci, polje i gumno. Ako je vaša žetva siromašna, pogledajte sjeme koje ste zasadili u drugima, i sjeme koje ste im dopustili da u vama zasade. Pogledajte isto tako i žeteoca i njegov srp, i polje i gumno.

Star čovjek, čiji ste život žnjeli i sklonili u žitnice, zasigurno je vrijedan vaše najveće pažnje. Zagorčite li ravnodušnošću njegove godine, koje su još bogate stvarima za žnjevenje, one koje ste od njega sakupili i sklonili u stranu, i one koje ćete još sakupljati, biće zacijelo gorke u vašim ustima. Tako je to i s iznemoglom životinjom.

Nije pravo okoristiti se žetvom, a onda proklinjati sijača i polje.

Budite obzirni prema ljudima svake rase i podneblja, moji Suputnici. Oni su hrana za vaše putovanje k Bogu. Ali budite naročito obzirni prema ljudima u njihovoj starosti, da ne bi kroz bezobzirnost vaša hrana bila upropaštena, a vi nikada ne dosegli cilj vašeg putovanja.

Budite obzirni prema životinjama svake vrste i dobi. Oni su vaši nijemi, ali veoma odani pomagači u dugim i napornim pripremama za to putovanje. Ali budite naročito obzirni prema životinjama u njihovoj starosti, da se ne bi kroz otvrdnulost vašega srca njihova vjernost preokrenula u nevjernost, a njihova pomoć postala prepreka.

Krajnja je nezahvalnost bujati na Sim-Siminom mlijeku, a kada više nema za dati, staviti joj mesarov nož pod grlo.

Naronda: Jedva da je Učitelj završio govoreći to, kada uđe Shamadam s mesarom. Mesar ode pravo do Sim-Sim. Tek što je vidje, čusmo ga kako dovikuje, veselo se podsmjehujući: »Kako kažeš da je ova krava bolesna i da umire? Ona je zdravija od mene, osim što je izgladnjela – jadna životinja – a ja nisam. Dajte joj jesti.«

I veliko bijaše naše zaprepaštenje, zaista, kada pogledasmo Sim-Sim i vidjesmo je da preživa. Čak i Shamadamovo srce omekša i on posla da se najbolje kravlje poslastice donesu pred Sim-Sim. I Sim-Sim je jela u slast.

GLAVA 24

Da li je dopušteno ubiti da bi se jelo?

Kada su Shamadam i mesar otišli, Micayon upita Učitelja, govoreći:

Micayon: Nije li je dopušteno, Učitelju, ubiti da bi se jelo?

Mirdad: Hraniti se smrću znači postati hrana za smrt. Živjeti od tuđe patnje znači postati plijen za patnju. Tako je odlučila Svevolja. Znaj to i izaberi svoj način, Micayone.

Micayon: Da sam imao izbora, izabrao bih da živim, poput feniksa, od mirisa stvari, a ne od njihovoga tijela.

Mirdad: Izvrstan izbor, zaista. Vjeruj, Micayone, da dolazi dan u kojem će ljudi Živjeti od mirisa stvari, koji je njihov duh, a ne od njihovog mesa i krvi. A taj dan nije daleko za čeznutljive.

Jer čeznutljivi znaju, da je život tijela samo most k bestjelesnom životu.

I čeznutljivi znaju, da su gruba i nepotpuna čula samo mali prozori u svijet beskrajno prefinjenog i potpunog čula.

I čeznutljivi znaju, da svako tijelo koje rastrgnu, moraju prije ili kasnije neminovno nadoknaditi svojim vlastitim tijelom, i svaku kost koju smrskaju, moraju ponovo izgraditi svojom vlastitom kosti, i svaku kap krvi koju proliju, moraju nadopuniti svojom vlastitom krvlju. Jer to je zakon tijela.

I čeznutljivi bi da se oslobode ropstva tom zakonu. Zato oni svode svoje tjelesne potrebe na najmanju mjeru, smanjujući time svoj dug tijelu, koji je uistinu dug patnji i smrti.

Čeznutljivi se uzdržava svojom vlastitom voljom i čežnjom, dok nečeznutljivi čeka na druge da ga uzdrže. Mnoštvo stvari koje su za nečeznutljivog dopuštene, čeznutljivi čini nedopuštenima za sebe.

Dok nečeznutljivi poseže za sve više i više stvari, da ih skloni u svoj džep ili stomak, čeznutljivi ide svojim putem bez džepa, i sa stomakom očišćenim od krvi i nemira svakog bića.

Ono što nečeznutljivi dobiva – ili misli da dobiva – u velikim količinama, čeznutljivi dobiva u lakoći duha i slatkoći Razumijevanja.

Od dva čovjeka koji gledaju u zeleno polje, jedan procjenjuje prinos polja u mjericama i sračunava cijenu mjerica u srebru i zlatu. Drugi ispija zelenilo polja svojim okom, i ljubi svaku travku svojom misli, i bratimi se u svojoj duši sa svakom žilicom i kamičkom i svakim grumenom zemlje.

Kažem vam, ovaj posljednji je zakoniti vlasnik tog polja, iako ga onaj prvi posjeduje kao imanje.

Od dva čovjeka koji sjede u kući, jedan je vlasnik, drugi, samo gost. Vlasnik raspreda o koštanju građevine i održavanja, i o cijenama draperija i tapiserija i ostalih ukrasa i namještaja. Dok gost blagosilja u svome srcu ruke koje su sazdale, oblikovale i izradile kamen, i ruke koje su istkale tapiserije i draperije, i ruke koje su napale šumu i premetnule je u prozore i vrata i u stolice i stolove. I on je uznesen u duhu veličanjem Stvaralačke Ruke koja je učinila da te stvari

postoje.

Kažem vam, taj gost je trajni žitelj u toj kući, dok je nazovi vlasnik samo tegleća životinja koja nosi tu kuću na svojim leđima, ali u njoj ne stanuje.

Od dva čovjeka koji dijele s teletom mlijeko majke tog teleta, jedan gleda to tele s mišlju da bi nježno tijelo teleta snabdjelo dobrim mesom njega i njegove prijatelje za proslavu njegovog približavajućeg rođendana. Drugi misli o tom teletu kao o svome bratu po vimenu i ispunjen je ljubavlju prema mladoj životinji i njegovoj majci.

Kažem vam, ovaj posljednji je uistinu nahranjen mesom tog teleta, dok je onaj prvi njime otrovan.

Da, mnoge stvari su stavljene u stomak, koje bi trebale biti stavljene u srce.

Mnoge stvari su smještene u džep i smočnicu, koje bi trebale biti smještene u oko i nos.

Mnoge stvari su smrskane zubima, koje bi trebalo da su smrskane umom.

Veoma malo treba tijelu da se održi. Što mu manje date, to vam ono više daje zauzvrat. Što mu više date, to vam ono manje daje zauzvrat.

Zaista, stvari izvan vaše smočnice i vašeg stomaka, više vas održavaju, nego kad su u ostavi i stomaku.

Ali pošto još niste u stanju živjeti samo od mirisa stvari, uzmite bez bojazni ono što vam treba – ali ne više nego što vam treba – od darežljivog srca Zemlje. Jer Zemlja je toliko gostoprимljiva i milostiva, da je njeno srce uvijek prostrto pred njenom djecom.

Kako bi Zemlja mogla i biti drugačija, i kuda bi mogla izvan same sebe otići, da bi samu sebe nahranila? Zemlja mora hraniti Zemlju, a Zemlja nije škrtā domaćica, nego je njena trpeza uvijek prostrta i puna za sve.

Na isti način kao što Zemlja poziva vas za njenu trpezu, ništa ne uskraćujući vašem domašaju, na isti takav način morate i vi pozvati Zemlju za vašu trpezu i kazati joj s najvećom ljubavlju i iskrenošću:

»O, majko neizreciva! Kao što si ti položila svoje srce pred mene, da od njega uzmem ono što mi je potrebno, tako i ja polažem svoje srce pred tebe, da od njega uzmeš ono što ti je potrebno.«

Ako je ono što jedete od srca Zemlje vaš duh–vodič, onda je malo važno što jedete.

Ali ako je to, zaista, vaš duh–vodič, onda bi trebali imati mudrosti i ljubavi da ne otrgnete od Zemlje nijedno od njene djece, posebno ne one koji su došli osjetiti zadovoljstvo življenja i patnju umiranja – one koji su prispjeli u odsječak Dvojstva. Jer i oni moraju svojim putem putovati, polako i tegobno, k Jedinstvu. A njihov put je duži od vašeg. Usporite li ih u njihovom napredovanju, i oni će usporiti vas u vašem napredovanju.

Abimar: Pošto su sve žive stvari osuđene da umru, iz jednog razloga ili drugog, zašto bih ja imao ikakvih nedoumica da budem razlog smrti ma koje životinje?

Mirdad: Iako je istina da su svi živi osuđeni da umru, ipak jao onome tko je uzrok smrti ijedne žive stvari.

Kao što mi vi ne biste naložili da ubijem Naronda, znajući da ga mnogo volim i da nema pohote krvi u mome srcu, na isti način i Svevolja ne bi naložila ijednom čovjeku da ubije bližnjega, ili životinju, osim ako ne nađe da je podesan kao oruđe za ubijanje.

Sve dok su ljudi ono što su, sve dotad će biti krađa i razbojništava među njima, i laži i ratova i ubojstava i mračnih i zlih strasti svake vrste.

Ali jao lopovu i razbojniku, i jao lažljivcu i gospodaru rata, i ubojici i svakom čovjeku koji gaji mračne i zle strasti u svome srcu. Jer oni, budući puni jada, upotrijebljeni su od Svevolje kao glasnici jada.

Ali vi, moji Suputnici, morate očistiti svoja srca od svake mračne i zle strasti, da bi vas Svevolja mogla smatrati pogodnima da prenesete napaćenom svijetu radosnu poruku oslobođenja od patnje, poruku nadvladavanja, poruku Slobode kroz Ljubav i Razumijevanje.

Tako sam učio Noa.

Tako učim vas.

GLAVA 25

Dan Vinove Loze i pripreme oko njega. Mirdadov nestanak uoči praznika

Naronda: Dan Vinove Loze se približavao i mi iz Lađe, uključujući i Učitelja, zajedno s četama dobrovoljaca pomagača izvana, bijasmo zaposleni dan i noć pripremajući se za veliki praznik. Učitelj je radio s toliko puno žara i bio je toliko neštedljiv svojom snagom, da je čak i Shamadam spominjao tu činjenicu s očiglednim zadovoljstvom.

Ogromni podrumi Lađe morali su biti očišćeni i okrečeni, a tuceti velikih vinskih ćupova i buradi oribani i spremljeni da prime novo vino, dok je isto toliko ćupova i buradi, koji su sadržavali vino od prošlogodišnje berbe, moralo biti prikladno izloženo za kupce da kušaju i ispituju njihove sadržaje. Jer običaj je da se na svaki Dan Vinove loze prodaje vino od prethodne godine.

Prostrana dvorišta Lađe trebalo je valjano urediti i dotjerati i stotine šatora i tezgi podignuti i sagraditi u njima, za hodočasnike da žive i trgovce da izlože svoju robu tijekom cijelih tjedan dana trajanja svetkovine.

Velike kace za muljanje morale su biti dovedene u red i pripremljene da prime nebrojene količine grožđa, koje su trebali u Lađu donijeti njeni mnogi zakupci i pokrovitelji, na leđima magaraca, mazgi i kamila. Ogromne količine kruha morale su biti ispečene i druge namjernice pripremljene, da budu prodane onima kojima ponestane namjernica ili onima koji dolaze potpuno bez namjernica.

Prvobitno jedna prigoda za slavljenje Dana Vinove loze, zahvaljujući Shamadamovom neuobičajenom poslovnom smislu i pronicljivosti, bila je razvučena na tjedan dana i pretvorena u neku vrstu vašara na kojem su se muškarci i žene svih načina življenja, iz okoline i iz daleka, okupljali svake godine u sve većem broju. Prinčevi i siromasi, zemljoradnici i zanatlije, tragaoci za zaradom, tragaoci za zadovoljstvom i tragaoci za drugim ciljevima, pijanci i trezvenjaci, pobožni hodočasnici i bezbožni probisvijeti, ljudi od hrama i ljudi od kavane, s krdima teglećih životinja – takva bi šarena gomila nagnula u tišinu Oltar Vrha dvaput svake godine, na Dan Vinove loze u jesen i na Dan Lađe u proljeće.

Nijedan hodočasnik ne dolazi u Lađu ijednom od ovih prilika praznih ruku, nego svi donose darove jedne ili druge vrste, darove koji idu od grozda grožđa ili borove šišarke, do niske bisera ili dijamantske ogrlice. Dok je desetina od onoga što bi prodali, ubirana od svih trgovaca.

Običaj je na dan otvaranja svetkovine, da Starješina, Sjedeći na visokom podiju pod velikom sjenicom izvješanom strukovima grožđa, pozdravi i blagoslovi svjetinu, potom da blagoslovi i primi njihove darove, i onda da s njima ispije prvi pehar nove berbe. On bi sebi nasuo pehar iz velike dugovrate, šuplje tikve, zatim bi predao tu tikvu jednom od suputnika, da je zareda među mnoštvima, ponovo je puneći svaki put kada bi se ispraznila. I kada bi svi

napunili svoje pehare, Starješina bi zatražio da ih visoko podignu i da s njime zapjevaju Himnu Svetoj Vinovoj lozi, koju je, kažu, pjevao otac Noa i njegova porodica kada su prvi put kušali od krvi Vinove loze. I otpjevavši himnu, svjetina bi ispraznila svoje pehare s usklikima radosti i potom se raspršila, da potjera svoje razne trgovine i zadovoljstva.

A ovo je Himna Svetoj Vinovoj Lozi:

Pozdrav Svetoj Vinovoj Lozi!

*Pozdrav čudesnom korijenu
što hrani nježnu mladicu njenu
i puni njen zlatni plod
Vinom koje život znači.
Pozdrav Svetoj Vinovoj Lozi!*

*Potopovi sirotani,
u blatu nasukani,
kušaju i blagoslove krv
te grane blagorodnosti.
Pozdrav Svetoj Vinovoj Lozi!*

*Vi, ilovače taoci,
vi, zalutali hodočasnici,
otkup je i Put
u biljci božanskoj –
U Lozi Vinovoj, u Lozi Vinovoj, u Lozi Vinovoj!*

Ujutro, na dan uoči otvaranja svetkovine, Učitelj bijaše nestao. Sedmorica se uzbuniše neizrecivo, i odmah započeše najtemeljitiju potragu. Cijeli dan i cijelu noć, s bakljama i fenjerima su pretraživali, u Lađi i susjedstvu, ali ni traga nisu mogli naći od Učitelja. Shamadam pokaza toliko mnogo brige i izgledalo je da je toliko uznemiren, da nitko ne osumnjiči njegovu ruku za to tajanstveno iščezavanje. Ipak su svi bili uvjereni da je Učitelj postao žrtva neke prljave igre.

Velika svetkovina bijaše u toku, ali su Sedmorica bila od tuge zanijemila i kretahu se naokolo poput sjenki. Svjetina je otpjevala himnu i ispila vino, i Starješina bijaše sišao s visokog podija, kada se začu glas kako kliče visoko nad grajom i zveketom svjetine: »Hoćemo vidjeti Mirdada. Hoćemo čuti Mirdada.«

Prepoznasmo Rustidionov glas, koji je raširio nadaleko i naširoko sve što mu Učitelj reče i učini. Ubrzo njegovo klicanje prihvati mnoštvo, i vika za Učiteljem postade opća i zaglušujuća, koja ispuni naše oči suzama i steže nam grla kao stegom.

Najednom, buka se stiša i veliki muk pade na svjetinu. I jedva smo mogli povjerovati svojim očima, kada pogledasmo i ugledasmo Učitelja na visokom podiju kako maše rukom za tišinu.

GLAVA 26

*Mirdad govori hodočasticima
na Dan Vinove loze
i oslobađa Lađu izvjesne količine mrtvog tereta*

Mirdad: Gledajte Mirdada, vinovu lozu čija berba još nije brana, čija krv još nije pijena.

Težak je Mirdad njegovom berbom. Ali berači su, avaj, zauzeti u drugim vinogradima.

I davi se Mirdad preplavom krvi. Ali pehardžije i ispijači su neprestano opijani drugim vinima.

Ljudi od pluga i motike i kuke za kresidbe, blagosiljam vaše plugove i motike i kuke za kresidbe.

Što ste orali i kopali i potkresivali do ovoga dana?

Jeste li uzorali turobne neobrađene zemlje u vašim dušama, toliko obrasle svakojakim korovom, da su postale prava prašuma, gdje užasne zvijeri i strahotni gmizavci rastu i množe se?

Jeste li iskopali nezdravo korijenje, koje je isprepletено u tami i guši vaše korijenje, i tako guta vaš urod u pupoljku?

Ili, jeste li potkresali one grane vas, koje su izdubili nametljivi crvi, ili sasušili juriši parazita?

Dobro ste naučili orati i kopati i potkresivati vaše zemaljske vinograde. Ali nezemaljski vinograd, koji ste vi, počiva žalosno pust i neobrađen.

Kako je sasvim uzaludan svaki vaš trud, ako se ne usredsredite na vinogradara prije nego na vinograd!

Ljudi od žuljevite ruke! Blagosiljam vaše žuljeve.

Prijatelji viska i trokuta, družbenici čekića i nakovnja, Suputnici dlijeta i pile, kako ste vični i stručni u svim vašim izabranim zanatima!

Vi znate kako odrediti visinu i dubinu stvari. Ali svoju vlastitu dubinu i visinu ne znate odrediti.

Vješto vi oblikujete komade sirovog željeza čekićem i nakovnjem. Ali sirovog čovjeka vi ne znate kako oblikovati čekićem Volje i nakovnjem Razumijevanja. Niti ste naučili od nakovnja neprocjenjivu lekciju: kako biti udaran bez i najmanje pomisli o uzvraćanju udarca.

I vični ste vi isto tako dlijetu i pili u drvetu i kamenu. Ali čovjeka neotesanog i zadrtoг, ne znate kako načiniti umilnog i blagog.

Kako su sasvim uzaludni svi vaši zanati, ako ih prvo ne primijenite na zanatliji!

Ljudi koji zbog dobiti trgujete potrebama ljudi za darovima njihove Majke–Zemlje i proizvodima ruku njihovih bližnjih!

Blagosiljam potrebe, darove i proizvode, i blagosiljam i trgovinu isto tako. Ali dobit sama, koja je uistinu gubitak, ne nalazi blagoslova u mojim ustima.

Kada u presudnoj tišini noći zaključite račun prihoda toga dana, što ocijenite

da je dobitak, što, da je gubitak? Cijenite li da je dobitak novac stečen preko i povrh troškova? Tada je beskoristan, zaista, bio dan koji ste trampili za svotu novca bez obzira koliko veliku. I izgubljeno za vas bijaše svo njegovo beskrajno bogatstvo harmonije, mira i svjetlosti. Izgubljeni, isto tako, i svi njegovi neprestani pozivi k Slobodi, i izgubljena srca ljudi, koje je držao za vas kao darove na svome dlanu.

Kada su novčanici ljudi vaša glavna briga, kako možete naći svoj put u njihovim srcima? I ako ne nađete svoj put u srcima ljudi, kako se možete nadati da dosegnete srca Boga? I ako ne dosegnete srce Boga, koji smisao onda ima vaš život?

Ako je gubitak ono što smatrate dobitkom, koliko samo veliki mora da je sam gubitak.

Uzaludno je, zaista, svo vaše trgovanje, ako dobiti koje su izračunate, nisu Ljubav i Razumijevanje.

Ljudi od žezla i krune!

Zmija je žezlo u ruci koja je prebrza da rani, ali prespora da primijeni iscjeljujuće masti. Dok je žezlo u ruci koja dijeli melem Ljubavi, svjetleća palica koja preduhićuje tminu i kob.

Ispitajte dobro svoje ruke.

Kruna od zlata, optočena dijamantom, rubinom i safirom, veoma je teška, sumorna i zlokobna na glavi nabrekloj od nadmenosti, neznanja i pohlepe za vlašću nad ljudima. Da, takva kruna, tako napostoljena, samo je dražeće ruglo njenog vlastitog postolja. Dok bi kruna i od najrjeđih i najizvrsnijih dragulja, bila prepostidjena njene vlastite bezvrijednosti, da je na glavi okruženoj oreolom Razumijevanja i pobjede nad sobom.

Ispitajte dobro svoje glave.

Želite li biti vladari ljudi? Naučite onda prvo vladati sami sobom.

Kako bi drugačije mogli ispravno vladati, ako ispravno ne vladate sobom? Može li vjetrom šibani, zapjenušani val dati mir i tišinu moru? Može li uplakano oko prenijeti blaženi osmijeh uplakanom srcu? Može li strahom ili srdžbom potresena ruka održati brod da ravno plovi?

Vladari ljudi su vladani ljudima. A ljudi su puni nemira, bezvlašća i nereda. Jer, poput mora su oni izloženi svakom nebeskom vjetru. I poput mora se oni povlače i nadolaze, i čini se ponekad, kao da će preplaviti kopno. Ali poput mora su njihove dubine spokojne i nedokučive za bičeve vjetrova na površini.

Ako želite uistinu vladati ljudima, zaronite do njihovih najvećih dubina. Jer ljudi su više od zapjenušanih talasa. Ali da biste zaronili do najvećih dubina ljudi, morate prvo zaroniti do svoje vlastite najveće dubine. A da biste to ostvarili, morate odložiti žezlo i krunu, da bi ruka bila slobodna da osjeti, a glava rasterećena da misli i procjenjuje.

Uzaludna je svaka vaša vladavina, i nezakoniti su svi vaši zakoni, i nered je svaki vaš red, ako ne naučite vladati neobuzdanim čovjekom u vama, čija najomiljenija zabava je igrati se sa žezlima i krunama.

Ljudi od kadionice i Knjige! Što gorite u kadionici? Što čitate u Knjizi?

Gorite li ćilibarsku krv koja curi i zgrušava se iz miomirisnih srca nekih biljaka? Ali koja je kupljena i prodana na javnim trgovima i za vrijednost novčića kojom se može sasvim uznemiravati bilo koji bog.

Mislite li da miris tamjana može rastjerati zadah mržnje, zavisti, pohlepe? Okolišajućih očiju, izvrđavajućih jezika, pohotljivih ruku? Bezvjerja, koje paradira kao vjerovanje, i niske svjetovnosti, koja puše u rog blaženoga raja?

Prijatniji u nozdrvama vašega Boga bio bi miris svih ovih stvari izglednijih do smrti i jedne za drugom spaljenih u srcu, i njihovog pepela rasutog na četiri nebeska vjetra.

Što gorite u kadionici? Umilostivljenje, hvalu i preklinjanje?

Gnjevnoga boga je bolje ostaviti da pukne od njegovoga gnjeva. Hvale gladnoga boga je bolje ostaviti da umre od gladi za hvalom. Srca otvrdnuloga boga je bolje pustiti da umre od otvrdnulosti njegovoga srca.

Ali niti je gnjevan, niti hvale gladan, niti je tvrdoga srca Bog. Prije je da ste vi puni gnjeva, i gladni hvale i tvrdoga srca.

Ne želi Bog da palite tamjan, nego vaš gnjev i ponos i bezdušnost, da biste mogli biti poput Njega, slobodni i svemogući. I on bi želio da su vaša srca kadionice.

Što čitate u Knjizi?

Čitate li zapovijedi, da bi bile ispisivane zlatom po zidovima i kupolama hramova? Ili živuće istine, da bi bile urezivane u srce?

Čitate li učenja, da bi bila poučavana s propovjedaonica i žestoko branjena logikom, lukavstvima govora i, ako treba, novcem i oštricom mača? Ili čitate Život, koji nije učenje da se poučava i brani, nego Put da se njime ide voljom za Slobodom, u hramu, kao i izvan njega, noću, kao i danju, i na niskim mjestima, kao i na visokim? I ako ne idete tim Putem, i ako niste sigurni u njegov cilj, kako možete imati smjelosti pozivati druge da njime idu?

Ili, čitate li karte, i mape, i cjenovnike u Knjizi, da biste pokazali ljudima koliko od Neba može biti kupljeno za toliko i toliko Zemlje?

Varalice i agenti Sodoma! Vi biste prodavali Nebo ljudima i uzeli njihov dio Zemlje kao cijenu za to. Vi biste napravili pakao od Zemlje i natjerali ljude da je napuste, dok se vi dublje u nju ukopavate. Zašto ne podstaknete ljude da prodaju njihov dio Neba za dio Zemlje?

Da ste dobro čitali vašu Knjigu, pokazali biste ljudima kako da naprave Nebo od Zemlje. Jer, za onog sa srcem od Neba, Zemlja je Nebo. Dok je Nebo Zemlja za onog sa srcem od Zemlje.

Razotkrijte Nebo u srcima ljudi tako što ćete u njima srušiti sve pregrade između čovjeka i njegovih bližnjih, između čovjeka i svih stvorova, između čovjeka i Boga. Ali za to, vi sami morate biti oni sa srcem od Neba.

Nije Nebo vrt u cvatu, da se kupuje ili iznajmljuje. Nego je Nebo stanje postojanja, koje se može dostići kako na Zemlji, tako i ma gdje unutar ovog bezgraničnog Univerzuma. Zašto istežete svoje vratove i naprežete svoje oči preko toga?

Niti je pakao bjesnoće ognjište, da se iz njega pobjegne čestim moljenjem i

gorenjem tamjana. Nego je pakao stanje srca, koje se može doživjeti kako na Zemlji, tako i ma gdje u ovom neiskartiranom beskraj.

Kuda biste umakli vatri čije gorivo je srce, ako ne umaknete samome srcu?

Uzalud je potraga za Nebom, i uzalud je izbjegavanje pakla, sve dok čovjeka drži njegova sjenka. Jer i Nebo i pakao su stanja nerazdvojiva u Dvojestvu. Ako čovjek ne postane jedinstven umom, jedinstven srcem i jedinstven tijelom, ako nije bez sjenke i jedinstven Voljom, uvijek će biti jednom nogom u raju, a drugom u paklu. A to je pakao, zaista.

Da, više je nego pakao imati laka krila, a olovne noge, biti podržavan nadom, a srozavan očajem, biti razvijan neustrašivom vjerom, a svijan strašljivom sumnjom.

Raj nije raj, koji je drugima pakao. Pakao nije pakao, koji je drugima raj. I budući da je nečiji pakao često raj drugome, a nečiji raj često pakao drugome, onda raj i pakao nisu trajna i oprečna stanja, nego etape da se proputuju na dugom hodočašću k Slobodi od oba.

Hodočasnici Svete Vinove loze!

Nema Mirdad nebesa da ih proda ili daruje onima koji bi bili ispravni. Nema paklova da ih drži poput strašila za one koji bi bili rđavi.

Ako vaša ispravnost ne bude njen vlastiti raj, procvjetale za dan i onda uvenuti.

Ako vaša rđavost ne bude svoje vlastito strašilo, naspavat će se za jedan dan i prispjet će za cvjetanje prvim povoljnim vremenom.

Nema Mirdad paklova i rajeva da vam ponudi, nego Svetog Razumijevanja koje vas uzdiže daleko iznad vatre svakog pakla i raskoši svakog raja. Ne rukom, nego srcem morate primite taj dar. Zato, srce mora neminovno biti rasterećeno svake zastranjene žudnje i htjenja, osim žudnje i htjenja da razumije.

Vi niste stranci Zemlji, niti je Zemlja vama maćeha. Nego ste samo srce samog njenog srca, i sama kičma same njene kičme. Radosna je ona da vas nosi na svojim snažnim, prostranim i postojanim plećima. Zašto vi navaljujete da nosite nju na vašim slabašnim, klonulim grudima i stenjete, i dahćete, i grabite za dahom zbog toga?

Nabujala mlijekom i medom su vimena Zemlje. Zašto oba gorčate vašom pohlepom, uzimajući od njih više nego što vam treba?

Vedro i dražesno je lice Zemlje. Zašto bi ga htjeli unakaziti i narogušiti gorkim razdorom i strahom?

Savršena jedinka je Zemlja. Zašto je uporno komadate mačevima i međama?

Pokorna i bezbrižna je Zemlja. Zašto ste vi toliko puni brige i nepokornosti?

Ipak, trajniji ste vi od Zemlje, od Sunca i svih lopti na nebesima. Sve će proći, samo vi nećete. Zašto drhtite poput lišća na vjetru?

Ako vas ništa drugo ne natjera da osjetite vaše jedinstvo s Univerzumom, Zemlja sama natjerat će vas da to osjetite. Ipak, Zemlja je samo ogledalo u kome se oslikavaju vaše sjenke. Je li ogledalo više od onog što se u njemu oslikava? Je li sjenka koju čovjek baca, više od čovjeka?

Protrljajte svoje oči i probudite se. Jer vi ste više od Zemlje. Vaša sudbina je

više nego da živite i umrete i da nabavite obilje hrane za uvijek gladne čeljusti smrti. Vaša sudbina je da se oslobodite od življenja i umiranja, od raja i pakla i svih sukobljavajućih suprotnosti pritislih na Dvojstvo. Vaša sudbina je da budete plodonosne vinove loze u vječno plodonosnom Božjem vinogradu.

Kao što živa grana žive vinove loze, kada se zakopa u zemlju, pusti korijen i konačno postane samostalna, grozdonosna vinova loza poput svoje majke s kojom ostaje povezana, tako će i čovjek, živa grana Božanske Vinove loze, kada se zakopa u tlo svoje božanstvenosti, postati bog, ostajući trajno jedno s Bogom.

Hoće li čovjek biti živ zakopan, da bi mogao oživjeti?

Da i opet da. Ako ne budete bili zakopani za dvojstvo života i smrti, nećete se podići za jedinstvenost Postojanja.

Ako ne budete nahranjeni groždem Ljubavi, nećete biti naliveni vinom Razumijevanja.

I ako ne budete pijani vinom Razumijevanja, nećete biti otrežnjeni poljupcem Slobode.

Ne jedete vi Ljubav, kada jedete od ploda zemaljske vinove loze. Vi jedete veću glad da biste utolili onu manju.

Ne pijete vi Razumijevanje, kada pijete krv zemaljske vinove loze. Vi pijete samo kratak zaborav na patnju, koji, kada prođe, udvostruči žestinu vaše patnje. Vi bježite od jednog tegobnog Jastva, samo da biste to jastvo susreli iza ugla.

Grožđe koje vam Mirdad nudi nije podložno buđi i truleži. Biti jednom njime najeden, znači ostati zauvijek sit. Vino koje je on iscijedio za vas, prejako je za usne uplašene da se ne opeku, ali oživljavajuće za srca koja bi da se opiju samozaboravom do vječnosti.

Ima li među vama ljudi gladnih mojega grožđa? Neka istupe naprijed sa svojim košarama.

Ima li žednih mojega vina? Neka donesu svoje pehare.

Jer težak je Mirdad njegovom berbom, i davi se preplavom krvi.

Dan samozaborava bijaše Dan Svete Vinove loze. Dan opijen vinom Ljubavi i okupan plamenom Razumijevanja. Dan zanesen ritmičkim lepetom krila Slobode. Dan rušenja prepreka i slivanja jednog u sve i svega u jedno. Ali, gle! Što je on postao danas?

On postade tjedan dana bolesnog samopotvrđivanja, pogane pohlepe koja trguje poganom pohlepom, ropstva koje terevenči s ropstvom i neznanja koje zavodi neznanje.

Sama Lađa, jednom destilara Vjere, i Ljubavi i Slobode, sada je premetnuta u ogromnu kacu za muljanje i čudovišnu pijacu. Ona uzima urod od vaših vinograda i prodaje vam ga nazad kao umrtvljujuće vino. Trud vaših ruku ona iskiva u okove za vaše ruke. Znoj vaših čela ona premeće u žive žeravice, da njima žigoše vaša čela.

Daleko, predaleko je Lađa skrenula s njenoga zacrtanog kursa. Ali sada je njeno kormilo upravljeno kako treba. Ona bi se htjela rasteretiti svakog mrtvog tereta, da bi mogla krstariti svojim pravcem s lakoćom i bezbjedno.

Zato će svi darovi biti vraćeni darivaocima, i svi dugovi oprošteni

dužnicima. Lađa ne zna nijednog darivaoca osim Boga, a Bog ne bi da ijedan čovjek duguje, čak ni Njemu samome.

Tako sam učio Noa.

Tako učim vas.

GLAVA 27

*Da li istinu treba propovijedati svima,
ili nekolicini izabranih?
Mirdad razotkriva tajnu njegovog nestanka
uoči Dana Vinove loze
i govori o lažnoj vlasti*

Naronda: Dugo nakon što je svetkovina postala uspomena, sedmorica se okupiše oko Učitelja u Orlovskom Gniježdu. Učitelj je čutio, dok su Suputnici razmatrali događaje vrijedne spominjanja od onoga dana. Neki su se čudili velikom izljevu oduševljenja s kojim je svjetina primila Učiteljeve riječi. Drugi su tumačili Shamadamovo neobično i krajnje zagonetno ponašanje tokom trenutaka kada su velike količine dužničkih računa bile izvučene iz Lađine riznice i javno uništene, i stotine vinskih ćupova i buradi kada su izneseni iz podruma i razdati, i mnoštvo skupocjenih poklona kada je vraćeno darivaocima, jer on ne ispolji ma kakvog protivljenja, kao što smo svi od njega očekivali da učini, nego je sve to nijemo i nepomično promatrao, plačući velikim suzama.

Bennoon stavi primjedbu da svjetina, iako je klicala do promuklosti, nije klicala zbog Učiteljevih riječi, nego zbog oproštenih dugova i vraćenih poklona. On čak blago prekori Učitelja što je uzalud trošio dah na takvu gomilu, koja nije tražila višeg zadovoljstva od jela, pića i lumpanja. Istinu, tvrdio je, ne bi trebalo propovijedati svima odreda, nego samo izabranoj nekolicini. Tada Učitelj progovori i reče:

Mirdad: Tvoj dah na vjetru, zasigurno će se zaustaviti u nekim grudima. Ne pitaj čije su to grudi. Gledaj jedino da sam taj dah bude čist.

Tvoja riječ, tražit će i zasigurno naći neko uho. Ne pitaj čije je to uho. Gledaj jedino da sama ta riječ bude istinski glasnik Slobode.

Tvoja nečujna misao, zasigurno će pokrenuti neki jezik da progovori. Ne pitaj čiji je to jezik. Gledaj jedino da sama ta misao bude osvjetljena ljubećim Razumijevanjem.

Ne mislite da je ijedan trud uzaludan. Neko sjeme leži zakopano u zemlji mnogo godina, ali brzo oživi kada je pokrenuto dahom prvog pogodnog vremena.

Sjeme Istine je u svim ljudima i stvarima. Vaš posao nije da sijete Istinu, nego da pripremite pogodno vrijeme za njeno nicanje.

Sve je moguće u vječnosti. Zato ne očajavajte zbog slobode bijednog čovjeka, nego propovijedajte poruku oslobođenja svima jednakom vjerom i žarom – nečeznutljivima kao i čeznutljivima. Jer nečeznutljivi će zasigurno stasati za čežnju, i oni, sada goluždravi, jednoga dana će gizdati svoje perje na suncu i svojim će krilima sjeći najdalja i najnedostupnija prostranstva neba.

Micaster: Mnogo nas žalosti da nam do današnjeg dana, i usprkos našim ponavljanim traženjima, Učitelj ne želi otkriti tajnu njegovog tajanstvenog nestanka uoči Dana Vinove loze. Zar nismo dostojni njegovoga povjerenja?

Mirdad: Tko god je dostojan moje ljubavi, zasigurno je dostojan i moga povjerenja. Da li je povjerenje više od Ljubavi, Micasteru? Ne dajem li vam neograničeno od svoga srca?

Ako nisam govorio o tom neprijatnom slučaju, to bijaše zato što sam želio dati Shamadamu vremena za pokajanje. Jer on bijaše taj, uz pomoć dvojice stranaca, koji me na silu izvuče iz ovog Orlovskog gnijezda te večeri i baci u Crni ponor. Nesretni Shamadam! Malo je on sanjao da će čak i Crni ponor prihvatiti Mirdada svilenim rukama i snabdjeti ga magičnim ljestvama koje vode do vrha.

Naronda: Čuvši to, svi se prestrašismo i zapanjismo, i nitko se ne usudi upitati Učitelja kako je izašao nepovrijeđen iz onoga što bi za svakoga bila sigurna propast. I svi su ćutali neko vrijeme.

Himbal: Zašto Shamadam progoni našeg Učitelja, kada naš Učitelj voli Shamadama?

Mirdad: Ne progoni Shamadam mene. Shamadam progoni Shamadama.

Odjenite slijepce u odijelo vlasti, i oni će iskopati oči svima koji vide, čak i oči onima koji su se žestoko namučili da ovi progledaju.

Dopustite nekom robu da je po njegovom samo jedan dan, i on će preokrenuti svijet u svijet ropstva. Prvi koje bi tukao i okovao bili bi oni koji su se neprestano trudili da ga oslobode.

Svekolika svjetska vlast, kojeg god porijekla ona bila, lažna je. Zato ona zveckaa mamuzama, i vitla mačem, i jaše u bučnoj raskoši i sjajećem cifranju, da se nitko ne bi usudio pogledati u njeno lažno srce. Njeno klimavo prijestolje ona diže na puške i koplja. Njenu taštinom ugrabljenju dušu, ona kiti strašćim amajlijama i magijskim značkama, da oči radoznalih ne bi vidjele njeno jedno siromaštvo.

Takva vlast je i sljepilo i prokletstvo za čovjeka koji žudi njome se baviti. Ona bi se održala po svaku cijenu, čak i po strašnu cijenu uništenja samog tog čovjeka i onih koji prihvate njegovu vlast, i onih koji joj se suprostave isto tako.

Zbog svoje pohlepe za vlašću, ljudi su u neprestanoj pometnji. Oni na vlasti, uvijek se bore da je sačuvaju. Oni bez vlasti, uvijek se bore da je ugrabe iz ruku onih koji je imaju. Dok je čovjek, taj Bog u pelenama, izgažen pod nogom i kopitom i ostavljen na tom bojnem polju, neprimijećen, sam i nevoljen.

Toliko je bjesomučna ta bitka, i toliko su ljudi za krvlju ti borci, da se nitko, avaj, ne želi zaustaviti i ukloniti naslikanu masku s lica te lažne nevjeste i razgoliti svima njenu čudovišnu ružnoću.

Vjerujte, O, monasi, da nijedna vlast nije vrijedna ni treptaja trepavice, osim vlasti Svetog Razumijevanja, koja je neprocjenjiva. Nje radi, nijedna žrtva nije velika. Steknete li je jednom, držat ćete je do svršetka vremena. I ona će ovlastiti vaše riječi s više moći, nego što bi sve armije svijeta ikada mogle imati vlasti, i ona će blagosloviti vaša djela s više dobročinstva, nego što bi sve svjetske vlasti udružene, mogle ikada i sanjati da donesu svijetu.

Jer Razumijevanje je njen vlastiti štit, njeno snažno oružje je Ljubav. Ona niti proganja, niti ugnjetava, nego poput rose ona pada na bezvodna srca ljudi, i

one koji je odbace, ona ništa manje ne blagosilja nego one koji se njome poje. Ona ne pribjegava vanjskoj snazi, jer je presigurna u svoju unutrašnju snagu. Ona se kloni upotrebe straha kao oružja za nametanje sebe bilo kojem čovjeku, jer je prehrabra.

Svijet je siromašan – ah, tako siromašan – Razumijevanjem. Zato on pokušava sakriti svoje siromaštvo iza vela lažne vlasti. I lažna vlast sklapa obrambene i napadačke saveze s lažnom silom, i njih dvije zapovijedaju strahom. I strah ih obje uništava.

Nije li uvijek bilo tako, da su se slabi udruživali da zaštite svoju slabost? Tako svjetska vlast i svjetska svirepa sila idu ruku pod ruku pod bičem straha i plaćaju neznanju svoj svakodnevni danak u ratovima i krvi i suzama. I neznanje se blagonaklono smiješi na sve to i kaže im: »Vrlo dobro!«

»Vrlo dobro!«, rekao je Shamadam Shamadamu, kada predade Mirdada Ponoru. Ali malo je Shamadam mislio da je bacanjem mene u Ponor, bacio samoga sebe, a ne mene. Jer Ponor ne može zadržati jednog Mirdada, dok jedan Shamadam mora zapinjati dugo i teško da se uspne uz njegove mračne i klizave zidove.

Tričarija je svekolika svjetska vlast. Neka se oni koji su još bebe po Razumijevanju, zabavljaju njome. Ali vi se ne smijete nametati nijednom čovjeku. Jer ono što je silom nametnuto, prije ili kasnije silom je i svrgnuto.

Ne težite vlasti nad životima ljudi; Svevolja je njihov gospodar. Niti težite vlasti nad dobrima ljudi, jer ljudi su okovani svojim dobrima isto koliko i svojim životima, i oni podozrijevaju i mrze nametljivce i njihove okove. Nego tražite put u srcima ljudi kroz Ljubav i Razumijevanje, i jednom u njima ustoličeni, moći ćete bolje raditi da oslobodite ljude njihovih okova.

Jer Ljubav će voditi vašu ruku, a Razumijevanje će držati fenjer.

GLAVA 28

*Princ od Bethara se pojavljuje sa Shamadamom
u Orlovskom Gnijezdu.
Razgovor između princa i Mirdada o ratu i miru.
Shamadam hvata Mirdada u klopku*

Naronda: Kako Učitelj završi kazivanje, i mi padosmo u razmišljanje o njegovim riječima, čuše se teški koraci napolju, praćeni isprekidanim prigušenim govorom. Uskoro se dva gorostasna vojnika, naoružana do zuba, pojavise na ulazu i zauzeše mjesta sa svake strane, sa sabljama isukanim i sjajećim na suncu. Onda je slijedio jedan mladi princ u punoj kraljevskoj opremi, sa Shamadamom koji je bojažljivo išao iza i još dva vojnika za Shamadamom.

Taj princ je bio jedan od najmoćnijih i nadaleko čuvenih silnika Mliječnih planina. On zastade za trenutak na ulazu i pažljivo ispita lica male družine okupljene unutra. Onda se, usredsređujući svoje krupne i bistre oči na Učitelja, pokloni veoma duboko i reče:

Princ: Živio, sveti čovječe! Došli smo da odamo poštovanje velikom Mirdadu, čija slava je putovala daleko u ovim planinama, sve dok ne doseže našu udaljenu prijestolnicu.

Mirdad: Slava tjera vatrene kočije van kuće. Kod kuće ona ćopa na štakama. Toga mi je Starješina svjedok. Ne Vjeruj, O, prinče, ćudljivostima slave.

Princ: Ipak, slatke su ćudljivosti slave, i slatko je praviti otiske nečijeg imena na usnama ljudi.

Mirdad: Praviti otiske nekog imena na usnama ljudi, isto je što i ispisivati ga po pijesku obale mora. Vjetrovi i plime sprat će ga s pijeska. Jedno kihanje otpuhat će ga s usana. Ako nećeš da te ljudi otkihnu, ne otiskuj svoje ime na njihovim usnama, nego ga sažeži u njihovim srcima.

Princ: Ali zabravljena mnogim bravama su srca ljudi.

Mirdad: Možda je mnogo brava, ali jedan je ključ.

Princ: Imaš li taj ključ? Jer ja imam bolnu potrebu za njim.

Mirdad: Ti ga, također, imaš.

Princ: Avaj! Ti me vrednuješ daleko više nego što zaista vrijedim. Dugo sam tražio ključ u srcu moga susjeda, ali ga Nigdje ne mogoh naći. On je moćan princ i okomio se ratovati sa mnom. I prisiljen sam podići svoje oružje na njega, usprkos mojoj miroljubivoj naravi. Neka te moja kruna i ukrašene odore ne prevare, Učitelju. Ne mogu u njima naći ključ koji tražim.

Mirdad: One skrivaju ključ, ali ga nemaju u sebi. One preče tvoj korak, i smetaju tvojoj ruci, i odvrćaju tvoje oko, tako čineći tvoju potragu beskorisnom.

Princ: Što Učitelj time misli? Da odbacim svoju krunu i odore, da bih našao ključ u srcu moga susjeda?

Mirdad: Da bi njih zadržao moraš izgubiti svoga bližnjeg. Da bi zadržao

svoga bližnjeg, moraš izgubiti njih. A izgubiti svoga bližnjeg, znači izgubiti sebe.

Princ: Ne bih kupio blagonaklonost svoga susjeda po tako skupoj cijeni.

Mirdad: Zar ne bi kupio sebe po tako tričavoj cijeni?

Princ: Da kupim sebe? Nisam zarobljenik da plaćam otkup. I, štoviše, imam dobro plaćenu, dobro snabdjevenu vojsku da me štiti. Moj susjed se ne može pohvaliti boljom.

Mirdad: Biti zarobljenik jednog jedinog čovjeka, ili stvari, već je samo zarobljeništvo pregorko za podnositi. Biti zarobljenik jedne vojske ljudi, i mnoštva stvari, progonstvo je bez predaha. Jer, zavisiti od bilo čega, znači biti time zarobljen. Zavisi, stoga, jedino od Boga. Jer, biti zarobljenik Boga, znači biti slobodan, zaista.

Princ: Da li bih trebao, onda, ostaviti sebe, svoj prijestol, svoje podanike, bez zaštite?

Mirdad: Ne bi trebao ostaviti sebe bez zaštite.

Princ: Zbog toga držim vojsku.

Mirdad: Zbog toga moraš raspustiti svoju vojsku.

Princ: Ali moj susjed bi brzo pregazio moje kraljevstvo.

Mirdad: Tvoje kraljevstvo on može pregaziti. Ali tebe ni jedan čovjek ne može progutati. Dvije tamnice stopljene u jednu, ne čine ni najmanje stanište za Slobodu. Raduj se ako te neki čovjek istjera iz tvoje tamnice, ali ne zavidi onom čovjeku koji dođe da se zatvori u tvoju tamnicu.

Princ: Ja sam izdanak loze koja je čuvena po svojoj hrabrosti na bojištu. Mi nikada ne namećemo drugima rat. Ali kada je rat nama nametnut, mi nikada ne uzmičemo i nikada ne napuštamo bojište, osim sa zastavama koje vijore visoko nad leševima neprijatelja. Rđavo me savjetuješ, gospodine, kada savjetuješ da pustim mome susjedu na volju.

Mirdad: Ne reče li da bi želio mir?

Princ: Da, mir bih želio.

Mirdad: Onda ne ratuj.

Princ: Ali moj susjed uporno nastoji ratovati sa mnom, i ja moram ratovati s njim, da bi mir zavladao između nas.

Mirdad: Ti bi ubio svoga bližnjeg da bi mogao s njime živjeti u miru! Kojeg li čudnog gledišta! Nema vrijednosti u tome da se živi u miru s mrtvima. Ali je velika vrlina živjeti u miru sa živima. Ako moraš zaratiti s ijednim živim čovjekom, ili stvari, čije se sklonosti i interesi mogu katkad sukobiti s tvojima, onda zarati s Bogom koji je prouzročio da sve to bude. I zarati s Univerzumom, jer bezbroj je stvari u njemu koje zbunjuju tvoj um i uznemiruju tvoje srce, i, htio ne htio, nameću se tvome životu.

Princ: Što bi trebao raditi kada bih da sam u miru sa svojim susjedom, a on bi ratovao?

Mirdad: Ratuj!

Princ: Sada me savjetuješ ispravno.

Mirdad: Da, ratuj! Ali ne sa svojim susjedom. Ratuj upravo sa svim onim

stvarima koje su navele tebe i tvoga susjeda da ratujete.

Zašto tvoj susjed želi ratovati s tobom? Da li zato što su tvoje oči plave, a njegove boje lješnjaka? Da li zato što ti sanjaš o anđelima, a on o đavolima? Ili, da li zato što ga voliš kao sebe samoga i sve svoje smatraš kao njegovo?

Tvoje su odore, O, prinče, tvoj prijestol, tvoje bogatstvo, tvoja slava i stvari kojih si zarobljenik, ono zbog čega tvoj susjed želi ratovati s tobom.

Da li bi htio da ga pobijediš, a da ni koplja na nj ne podigneš? Onda ga pretekni, i sam objavi rat svim tim stvarima. Kada ih pobijediš izbavljajući svoju dušu iz njihovih kandži, kada ih izbaciš na hrpu đubreta, može biti da će tvoj susjed zaustaviti marš, i u korice vratiti svoj mač, i sam sebi reći: »Da su ove stvari vrijedne ratovanja, moj ih susjed ne bi izbacio na hrpu đubreta.«

Ako tvoj susjed bude ustrajao u svome ludilu i osvojio tu hrpu đubreta, raduj se svome vlastitom oslobađanju od takvog nezdravog tereta, ali se ražalosti nad sudbinom tvoga susjeda.

Princ: Što s mojom čašću, koja je vrednija daleko više od svih mojih posjeda?

Mirdad: Jedina čovjekova čast je biti čovjek, Božja živa slika i prilika. Sve druge časti su nečasti.

Čast koju su ljudi dodijelili, lako ljudi i oduzmu. Čast mačem napisana, lako se mačem i izbriše. Nijedna čast, O, prinče, nije vrijedna zarđale strijele, još manje pekuće suze, još manje kapi krvi.

Princ: A sloboda – moja sloboda i moga naroda – nije li ona vrijedna najveće žrtve?

Mirdad: Istinska Sloboda je vrijedna žrtvovanja Jastva. Oružje tvoga susjeda ne mogu je oduzeti, tvoje vlastito oružje ne može je zadobiti i obraniti. A bojno polje je za nju grob.

Istinska Sloboda se zadobiva i gubi u srcu.

Želiš li rat? Zarati onda u svome srcu sa svojim srcem. Razoružaj svoje srce od svake nade i straha i uzaludne žudnje, koji od tvoga svijeta čine zagušljivi obor, i svoj svijet ćeš naći prostraniji od Univerzuma, i skitat ćeš po tom Univerzumu kako ti volja, i ništa za tebe neće biti prepreka.

To je jedini rat vrijedan ratovanja. Zametni boj u jednom takvom ratu i nećeš više naći vremena za ikakve druge ratove, koji će ti postati gnusne zvjerske i đavolske podvale, smišljene da te poremete pameću, i da ti podriju snagu, i tako prouzroče da izgubiš veliki rat sa sobom, koji je uistinu jedan sveti rat. Dobiti taj rat znači dobiti vječnu slavu. Ali pobjeda u bilo kojem drugom ratu, gora je od potpunog poraza. I to je užas svih ljudskih ratova, da i Pobjednik i pobijedeni podjednako vjenčavaju poraz.

Želiš li mir? Ne traži ga onda u rječitim poveljama, niti teži da ga urežeš čak ni u stijene.

Jer pero koje s lakoćom našvrlja »Mir«, može jednakom lakoćom našvrljati i »Rat«, i dljeto koje iskleše »Hoćemo mir«, može lako isklesati i »Hoćemo rat«. I, štoviše, papir i kamen, i pero i dljeto, brzo napadne moljac, i raspadanje, i rđa, i sva alkemija izmjene elemenata. Ali ne i bezvremeno srce čovjekovo, koje je

prijestol Svetog Razumijevanja.

Kada je s Razumijevanja jednom skinut veo, tada je pobjeda dobivena i Mir zauvijek uspostavljen u srcu. Razumno srce je uvijek u miru, čak i usred ratom ošamućenog svijeta.

Neuko srce je udvojeno srce. Udvojeno srce teži udvojenom svijetu. Udvojeni svijet rađa neprestanu razmiricu i rat.

Dok je razumno srce jedno jedinstveno srce. Jedinstveno srce teži jedinstvenom svijetu. Jedinstveni svijet je svijet u miru. Jer, za rat je potrebno dvoje.

Zato ti savjetujem da zaratiš protiv svoga srca da bi ga učinio jedinstvenim. Nagrada za pobjedu je vječni Mir.

Kada si u stanju, O, prinče, da u svakom kamenu vidiš prijestol, i da u svakoj pećini nađeš zamak, tada je presretno sunce da ti bude prijestol i sazviježđa da ti budu zamkovi.

Kada je svaki krasuljak u polju podoban da ti posluži za medalju, i svaki crv da ti bude učitelj, tada su zvijezde radosne da se smjeste na tvojim grudima, i Zemlja je spremna da ti bude propovjedaonica.

Kada si u stanju vladati svojim srcem, od kakve ti je važnosti tko nazovi vlada tvojim tijelom? Kada je cjelokupni Univerzum tvoj, od kakve je važnosti tko ima vlast nad ovom ili onom oblašću Zemlje?

Princ: Tvoje riječi su posve mameće. Ipak, meni se čini da je rat prirodni zakon. Nisu li čak i ribe morske u neprestanom ratu? Nije li slabi plijen jakog? A je ne bih da sam ičiji plijen.

Mirdad: Ono što se tebi čini da je rat, samo je način prirode da se prehrani i razmnoži. Jaki nije ništa manje spravljena hrana za slabog, nego što je slabi spravljena hrana za jakog. Još, tko je jaki, a tko slabi u prirodi?

Jedino je priroda jaka. Sve drugo samo je slabost, koja se pokorava volji prirode i krotko teče potocima smrti.

Jedino besmrtni može biti određen kao jaki. A čovjek je besmrtnan, O, prinče. Da, moćniji od prirode je čovjek. On jede od njenog tjelesnog srca samo da bi dosegao svoje bestjelesno srce. On se razmnožava samo da bi se uzdigao iznad samorazmnožavanja.

Neka ljudi, koji bi htjeli opravdati svoje nečiste žudnje svojim čistim nagonima zvijeri, nazivaju sebe divljim veprovima, ili vukovima, ili šakalima, ili kako sve ne, ali neka ne unižavaju plemenito ime čovjekovo.

Vjeruj Mirdadu, O, prinče, i budi spokojan.

Princ: Starješina mi kaže da je Mirdad prilično vičan tajnama magije, i želio bih da mi on pokaže neke moći, da bih mu mogao vjerovati.

Mirdad: Ako je razotkrivanje Boga u čovjeku magija, onda je Mirdad čarobnjak. Da li želiš dokaz i očitovanje moga čarobnjaštva?

Gledaj, ja sam dokaz i očitovanje.

Hajde sada. Obavi posao koji si došao obaviti.

Princ: Dobro si pogodilo da imam drugoga posla da obavim nego li zabavljati svoje uši tvojim ludostima. Jer princ od Bethara je čarobnjak drugačije

vrste, i odmah će ti pokazati njegovu umjetnost.

(Svojim ljudima) Donesite vaše lance i okujte ovom Bogočovjeku, ili čovjeku-Bogu, ruke i noge, i pokažimo njemu i prisutnoj družini kakvo je naše čarobnjaštvo.

Naronda: Poput grabljivica se četvorica vojnika obrušise na Učitelja i počese brzo vezivati lance oko njegovih ruku i nogu. Za trenutak Sedmorica ostadoše oduzeti, ne znajući kako da shvate ono što se pred njima dešavalo – da li kao šalu, ili za ozbiljno. Micayon i Zamora brže od ostalih shvatiše ozbiljnost te ružne situacije. Oni skočiše na vojnike poput dva razjarena lava, i spravnili bi ih sa zemljom da ne bijaše Učiteljevog glasa da ih obuzda i umiri.

Mirdad: Pusti ih da obave njihovu majstoriju, plahoviti Micayone. Pust im na volju, dobri Zamora. Nisu za Mirdada strašniji njihovi lanci od Crnog ponora. Neka se Shamadam raduje krppljenju njegove vlasti s onom princa od Bethara. To krppljenje će ih obojicu poderati.

Micayon: Kako da stojimo po strani dok našeg Učitelja okivaju poput zločinca?

Mirdad: Ni najmanje ne strahujte zbog mene. Budite spokojni. Tako će postupiti i s vama jednoga dana, ali će nautiti sebi, a ne vama.

Princ: Tako će se postupiti sa svakom protuhom i varalicom koja se drzne rugati ustanovljenom pravu i vlasti.

Ovaj sveti čovjek (pokazujući na Shamadama) zakonita je glava ove zajednice i njegova riječ mora biti zakon svima. Ova sveta Lađa, čije darove uživete, pod mojom je zaštitom. Moje budno oko nadzire njene sudbine, moja moćna ruka je ispružena nad njenim krovom i imanjima, moj mač će odsjeći ruku koja bi da je dotakne zlom. Neka to znaju svi i pripaze se.

(Ponovo svojim ljudima) Vodite ovu hulju napolje. Njegovo opasno učenje gotovo je sasvim uništilo Lađu. Ako mu dopustimo da nastavi njegovim pogibeljnim tokom, uskoro će uništiti i naše kraljevstvo i zemlju. Neka ga odsad propovijeda neumoljivim zidovima tamnice Bethara. Odavde s njim!

Naronda: Vojnici povedoše Učitelja napolje, slijedili su ih princ i Shamadam s likujućim ponosom. Sedmorica su išla za ovom zlokobnom povorkom, svojim očima slijedeći Učitelja, svojih usana slijepljenih tugom, svojih srca prepuklih od suza.

Učitelj je išao nepokolebljivim i sigurnim korakom, a njegova glava bijaše visoko uzdignuta. Odmakavši malo, okrete se k nama i reče:

Mirdad: Budite postojani u Mirdadu. Neću vas napustiti dok ne porinem moju Lađu i ne dam vam zapovjedništvo.

Naronda: I dugo su potom njegove riječi glasno odzvanjale u našim ušima, uz pratnju teškog zveketa lanaca.

GLAVA 29

*Shamadam uzaludno pokušava pridobiti Suputnike za sebe.
Mirdad se na čudesan način vraća i daje svim Suputnicima, osim Shamadamu,
poljubac Vjere*

Naronda: Bijaše nad nas došla zima, obilna, bijela i oštra.

Nijeme i beživotne stajale su snijegom ogrnute planine. Jedino su doline ispod, pokazivale krpe uvelog zelenila, gdje gdje s trakom tekućeg srebra što vijuga put mora.

Sedmorica su bila udarana naizmjeničnim valovima nade i sumnje. Micayon, Micaster i Zamora bijahu skloni nadi da će se Učitelj vratiti kao što je obećao. Bennoon, Himbal i Abimar su se držali svoje sumnje u njegov povratak. Ali su svi osjećali prazninu i razdražujuću uzaludnost.

Lađa bijaše hladna, i zlokobna, i negostoljubiva. Ledena tišina je visila nad njenim zidovima, usprkos Shamadamovim neumornim naporima da joj da život i toplinu. Jer, otkad Mirdad bijaše odveden, Shamadam je pokušavao da nas obaspe svojom ljubaznošću. Nudio nam je najbolju hranu i vino, ali hrana nije krepila, a vino nije uveseljavalo. Gorio je mnogo drveta i uglja, ali vatra nije pružala toplinu. Bio je krajnje uljudan i naizgled srdačan, ali su nas njegova uljudnost i srdačnost sve više i više od njega otuđivale.

Zadugo on ne spomenu Učitelja. Najzad on otvori svoje srce i reče:

Shamadam: Činite mi nepravdu, moji suputnici, ako vjerujete da ja ne volim Mirdada. Naprotiv, žalim ga svim svojim srcem.

Mirdad možda nije rđav čovjek, ali je opasan zanesenjak i krajnje je neizvodljivo i pogrešno njegovo učenje, kojega se drži u svijetu tvrdih činjenica i navika. On i oni koji ga slede, prednjače da kobno skončaju pri njihovom prvom sukobu s grubom stvarnošću. U to sam veoma siguran. A ja bih spasio moje Suputnike od takve propasti.

Mirdad možda ima pametan jezik, nadahnut plahošću mladosti, ali je njegovo srce slijepo i jogunasto i bezbožno. Dok ja u mome srcu imam strah od istinskog Boga, i iskustvo godina, da mome sudu dadu težinu i vlast.

Tko je mogao toliko mnogo godina upravljati Lađom povoljnije od mene? Nisam li živio s vama toliko dugo i bio vam u isto vrijeme i brat i otac? Nisu li naši umovi bili blagoslovljeni mirom, a naše ruke prekomjernim izobiljem? Zašto dopustiti strancu da razruši ono što smo toliko dugo gradili, i da zasije nepovjerenje tamo gdje je povjerenje bilo gospodar, i razdor, tamo gdje spokoj bijaše kralj?

Čisto je ludilo, moji suputnici, odustati od ptice u ruci zbog deset na grani. Mirdad bi htio da odustanete od ove Lađe, koja vas je štitila toliko dugo, i držala vas blizu Boga, i davala vam sve što smrtnici mogu poželjeti, i držala vas na bezbjednom rastojanju od nemira i muke ovoga svijeta. Što vam on obećava umjesto toga? Srcobolje, i razočaranja, i oskudicu uz beskrajnu neslogu kao pride – to i još mnogo gorih stvari vam obećava.

On obećava Lađu u zraku, u ogromnom ništavilu – san luđaka – djetinju uobrazilju – slatku nemogućnost. Je li on možda mudriji od oca Noa, začetnika Majke–Lađe? Boli me prekomjerno, što podariste njegovom buncanju ijednu misao.

Možda sam sagriješio protiv Lađe i njenih svetih predanja, kada se zbog Mirdada obratih za pomoć snažnoj ruci moga prijatelja, princa od Bethara. Ali imadoh vašu dobrobit u svome srcu, i samo je to moglo opravdati moj prestup. Želio sam spasiti vas i Lađu prije nego što bude prekasno. I Bog bijaše sa mnom, i spasih vas.

Radujte se sa mnom, suputnici, i zahvalimo Gospodu što nas poštede velike sramote, da našim grešnim očima vidimo propast naše Lađe. Ja, sa svoje strane, nikada ne bih mogao preživjeti tu sramotu.

Ali sada se nanovo posvećujem službi Bogu Noevom i njegovoj Lađi, i službi vama, moji voljeni suputnici. Budite radosni kao nekad, da moja radost bude potpuna u vama.

Naronda: Kako to reče, Shamadam zaplaka, a njegove suze bijahu ništavne zbog preusamljenosti, jer ne nadoše sebi društva ni u jednom od naših srca i očiju.

Jednoga jutra, kako sunce zasja nad planinama nakon dugotrajne opsade sumornog vremena, Zamora uze svoju harfu i poče pjevati:

Zamora:

*Smrzla se pjesma na promrzlim usnama
moje harfe.
I ledom je zarobljen san u ledom zarobljenom srcu
moje harfe.*

*Gdje je dah koji će otkraviti tvoju pjesmu,
O, harfo moja?
Gdje je ruka koja će izbaviti san,
O, harfo moja?
U tamnici Bethara.*

*Vjetre Prosjače, idi i isprosi mi pjesmu
lanaca
u tamnici Bethara.
Lukavi sunčevi zraci, idite i ukradite mi san
od lanaca
tamnice Bethara.*

*Kao nebo prostrano bijaše moga orla krilo,
i pod njime ja bijah kralj.
Sada samo skitnica i siroče sam ja,
i jedna sova mojim nebom vlada.*

*Jer orao moj odlete u gnijezdo daleko –
u tamnicu Bethara.*

Naronda: Suza kanu iz Zamorinog oka, dok mu ruke padoše mlitavo, a glava klonu skrušeno preko harfe. Ta suza dade oduška našoj sabitoj tuzi i otvori ustave naših očiju.

Micayon skoči na noge, i viknuvši glasno: »Gušim se!«, jurnu na vrata i pod vedro nebo. Zamora, Micaster i ja krenusmo za njim kroz dvorište i na kapiju velikog vanjskog zida, izvan kojeg Suputnicima nije bilo dopušteno da se usude izaći. Micayon pomače tešku rezu jednim snažnim trzajem, baci se na kapiju, otvori je i pojuri napolje poput tigra iz svoga kaveza. Ostala trojica krenuše za Micayonom.

Sunce bijaše toplo i sjajno, a njegovi zraci, koji su se prelamali na zamrznutom snijegu, bili su skoro zaslijepujući. Gola, snijegom ogrnuta brda, talasala su se pred nama dokle je oko dopiralo, i činilo se da sve blista nestvarnim preljevima svjetlosti. Svuda okolo bijaše neka tišina, toliko potpuna, da je smetala uhu, i samo je škriputanje snijega pod našim nogama razbijalo tu čaroliju. Zrak, iako je štipao, tako je milovao naša pluća, da smo se osjećali kao nošeni dalje bez ikakvog napora s naše strane.

Čak se i Micayonovo raspoloženje promijenilo, i on zastade da uzvikne: »Kako je dobro moći disati. Ah, samo disati!« I zaista se činilo da smo po prvi put osjetili radost slobodnog disanja i naslutili što znači Dah.

Prešli smo nešto malo puta, kad Micaster spazi tamni predmet na jednoj dalekoj uzvišici. Neki pomisliše da je to usamljeni vuk, neki da je stijena očišćena od snijega vjetrom. Ali činilo se da se taj predmet kreće u našem pravcu i mi se odlučismo uputiti k njemu. Što se više primicao, sve više je poprimao ljudski oblik. Najednom Micayon snažno skoči naprijed i povika kako skoči: »To je on! To je on!«

I to bijaše on – njegov skladni hod, njegovo veličanstveno držanje, njegova plemenito uzdignuta glava. Veseli vjetar se igrao skrivača u njegovim zatalasanim haljinama i bezbrižno dirkao njegove duge, crne kovrdže. Sunce je blago osjenčalo prefinjenu jantarsko smeđu boju njegovog lica, ali su tamne i sanjalačke oči iskrile kao i prije i odašiljale valove samouvjerene vedrine i pobjedonosne ljubavi. Njegova nježna stopala, remenima uvezana u drvene sandale, bijahu svjetlo ružičasto poljubljena mrazom.

Micayon stiže prvi do njega i baci se pred njegove noge, jecajući, i smijući se, i mrmljajući poput nekog u bunilu: »Sada mi je duša opet na mjestu.«

Ostala trojica učiniše isto, ali Učitelj ih podiže jednog po jednog, grleći svakog s beskrajnom nježnošću i govoreći dok ih je grlio:

Mirdad: Primate poljubac Vjere. Odsada ćete zaspivati s vjerom i ustajacete s vjerom, i sumnja se neće gnijezditi na vašem jastuku, niti će kočiti vaš korak neodlučnošću.

Naronda: Četvorica koja ostadoše u Lađi, kada ugledaše Učitelja na vratima, pomisliše isprva da je utvara i bijahu jako uplašeni. Ali kada ih svakog

pozdravi po imenu i oni čuše njegov glas, padoše mu pred noge, izuzev Shamadama koji ostade prikovan za svoju stolicu. Učitelj učini i reče trojici, isto kao što je učinio i rekao četvorici.

Shamadam je prazno gledao i tresao se od glave do pete, lice mu postade samrtnički blijedo, usne su mu podrhtavale, a ruke besciljno petljale po opasaču. Najednom, on skliznu sa svoje stolice i zapuza na sve četiri k mjestu gdje je stajao Učitelj, obujmi rukama njegove noge i reče potresno, lica uprtog u pod: »I ja vjerujem.« Učitelj i njega podiže, ali ne poljubivši ga reče mu:

Mirdad: Strah je onaj koji potresa Shamadamovo moćno tijelo i njegov jezik da kaže: »I ja vjerujem.«

Shamadam drhti i klanja se pred »magijom« koja iznese Mirdada iz Crnog ponora i tamnice Bethara. I Shamadam se boji osvete. Neka njegov um bude miran što se toga tiče, i neka okrene svoje srce u pravcu Istinske Vjere.

Vjera koja je rođena na valu straha, samo je pjena od straha; diže se i sleže sa strahom. Istinska Vjera cvjeta samo na stabljici Ljubavi. Njen plod je Razumijevanje. Ako se Boga bojiš, u Boga ne vjeruj.

Shamadam: (Odstupajući, očiju stalno uprtih u pod) Bijednik i izgnanik je Shamadam u svojoj vlastitoj kući. Dozvoli mi, barem, da ti danas budem sluga i donesem ti nešto hrane i nešto tople odjeće. Jer mora da si veoma gladan i promrzao.

Mirdad: Ja imam hrane nepoznate kuhinjama, i toplote neposuđene od vlakna vune ili jezika vatre. Neka bi bilo da se Shamadam opskrbi s više moje hrane i toplote, a manje s drugim namirnicama i ogrjevima.

Gledaj! More je okrenulo u zimu na vrhovima. I vrhovi su radosni da ogrnu zamrznuto more poput kaputa. I vrhovima je toplo u njihovom kaputu.

Radosno je i more da počiva za trenutak tako nepomično i tako zanjeto na vrhovima, ali samo za trenutak. Jer doći će proljeće, i more će se poput zmije probuđene iz zimskoga sna, odmotati i povratiti svoju privremeno založenu slobodu. I ponovo će ono juriti od obale do obale, i ponovo će se dizati u zrak i tumarati nebom, i raspršivati se gdje god mu bude volje.

Ali ima ljudi poput tebe, Shamadame, čiji život je stalna zima i neprestani zimski san. To su oni, koji još nisu primili predznak proljeća. Gledaj! Mirdad je taj predznak. Predznak Života je Mirdad, a ne pogrebna zvonjava. Koliko dugo ćeš još spavati zimski san?

Vjeruj, Shamadame, da je život koji ljudi žive, i smrt kojom umiru, samo zimski san. I ja dolazim da prenem ljude iz njihovog sna i pozovem ih da izađu iz njihovih jazbina i rupa u Slobodu vječnog Života. Vjeruj mi sebe radi, a ne mene.

Naronda: Shamadam stajaše nepomičan i ne otvori svojih usta. Bennoon mi šapnu da upitam Učitelja na koji je način uspio uteći iz tamnice Bethara, ali moj me jezik ne poslušao da upita to pitanje, koje, kako god, Učitelj brzo pogodi.

Mirdad: Tamnica Bethara nije više tamnica. Ona postade svetište. Princ od Bethara nije više princ. On je danas čeznutljivi hodočasnik poput vas.

Čak i mračna tamnica, Bennoone, može se pretvoriti u blještavi svjetionik.

Čak i oholi princ može se pokolebati i odreći se svoje krune pred krunom Istine. A i tutnjeći lanci, čak, mogu biti natjerani da proizvedu božansku muziku. Ništa nije čudo za Sveto Razumijevanje, koje je jedino čudo.

Naronda: Učiteljeve riječi koje su se odnosile na odricanje od prijestola princa od Bethara, pogodiše Shamadama poput udara munje, i na naš užas, najednom ga ščepa tako čudnovat i tako silovit neki grč, da se ozbiljno pobjasmo za njegov život. Taj grč se okonča nesviješću, i mi se dugo potrudismo oko Shamadama, dok ga najzad ne povratismo svijesti.

GLAVA 30

Učitelj razotkriva Micayonov san

Naronda: Primjećivalo se duže vremena prije i posle Učiteljevog povratka iz Bethara, da se Micayon ponaša poput nekog u nevolji. Držao se izdvojeno najveći dio vremena, govorio je malo, jeo je malo i rijetko napuštao svoju ćeliju. Svoju tajnu ne htjede povjeriti čak ni meni. I svi smo se čudili što Učitelj ne reče i ne učini ništa da olakša njegovu muku, iako ga je veoma volio.

Jednom, dok su se Micayon i ostali grijali oko peći, Učitelj počeo govoriti o Velikoj Nostalgiji.

Mirdad: Jednom neki čovjek usnu san. I ovo je san koji usnu:

On vidje sebe na zelenoj obali široke i duboke rijeke koja je bešumno protjecala. Ta je obala vrvjela velikim mnoštvima muškaraca, žena i djece svakog uzrasta i jezika i svi su imali točkove različitih veličina i nijansi, koje su kotrljali tamo-amo obalom. I ta su mnoštva bila odjevena u praznične boje, i bijahu izašla da se vesele i praznuju, i njihova graja je ispunjavala zrak. Poput uzburkanog mora, talasali su se gore i dolje, naprijed i nazad.

Jedino on nije bio odjeven za to praznovanje, jer ne bijaše svjestan ikakvog praznika. I jedino on nije imao točak da kotrlja. I premda je jako napregnuo svoje uho, nije mogao iz te mnogojezične gomile shvatiti ni jednu jedinu riječ koja bijaše srodna njegovom vlastitom narječju. I premda je jako napregnuo svoje oko, ono se nije moglo zadržati ni na jednom jedinom licu koje mu bijaše poznato. I štoviše, gomila je, dok se komešala oko njega, bacala značajne poglede put njega, kao da želi reći: »Tko je ovo smiješno biće?« Tada mu sinu, da to praznovanje nije bilo njegovo, i da on bijaše potpuni stranac, i osjećao je bol u svome srcu.

Uskoro on ču snažnu riku kako se približava s gornjeg kraja te obale, i tada vidje mnoštva kako padaju na koljena, i pokrivaju oči rukama, i savijaju svoje glave k zemlji, razdvajajući se, dok su padali, u dva niza i ostavljajući između jedan otvoren, prav i uzan prolaz cijelom dužinom obale. Jedino on ostade stajati usred tog prolaza, ne znajući što da čini i kojim putem da krene.

Kako pogleda naviše odakle je ona rika dolazila, ugleda ogromnog bika koji je bljuvao plamene jezike iz svojih usta i puhao stupove dima iz svojih nozdrva, i jurišao niz onaj prolaz brzinom munje. S užasom je promatrao razjarenu zvijer i tražio lijevo i desno gdje da uzmakne, ali nemaše kud. Osjećao se kao prikovan za zemlju i bio je siguran u svoju propast.

Upravo kako se bik približi mjestu odakle je mogao osjetiti sažižuće plamenove i dim, čovjek bi podignut u zrak. Bik je stajao poda njim sukljajući još više vatre i dima uvis, ali čovjek se dizao sve više i više, i mada je osjećao vatru i dim, ipak je bio uvjeren da mu bik ne može više nauditi. I krenu preko rijeke.

Gledajući dolje na zelenu obalu, on vidje gomile kako još uvijek kleče kao prije, i bika kako hita strijele na njega umjesto dima i vatre. Mogao je čuti

strijele kako šište dok su pod njim proljetale, neke od njih su mu probijale haljine, ali nijedna ne dotače njegovo tijelo. Na kraju bik, gomila i rijeka nestadoše s vidika, a čovjek nastavi letjeti.

Letio je nad sumornom, suncem sprženom zemljom, na kojoj ne bijaše ni traga od ikakvog života. Najzad se spusti u podnožje neke visoke, krševite planine, lišene ne samo ijedne vlati trave, nego čak i guštera i mrava. I on osjeti da je njegov jedini put uz planinu.

Dugo je tražio neki bezbjedan put naviše, ali sve što je mogao vidjeti bijaše jedva pratljiva staza kakvom samo koze mogu ići. Tu stazu on odluči slijediti.

Jedva da se uspio nekoliko stotina stopa, kada ugleda, nedaleko, sa svoje lijeve strane, široko i glatko ulegnuće nekog puta. Kako stade i htjede napustiti svoju stazu, to ulegnuće puta postade ljudska rijeka, čija se jedna polovina tegobno uspinjala naviše, a druga je strmoglavo jurila niz planinu. Bezbrojni muškarci i žene su upinjali naviše i kotrljali se naniže, strmoglavce, i dok su se kotrljali, ispuštali su takve jauke i stenjanja, da su izazivali užas u srcu.

Čovjek je promatrao tu čudnovatu pojavu neko vrijeme i odluči u svome umu da se negdje gore uz planinu mora nalaziti neka ogromna ludnica, i da su ovi što su se kotrljali naniže, bili neki od njenih odbjeglih stanara. I on nastavi svojom zavojitom stazom, ovdje padajući, ondje ustajući, ali uvijek se uspinjući sve više i više.

Na izvjesnoj visini ta ljudska rijeka presuši i njenog korita sasvim nestade. Ponovno je čovjek bio sam sa sumornom planinom, i nigdje ruke da pokaže put, i nigdje glasa da podupre njegovu opadajuću hrabrost i očeliči brzo malaksavajuću snagu, osim nekog nejasnog uvjerenja da se putanja njegovog kretanja nalazi u pravcu vrha.

Vukao se sve dalje i dalje, obilježavajući svojom krvlju svoju stazu. Nakon mnogo muke koja je razdirala dušu, on stiže u predio gdje zemlja bijaše meka i bez kamena. Na njegovo neopisivo ushićenje on vidje neke fine busenove trave koji su izbijali tu i tamo, a trava bijaše tako nježna, i tlo tako baršunasto, i zrak tako mirisan i tako uljuškajući, da se osjeti poput nekog kome je oteta i posljednja unca snage. Tako se on opusti i pade u san.

Probudila ga je neka ruka, koja je dodirivala njegovu ruku i neki glas, koji mu je govorio: »Ustani! Vrh je na vidiku. I proljeće te čeka na vrhu.«

To bijahu ruke i glas najdivnije djevojke – nekog rajskog bića – obučene u odoru zaslijepljujuće bjeline. Ona nježno uhvati čovjeka za ruku, i čovjek ustade okrepljen i osvježen. I čovjek namah spazi vrh. I čovjek osjeti miris Proljeća. Ali tek što podiže nogu da napravi prvi korak naprijed, probudi se iz svoga sna.

Što bi Micayon činio kad bi se probudio iz ovakvog sna i našao sebe ispruženog u običnom krevetu, opkoljenog s četiri obična zida, ali s vizijom one djevojke, blještećom iza njegovih očnih kapaka, i mirisnim sjajem onog vrha, svježim u njegovom srcu?

Micayon: (Kao oparen) Ali, ja sam taj sanjač, i moj je taj san. Moja je isto tako i vizija te djevojke i vrha. Pohodi me do današnjeg dana i ne da mi počinka. Učinila me je strancem sebi samome. Zbog te vizije Micayon više ne pozna

Micayona.

Ipak, taj san usnuh ubrzo nakon što te odvedoše u Bethar. Kako to da ga priopćavaš do u najsićušniju pojedinost? Kakav si ti to čovjek, da su čak i snovi ljudi za tebe otvorena knjiga?

Ah, sloboda onog vrha! Ah, ljepota one djevojke! Kako je otrcano sve drugo u usporedbi s tim. Sama moja duša me napusti njih radi. I jedino mi se onoga dana, kada te vidjeh da dolaziš iz Bethara, moja duša opet pridružila i ja se osjetih spokojan i jak. Ali taj osjećaj me je otada napustio i ponovo sam od sebe odvučen nevidljivim nitima.

Spasi me, O, veliki moj Suputniče. Sahnem zbog te vizije.

Mirdad: Ne znaš što tražiš, Micayone. Zar bi se želio spasiti od svoga spasitelja?

Micayon: Želio bih biti pošteđen ovog nepodnošljivog mučenja, što sam tako bez doma u svijetu kome je tako udobno kod kuće. Želio bih da sam na onom vrhu s onom djevojkom.

Mirdad: Raduj se, jer tvoje srce je šćepala Velika Nostalgija; jer to je neopozivo obećanje da ćeš naći svoju zemlju i svoj dom, i da ćeš biti na onom vrhu s onom djevojkom.

Abimar: Molimo te, reci nam još o toj Nostalgiji. Po kojim je znakovima možemo prepoznati?

GLAVA 31

Velika Nostalgija

Mirdad: Poput magle je Velika Nostalgija. Odaslana iz srca, ona zaklanja srce, kao što magla, istekla iz mora i kopna, skriva kopno i more.

I, još, kao što magla lišava oko vidljive stvarnosti, sama postajući jedina stvarnost, tako i ova Nostalgija svladava osjećanja srca i sama postaje najviše osjećanje. I naizgled tako bezoblična, i besciljna, i slijepa poput magle, ipak, poput magle, ona vrvi još nerođenim oblicima, jasna je prizorom i sasvim nedvosmislena svrhom.

Poput groznice još je Velika Nostalgija. Kao što groznica, zapaljena u tijelu, podriva životnu snagu tijela dok sažiže njegove otrove, tako i ova Nostalgija, rođena iz trvenja u srcu, iznuruje srce dok sažiže njegov otpadak i svaku suvišnost.

I poput lopova je Velika Nostalgija. Jer kao što prikradajući lopov oslobađa svoju žrtvu tereta, ipak ostavljajući je bolno ozlojeđenu, tako i ova Nostalgija, krišom, odnosi sve terete srca, ipak ostavljajući ga najneutješnijeg i opterećenog upravo tim nedostajanjem tereta.

Široka je i zelena obala, gdje muškarci i žene otplesuju, i otpjevavaju, i s mukom odrađuju i otplakuju svoje iščezavajuće dane. Ali strahotan je vatrom i dimom sukljajući bik, koji im sapinje noge, i baca ih na koljena, i njihove pjesme satjeruje u njihove glasne žice, i sljepljuje njihove otečene kapke njihovim suzama.

Široka isto tako, i duboka je rijeka koja ih dijeli od druge obale. I niti je oni mogu preplivati, niti mogu preko nje veslom preveslati, niti jedrom prejedriti. Malo njih – veoma malo – usudi se mišlju da je premosti. Ali svi – skoro svi – željni su da prionu uz svoju obalu, gdje se svako bavi kotrljanjem svoga omiljenog točka vremena.

Čovjek s Velikom Nostalgijom nema omiljeni točak koji bi kotrljao. Usred svijeta koji je tako napeto zaposlen i u vremenskoj stisci, samo je on bez zanimanja i neužurban. U čovječanstvu, tako pristojno odjevenom, i uljudna govora i ponašanja, on je gol, mucav i smeten. On ne može smijehom da se nasmije, niti plaćom da se naplaće. Ljudi jedu i piju, i uživaju u jelu i piću; on jede bez slasti, i piće mu je bljutavo u ustima.

Drugi se sparuju, ili su zauzeti traženjem svoga para; on ide sam, i spava sam, i sanja svoje snove sam. Drugi su bogati pameću i mudrošću ovoga svijeta; samo je on glup i bezuman. Drugi imaju ugodne kutke koje nazivaju svojim domovima; samo je on bez doma. Drugi imaju određena mjesta na zemlji koja nazivaju zavičajem i u čiju slavu pjevaju na sav glas; jedino on nema takvog mjesta da ga opjeva i naziva svojim zavičajem. Jer njegovog srca oko, upereno je k drugoj obali.

Mjesečar je čovjek s Velikom Nostalgijom usred svijeta koji je naizgled tako budan. On je povučen snom koji oni oko njega niti vide, niti osjećaju; zato

oni sliježu svojim ramenima i kikoću se potajno. Ali kada se bog straha – vatrom i dimom sukljajući bik – pojavi na sceni, tada su oni primorani da zagrizu prašinu, dok se Mjesečar, na koga su slijekali svojim ramenima i kikotali se potajno, uzdiže na krilima Vjere iznad njih i njihovog bika, i biva ponesen daleko preko druge obale, do podnožja Krševite Planine.

Neplodna, i hladna, i pusta je zemlja nad kojom Mjesečar leti. Ali krila Vjere su jaka; i čovjek leti dalje.

Sumorna, i goletna, i krv–ledeća je planina u čije podnožje se spušta. Ali srce Vjere je nesavladivo; i srce čovjeka smjelo bije dalje.

Kamenita, i klizava, i jedva razabirljiva je njegova staza koja vodi uz planinu. Ali svileni je ruka, i čvrsta je noga, i oštro je oko Vjere; i čovjek se penje dalje.

On usput susreće muškarce i žene koji s mukom upinju uz planinu, duž širokog i glatkog ulegnuća puta. To su muškarci i žene male nostalgije, koji žude da dosegnu vrh, ali pod sakatim i slijepim vodstvom. Jer njihov vodič je njihovo vjerovanje u ono što oko može vidjeti, i što uho može čuti, i što ruka može osjetiti, i što nos i jezik mogu omirisati i okusiti. Neki od njih se ne uspnu više od članaka planine, neki dosegnu do njenih koljena, a neki do bedara, a veoma mali broj do pojasa. Ali svi se okliznu s njihovim vodičem i survaju niz planinu, a da čestito ne bace ni letimičan pogled na divni vrh.

Može li oko vidjeti sve što je za vidjeti, i uho čuti sve što je za čuti? Može li ruka osjetiti sve što je za osjetiti, i nos omirisati sve što je za omirisati? Ili, može li jezik okusiti sve što je za okusiti? Jedino kada im Vjera, od božanske Mašte rođena, postane pomagač, čula će uistinu osjećati i tako postati ljestve k vrhu.

Čula lišena Vjere, najnepouzdaniji su vodiči. Iako se njihov put čini da je gladak i širok, ipak je on pun skrivenih zamki i vučjih jama, a oni koji udare njime k vrhu Slobode, ili stradaju na putu, ili se okliznu i stropoštaju do podnožja odakle su i krenuli, gdje njeguju mnoge polomljene kosti, i gdje zaživaju mnoge zjapeće rane.

Ljudi s malom nostalgijom su oni, koji, izgradivši jedan svijet svojim čulima, ubrzo otkriju da je mali i zagušljiv, i onda čeznu za prostranijim i provjerenijim domom. Ali umjesto da potraže novu građu i novog majstora graditelja, oni čeprkaju po staroj građi i dozivaju istog tvorca – čula – da im smisli i izgradi prostraniji dom. Čim se novi izgradi, oni ustanove da je i taj podjednako mali i zagušljiv kao i onaj stari. I tako nastavljaju rušiti i graditi i nikada ne mogu izgraditi dom koji bi im dao utjehu i slobodu za kojom čeznu. Jer oni se oslanjaju na svoje varalice da ih ovi spasu od prevare. I poput ribe koja iskoči iz tavice u vatru, oni bježe iz manje obmane samo da bi bili namamljeni većom.

Između ljudi od Velike i ljudi od male nostalgije, ogromna su stada ljudi–zečeva, koji uopće i ne osjećaju nostalgiju. Oni se zadovoljavaju time da kopaju svoje rupe, da žive, da se rađaju i da umiru u njima, i smatraju da su njihove rupe sasvim otmjene, i prostrane, i tople, i ne bi ih mijenjali ni za raskoši kraljevske palače. I podsmijevaju se svim mjesečarima, posebno onima koji idu

usamljenom stazom, gdje je malo tragova stopa, koje je veoma teško pratiti.

Čovjek s Velikom Nostalgijom je među svojim bližnjima skoro poput orla kojeg je ispilila dvorišna kokoš i koji je stiješnjen leglom te kokoši. Njegova braća–pilići i majka–kokoš bi željeli da je mladi orao poput jednoga od njih, zaposjednut njihovom prirodom i navikama, i da živi kao što žive oni, a on bi želio da su oni poput njega – snivači slobodnijeg zraka i beskrajnih nebesa. Ali ubrzo uviđa da je stranac i prognanik među njima, i svi ga ključaju – čak i njegova majka. Ali zov vrhova je glasan u njegovoj krvi, a zadah kokošinjca razdražujući u njegovom nosu. Ipak, on sve to podnosi u tišini, dok potpuno ne okrilati. I tada se uspinje nebom i baca jedan ljubeći oproštajni pogled na svoju negdašnju braću i njihovu majku, koji veselo kokodaču dok čeprkaju po zemlji za još sjemenja i crva.

Raduj se, Micayone. Tvoj san je proročki. Velika Nostalgija učinila je tvoj svijet premalnim, a tebe strancem na tom svijetu. Oslobodila je tvoju maštu iz kandži samovoljnih čula, i mašta ti je rodila tvoju Vjeru.

I Vjera će te uzdići visoko iznad ustajalog, zagušljivog svijeta i ponijeti preko sumorne praznine i uz krševitu planinu, gdje svaka vjera mora neophodno biti stavljena na probu i očišćena i od posljednjih ostataka sumnje.

I Vjera, tako očišćena i pobjedonosna, povest će te do granica vječno zelenog Vrha i tamo te predati u ruke Razumijevanja. Izvršivši svoj zadatak, Vjera će se povući, a Razumijevanje će povesti tvoje korake k neizrecivoj Slobodi Vrha, koji je onaj istinski, bezgranični, svesadržeći dom Božji i Pobjedonosnog čovjeka.

Ustraj kako valja na toj probi, Micayone. Ustrajte kako valja svi vi. Boraviti samo i za tren na tom vrhu, vrijedno je podnošenja svake vrste patnje. Ali prebivati zauvijek na tom Vrhu, vrijedno je vječnosti.

Himbal: Ne bi li nas sada uzdigao do tvog vrha da na njega bacimo barem jedan pogled, ma koliko kratkotrajan?

Mirdad: Ne žuri, Himbale, i sačekaj svoje vrijeme. Gdje ja slobodno dišem, tu vi brekćete za dahom. Gdje ja hodam lako, tu vi dahćete i spotičete se. Držite se Vjere, i Vjera će izvršiti silno djelo.

Tako sam učio Noa.

Tako učim vas.

GLAVA 32

O grijehu i svlačenje pregača od smokvinog lišća

Mirdad: Rečeno vam je o grijehu, i htjeli biste znati kako čovjek postade grešnik.

I izjavljujete – i ne bez plate – da ako je čovjek, slika i prilika Božja, grešnik, onda mora da je sam Bog izvor grijeha. U tome leži zamka za prostodušnog, a ja ne bih želio, moji suputnici, da budete uhvaćeni u zamku. Zbog toga bih htio ukloniti tu zamku s vaše staze, da biste je vi mogli ukloniti sa staza ljudi.

Nema grijeha u Bogu, osim ako je grijeh za sunce da od svoje svjetlosti da svijeći. Niti ima grijeha u čovjeku, osim ako je grijeh za svijeću da sama izgori na suncu i tako se pridruži suncu.

Ali, ima grijeha u svijeći koja ne želi pružiti svoje svjetlosti, i koja, kada se žižak prinese njenom fitilju, proklinje žižak i ruku koja ga prinese. Ima grijeha u svijeći koja se *stidi* da izgori na suncu, zbog čega bi se htjela zakloniti od sunca.

Čovjek ne zgriješi nepokoravanjem Zakonu, nego upravo prikrivanjem svoga nepoznavanja Zakona.

Da, ima grijeha u pregači od smokvinog lišća.

Niste li čitali priču o *padu* čovjekovom, tako oskudnu i bezazlenu riječju, ali tako uzvišenu i tako tananu značenjem? Niste li čitali kako je čovjek, kada tek pristize iz njedara Božjih, bio poput nekog maloljetnog Boga – nedjelatan, nepokretan, nestvaralački? Jer iako obdaren sa svim svojstvima božanstva, ipak, kao i svi maloljetni, on bijaše nesposoban spoznati, još manje upotrijebiti svoje beskrajne sposobnosti i obdarenosti.

Poput usamljenog sjemena zatvorenog u lijepoj bočici bijaše čovjek u vrtu edenskom. Sjeme u bočici ostat će sjeme i nikada čuda zapečaćena u njegovoj ljusci neće biti podstaknuta na život i svjetlost, ako ne bude skriveno u tlo koje je srodno njegovoj prirodi, i njegova ljuska ako ne bude smrskana.

Ali čovjek nije imao tla od svoje prirode, da se u njega zasadi i proklija.

Njegovo lice se nigdje ne oslikavaše u srodnome licu. Njegovo ljudsko uho ne ču ljudskoga glasa. Njegov ljudski glas ne odjeknu ni u jednom ljudskom grlu. Njegovo srce je lupalo usamljenim jednoglasjem.

Sam – tako potpuno sam – bijaše čovjek usred valjano udvojenog svijeta, porinutog da plovi svojim pravcem. Čovjek bijaše sam sebi stranac; nije imao svoga vlastitog posla koji bi obavljao, niti utvrđenog pravca koji bi slijedio. Eden za njega bijaše ono što su udobne jaslje za bebu – stanje nedjelatnog blaženstva, prikladno uređeno odgajalište.

Drvo spoznaje dobra i zla, i drvo života, bila su mu oba na dohvat; ipak, on ne ispruži ruku da ubere i okusi od njihovog ploda, jer njegov ukus i njegova volja, njegove misli i njegove želje, a čak i sam njegov život, bili su svi zamotani u njemu i čekali da budu polako odmotani. On sam, nije mogao obaviti to

odmotavanje. Zato je bio prisiljen sam iz sebe roditi sebi *druga* – ruku, da mu pomogne odmotati mnoge njegove omote.

Odakle bi, inače, mogla stići njegova pomoć, ako ne iz njegovog vlastitog bića, koje je tako bogato pomoći, jer je tako moćno božanstvom? A to je ono najvažnije.

Nije Eva novi prah i dah, nego je sam prah i dah Adamov – kost njegove kosti i meso njegovog mesa. Ne pojavi se još jedan stvor na pozornici, nego je od jednog i istog jedinstvenog Adama načinjeno dvoje – muški Adam i ženski Adam.

Tako je usamljeno, neodražavano lice steklo suputnika i odraz, i ime neodjeknuto ni u jednom ljudskom glasu, poče odjekivati slatkim refrenima uzduž i poprijeko aleja Edena, i srce čiji usamljeni otkucaji bijahu prigušeni u usamljenim grudima, poče osjećati svoje bilo i čuti svoje otkucaje u suputnikovom srcu unutar suputnikovih grudi.

Tako neiskričavi čelik susretne kremen koji proizvede njegovih iskri u izobilju. Tako neupaljena svijeća bi upaljena s oba kraja.

Jedna je svijeća, jedan je fitilj i jedna je svjetlost, iako izvire iz naizgled suprotnih krajeva. I tako sjeme iz bočice pronade tlo gdje je moglo proklijati i razotkriti svoje tajne.

Tako Jedinstvo, nesvjesno sebe, rodi Dvojstvo, da bi kroz trvenje i oprečnost Dvojstva, moglo razumjeti svoje jedinstvo. U tome je isto tako i čovjek vjerna slika i prilika njegovoga Boga. Jer Bog – Ona Iskonska Svijest – odašilje iz Samoga Sebe Riječ, i obje, Riječ i Svijest, sjedinjuju se u Svetom Razumijevanju.

Nije Dvojstvo kazna, nego zbivanje nerazdvojivo povezano s prirodom Jedinstva i neophodno za razotkrivanje njegove božanstvenosti. Kako je djetinjasto misliti drugačije! Kako je djetinjasto vjerovati da takvo čudnovato zbivanje može proteći svojim tokom za tri puta po dvadeset i još deset godina, ili čak za tri puta po dvadeset miliona godina!

Je li tako mala stvar postati jedan bog?

Je li Bog tako okrutan i škrt gazda da, uza svekoliku vječnost za pokloniti, dodijeli čovjeku ne više nego tako kratak vremenski razmak kao što je sedamdeset godina, u kojem da se ujedini i ponovo zadobije svoj Eden, potpuno svjestan svoga božanstva i svoga jedinstva s Bogom?

Dug je tok Dvojstva, i budalasti su oni koji bi ga htjeli izmjeriti kalendarima. Vječnost ne prebrojava opticaje zvijezda.

Kada Adam, onaj nedjelatni, onaj nepokretni, onaj nestvaralački, bijaše udvostručen, on smjesta postade djelatan, prepun kretnji i sposoban stvarati i rađati sam sebe.

Koje bijaše prvo djelo Adama udvostručenog? To bijaše da je *jeo* s drveta spoznaje dobra i zla, i tako učinio cijeli svoj svijet dvostrukim, kakav je i sam bio. Stvari više nisu bile ono što bijahu – nevine i neopredijeljene. Nego postadoše ili dobre ili loše, korisne ili štetne, ugodne ili neugodne; one postadoše dva suprostavljena tabora, dok su prije bile jedno.

I zmija, koja *prevari* Evu da kuša od dobra i zla, ne bijaše li ona onaj dublji glas djelotvornog, ali ipak neiskusnog Dvojstva, koje je tjeralo sebe da djeluje i doživljava?

To što Eva bijaše prva koja ču taj glas i pokori mu se, nije uopće čudno. Jer Eva bijaše brus, takoreći; alatka naumljena da probudi snage skrivene u njenom drugu.

Niste li često zastajali da zamislite tu prvu Ženu u toj prvoj ljudskoj priči, kako se šunja među drvećem Edena, napetih živaca, srca zalepršalog poput ptice u krletki, očiju koje tragaju svuda za otkrićem, usta koja su vlažila kada je njena drhtava ruka posegla za mamećim plodom? Niste li zadržali dah kada je brala plod i zarivala svoje zube u njegovo mekano meso, da okusi prolaznu slatkoću, koja se pretvori u trajnu gorčinu i njoj i cijelom njenom potomstvu?

Niste li od sveg srca poželjeli, da je Bog omeo ludu Evinu drskost, pojavljujući joj se upravo kada je htjela izvršiti svoje lakomisleno djelo, a ne potom, kao što je učinio u priči? I kada je počinila svoje djelo, niste li poželjeli da je Adam posjedovao mudrosti i hrabrosti i uzdržao se biti njen suučesnik?

Ipak, niti se Bog isprijedio, niti se Adam uzdržao. Jer Bog ne htjede da Njegova slika ne bude nalik Njemu. Njegova bijaše volja i *namisao*, da čovjek pređe dug put Dvojstva, da bi otkrio svoju vlastitu volju i namisao i ujedinio se Razumijevanjem. Što se Adama tiče, on ne mogaše, čak i da htjede, uzdržati se od jedenja ploda koji mu ponudi njegova žena. Njegova dužnost bijaše da jede od tog ploda jednostavno zato što je njegova žena od tog ploda jela, jer dvoje bijahu jedno tijelo i svaki bijaše odgovoran za postupke onog drugog.

Je li Bog bio rasrđen i gnjevan zato što je čovjek jeo od ploda dobra i zla? Ne dao Bog. Jer On znade da čovjek ne mogaše drugo no jesti, i On htjede da ovaj jede, ali On isto tako htjede da ovaj zna unaprijed i posljedicu tog jedenja i da ima snage da se suoči s tom posljedicom. I čovjek je imao snage. I čovjek je jeo. I čovjek se suočio s posljedicom.

A ta posljedica bijaše smrt. Jer čovjek, postavši djelotvorno dvostruk voljom Božjom, smjesta umre za nedjelotvorno jedinstvo. Stoga smrt nije kazna, nego etapa života svojstvena Dvojstvu. Jer priroda Dvojstva postoji da bi učinila sve stvari dvostrukima i da bi svemu stvorila sjenku. Tako Adam stvori svoju sjenku u Evi, a oboje stvoriše za svoje živote sjenku zvanu smrt. Ali i Adam i Eva, iako osjenčani smrću, nastaviše imati život bez sjenke u Božjem životu.

Neprestano trvenje je Dvojstvo, i to trvenje stvara privid dviju suprotstavljenih strana sklonih uzajamnom istrebljenju. A, u stvari, prividne suprotnosti su uzajamno upotpunjujuće, uzajamno ispunjavajuće i rade ruku pod ruku za jedan i isti cilj – savršeni mir, i jedinstvo, i ravnotežu Svetog Razumijevanja. Ali privid je ukorijenjen u čulima i ustrajava dokle god ustrajavaju čula.

Zato Adam, nakon što *mu se otvoriše oči*, odgovori Bogu kada ga On zovnu: »Čuh glas tvoj u vrtu, pa se poplaših, jer bijah gol, te se skrih.« Isto tako i: »Žena koju si udružio *sa mnom*, ona *mi* dade s drveta, te jedoh.«

Ne bijaše Eva drugo do sama kost Adamova i njegovo meso samo. Ipak,

razmotrite to novorođeno *Ja* Adamovo, koje nakon što mu se oči *otvoriše*, poče gledati sebe kao nešto što je drugačije, odvojeno i nezavisno od Eve, od Boga i svega što je Bog stvorio.

Zabluda bijaše to *Ja*. Zabluda tek *otvorenog* oka, bijaše ta od Boga odvojena osobnost. To *Ja* nemaše ni tvari, ni stvarnosti. Ono bijaše rođeno da bi kroz njegovu smrt čovjek mogao spoznati svoje stvarno jastvo, koje je jastvo Boga. Ono će iščeznuti kada vanjsko oko potamni, a unutrašnje oko zasija. I mada ono zavede Adama, ipak jako zainteresira njegov um i namami njegovu maštu. Imati jastvo koje se može nazvati posve svojim vlastitim – to je zaista isuviše laskavo i isuviše primamljivo za čovjeka koji nema svijesti o bilo kakvom jastvu.

I Adam bijaše primamljen i polaskan svojim varljivim jastvom. I mada je bio njime *postidjen*, jer ono bijaše isuviše nestvarno, ili isuviše *golo*, ipak ne htjede se od njega odvojiti; umjesto toga on se pripi uza nj svim svojim srcem i svom svojom novorođenom umnošću. I on proši smokvino lišće i načini sebi pregaču, da njome pokrije svoju *nagu* osobnost i zadrži je za sebe podalje od sveprožimajućeg oka Božjeg.

Tako Eden, stanje blažene nevinosti, jedinstvo nesvjesno sebe, otpade s udvostručenog, smokvinim lišćem upregačenog čovjeka; i vatreni mačevi bijahu postavljeni između njega i Drveta Života.

Čovjek izađe iz Edena kroz dvostruka vrata dobra i zla; ponovo će ući kroz jednostruka vrata Razumijevanja. On izađe, leđima okrenut Drvetu Života; ponovo će ući, licem okrenut k tome Drvetu. On krenu na svoje dugo i tegobno putovanje postidjen svoje nagosti i brižljiv da sakrije svoj stid; doseći će cilj svoga putovanja s čistoćom bez pregače i srca ponosnog na njegovu nagost.

Ali to se neće dogoditi sve dok čovjek ne bude grijehom od grijeha oslobođen. Jer grijeh sam, biće propast samome sebi. I gdje je grijeh, ako ne u pregači od smokvinog lišća?

Da, ništa drugo nije grijeh, osim prepreke koju je čovjek postavio između sebe i Boga – između svoga prolaznog Jastva i svoga trajnog Jastva.

Isprva tek šaka smokvinog lišća, ta prepreka se preokrenu u moćni bedem. Jer otkad izgubi nevinost Edena, čovjek je veoma naporno radio, gomilajući sve više i više smokvinog lišća i prišivajući pregače na pregače.

Lijeni su zadovoljni time što krpe poderotine u svojim pregačama, krpama koje su odbacili njihovi marljiviji bližnji. I grijeh je svaka zakrpa u haljini grijeha, jer doprinosi ovjekovječenju stida, koji bijaše čovjekovo prvo i veoma mučno osjećanje njegove odvojenosti od Boga.

Radi li čovjek išta da nadvlada svoj stid? Avaj! Svi njegovi naponi su stid nagomilan na stid i pregače na pregače.

Što su čovjekove umjetnosti i nauke, ako ne lišće smokvino?

Njegove carevine, nacije, rasne podvojenosti i religije na ratnoj stazi, nisu li one kultovi obožavanja lišća smokvinog?

Njegovi zakonici o ispravnom i pogrešnom, o časti i nečasti, pravdi i nepravdi, njegove bezbrojne društvene vjeroispovijesti i sporazumi – nisu li oni

pregače od smokvinog lišća?

Njegovo procjenjivanje neprocjenjivog, i mjerenje nemjerljivog, i stavljanje u obrazac onog što je izvan svakog obrasca – nije li sve to krpljenje prekrpljenog sukna oko bedara?

Njegova halapljivost za zadovoljstvima, koja su ispunjena patnjom, njegova gramzivost za bogatstvima, koja osiromašuju, njegova žeđ za vlašću, koja podjarmljuje, i pohlepa za veličinom, koja umanjuje – nisu li sve ove toliko mnogo pregača od smokvinog lišća?

U njegovoj žalosnoj jurnjavi da sakrije svoju *golotinju*, čovjek je stavio na se previše pregača, koje su se tokom godina zalijepile toliko čvrsto za njegovu kožu, da više ne razlikuje između njih i svoje kože. I čovjek vapi za dahom, i čovjek preklinje za oslobođenjem od njegovih mnogih koža. Ipak, u svom ludilu, čovjek bi učinio sve da se oslobodi svoga bremena, izuzev one jedine stvari koja ga uistinu može osloboditi njegovog bremena, a to je da odbaci to breme. On bi se htio otarasiti svojih suvišnih koža, dok se uza njih pripija svom svojom snagom. On bi se htio razgoliti, a ipak ostaje potpuno odjeven.

Vrijeme razgolićivanja je blizu. I ja dolazim da vam pomognem svući vaše suvišne kože – vaše pregače od smokvinog lišća – da biste mogli pomoći svim čeznutljivima na svijetu da svuku svoje isto tako. Ja samo pokazujem put, ali svako će morati sam sprovesti svoje svlačenje, kako god bolan bio taj pothvat.

Ne čekajte ni na kakvo čudo da vas spasi od vas samih, niti se bojte bola, jer će nago Razumijevanje preokrenuti vašu patnju u vječno blaženstvo radosti.

Ako biste se tada suočili sa sobom u nagosti Razumijevanja, i ako bi vas Bog zovnuo i upitao: »Gdje ste?«, ne biste se osjetili postićeni, niti biste se bojali, niti biste se sakrili od Boga. Nego biste upravo stajali nepokolebljivi, nesputani i božanski vedri, i odgovorili biste Bogu:

»Pogledaj nas, Bože – našu dušu, naše biće, naše jedino jastvo. U sramoti, i strahu i boli idosmo dugom, i surovom, i zavojitom stazom dobra i zla, koju si nam odredio u praskozorje vremena. Velika Nostalgija potjera naše noge, i Vjera podupre naša srca, a sada Razumijevanje ukloni naša bremena, previ naše rane i vrati nas u tvoju svetu prisutnost, gole dobra i zla, života i smrti, gole svih zabluda Dvojstva, gole svakog Jastva, izuzev tvoga sveobuhvaćajućeg Jastva. Bez smokvinog lišća da sakrije našu golotinju, stojimo pred tobom bez stida, prosvijetljeni, bez straha. Pogledaj, mi smo ujedinjeni! Pogledaj, mi smo nadvladali!«

I Bog će vas zagrliti beskrajnom Ljubavlju, i smjesta vas povesti k Njegovom Drvetu Života.

Tako sam učio Noa.

Tako učim vas.

Naronda: I ovo Učitelj reče oko posude sa žeravicom.

GLAVA 33

O noći – pjevaču bez premca

Naronda: Kao što prognani čezne za svojim ognjištem, tako smo mi čeznuli za Orlovskim gnijezdom, koje su ledeni Vjetrovi i teški smetovi tokom duge zime učinili nepristupačnim.

Učitelj izabra jednu proljetnu noć, čije oči bijahu blage i sjajne, čiji dah bijaše topao i mirisan, čije srce bijaše živahno i sasvim budno, da nas u njoj povede u Orlovsko gnijezdo.

Osam plosnatih kamenova, koji su nam služili kao sjedišta, još uvijek bijaše raspoređeno u onaj isti polukrug, kako ih ostavimo onoga dana kada Učitelja odvedoše u Bethar. Bijaše očigledno da od toga dana nitko ne posjeti Orlovsko gnijezdo.

Svaki od nas zauze svoje uobičajeno mjesto, čekajući na Učitelja da progovori. Ali on ne otvori svojih usta. Činilo se da je čak i pun mjesec, zavirujući odozgo unutra kao da nam želi dobrodošlicu, visio u iščekivanju nad Učiteljevim usnama.

Planinski slapovi, stropoštavajući se od litice do litice, ispunjavali su noć njihovim bučnim melodijama. Katkad bi huk sove, ili isprekidani zvuci pjesme zrikavaca, našli svoj put do naših ušiju.

Dugo smo čekali u mrtvoj tišini prije no što Učitelj podiže svoju glavu i otvarajući svoje poluzatvorene oči, poče nam ovako govoriti:

Mirdad: U miru ove noći, Mirdad bi želio da čujete pjesme noći. Osluhnite hor noći. Jer, zaista, noć je pjevač bez premca.

Iz najtamnijih pukotina prošlosti, iz najsajnijih zamkova budućnosti, s nebeskih vrhunaca i iz zemljanih pehara, naviru glasovi noći i jure do najudaljenijih ćoškova Univerzuma. U moćnim valovima se oni valjaju i kovitlaju oko vaših ušiju. Dobro rasteretite vaše uši, da biste ih mogli dobro čuti.

Ono što usplahireni dan nemarno zamrlja, neužurbana noć obnovi letimičnom čarolijom. Ne skrivaju li se mjesec i zvijezde u blještavilu dana? Ono što dan zagluši u varljivoj zbrci, noć opjeva naširoko u odmjerenoj ushićenosti. Čak i snovi bilja uvećavaju hor noći!

*Uho svoje uzajmi loptama:
dok vitlaju nebesima,
čuj, pjevaju uspavanke
zadrijemalo čedu diva
u kolijevci od živog pijeska,
kralju u ritama siromaha,
munji sputanoj u okove,
Bogu povijenom u pelene.*

*Čuj Zemlju, neprestano u mukama;
doji, gaji, vjenčava, sahranjuje.
U šumi se divlje zvijeri šunjaju,
reže, urliču, rastržu, kidaju,
puzavice tjeraju svojim putovima,
bube zuje tajanstvene pjesme,
ptice ponavljaju u svojim snovima
priče livada, pjesme potoka,
drveće i žbunje i povjetarac svaki
ispijaju život peharima smrti.
Sa vrha i iz doline,
iz pustinje i s mora,
iz zraka i iz groba
razleže se poziv za vremenom skrivenog Boga.*

*Čuj majke ovog svijeta
kako plaču, kako nariču,
i očeve ovog svijeta
kako uzdišu, kako stenju.
Čuj njihove kćeri i sinove
kako pušci jure i od puške bježe,
Boga ruže i sudbinu proklinju,
dvoliče ljubavlju i mržnjom odišu,
oduševljenjem se opijaju i strahom se znoje,
siju osmjehe i žanju suze,
svojom krvlju tamnocrvenom
draže bijes nadolazećem potopu.*

*Čuj grčeve njihovih izgladnjelih stomaka,
i treptaje njihovih otečenih očnih kapaka,
i pipanje njihovih sasušenih prstiju,
lešinu njihove nade da napipaju,
i njihova naduta i raspukla srca,
njih kamara i kamara, njih hrpa i hrpa.*

*Čuj pakleni tutanj naprava,
i oholi nered velikih gradova,
i zvonjavu moćnih tvrđava,
njihova vlastita posmrtna zvona,
i spomenici iz davnih vremena
kad pljusnu u glib i usirenu krv kaljuga.*

*Čuj molitve pravednosti
što odzvanjaju s kricima požudnosti,
i neuko blebetanje djetinjasto
s gnusnim torokanjem što je opjevano,
i postiđeni osmijeh djevice*

*zatreperio što je s lukavošću bludnice,
i ushićenost junaka
uskomešala što je legla pokvarenjaka.*

*U svakom šatoru i kolibi svakog plemena i klana,
noć trubi bojnu himnu čovjeka.*

*Ali noć, čarobnica, dobro sjedinjuje uspavanke,
izazove, bojne himne i sve,
u pjesmu pretananu za uho,
pjesmu tako veliku, tako beskrajna dometa,
tako duboka zvuka, tako blaga refrena,
da su čak i anđeoski horovi i sazvučja
buka i žamor u usporedbi s njom.
To je Pobjednikova pobjednička pjesma.*

*Planine dremljive u krilu noći,
uspomenske pustinje sa svojim dinama,
bezdani mjesečari, zvijezde litalice,
stanovnici u gradovima mrtvih,
Sveto Trojstvo i Svevolja,
pozdravljaju i kliču Pobjedonosnom čovjeku.
Sretni su oni koji čuju i razumiju.*

*Sretni su oni, kada su sami s noći,
koji se osjećaju spokojni, i duboki, i prostrani kao noć,
čija lica nisu spopadnuta u tami nevaljalstvima
koja su počinili u tami,
čiji očni kapci ne peku suzama,
svojim bližnjima koje navedoše da liju,
čije ruke ne svrbe pakošću i pohlepom,
čije uši nisu opsjednute siktanjem njihovih pohota,
čije misli nisu razjedene njihovim mislima,
čija srca nisu košnice za svakojake brige
što bez kraja u rojevima hrle iz svakog ćoška vremena,
čiji strahovi ne riju tunele u njihovim mozgovima,
koji mogu smjelo kazati noći: »Danu nas razotkri!«,
i kazati danu: »Noći nas razotkri!«.
Da, triput su Sretni oni, kada su sami s noći,
koji se osjećaju tako valjano zagašeni, tako spokojni,
tako beskrajni kao noć.
Samo njima noć pjeva Pobjednikovu pjesmu.*

Ako se suočite s klevetom dana, glava uzdignutih i očiju obasjanih vjerom, hitate osvojiti blagonaklonost noći.

Budite prijatelji s noći. Operite sasvim vaša srca u krvi svoga vlastitog života i smjestite ih u njeno srce. Povjerite vaše gole žudnje njenim njedrima i

prinesite na žrtvu stremljenja pred njene noge, osim stremljenja da se bude slobodan kroz Sveto Razumijevanje. Tada ćete biti nepovredivi za sve strijele dana, i noć će posvjedočiti pred ljudima da ste uistinu pobjednici.

*I ćuškali te tamo-amoz grozničavi dani,
i grlile te svojom tminom noći bez zvijezda,
i bio bacan na raskršća svijeta,
bez tragova i znakova da pokažu put,
ipak, ne boj se nijednog čovjeka ili okolnosti,
i nemaj ni sjenku sumnje
da te dani i noći, kao i ljudi i stvari,
prije ili kasnije potražiti neće i krotko te moliti
da im zapovijedaš.
Jer ti si stekao povjerenje noći.
A onaj koji stekne povjerenje noći,
može lako zapovijedati dolazećim danom.*

Podarite svoje uho srcu noći, jer u njemu kuca Pobjednikovo srce.

Da imadoh suza, ponudio bih ih večeras svakoj treperavoj zvijezdi i zrncu prašine, svakom žuborećem potoku i raspjevanom skakavcu, svakoj ljubičici što šalje u zrak svoju mirisnu dušu, svakom jurećem vjetru, svakoj planini i dolini, svakom drvetu i svakoj vlati trave – svakom promičućem miru i ljepoti ove noći; pred njih bih prolio svoje suze, kao izvinjenje za ljudsku nezahvalnost i divljačko neznanje.

Jer ljudi, regruti užasnog novca, zauzeti su poslom u službi njihovog gospodara, prezauzeti poslom da bi se osvrnuli na ma koji glas i volju, osim na njegov glas i volju.

I strahotan je posao ljudskog gospodara. A taj je, pretvoriti njihov svijet u klaonicu, u kojoj su oni i koljači i klani. I tako, opijeni krvlju, ljudi kolju ljude, vjerujući da onaj koji više kolje, naslijeđuje sva učešća onih koje je zaklao, u svim izdašnostima zemlje i darežljivostima nebesa.

Nesretne budale! Kada je vuk ikada postao janje, rastrgavši drugoga vuka? Kada je zmija ikada postala golubica, smrskavši i prožderavši svoje bližnje zmije? Kada je čovjek, ubijajući druge ljude, naslijedio samo njihove radosti bez njihovih tuga? Kada je jedno uho, zapušivši druge uši, postalo suglasno s harmonijama Života? Ili, da li je jedno oko, iskopavši druge oči, postalo osjetljivije za izljeve ljepote?

Ima li bijednoga čovjeka, ili ma kog mnoštva ljudi, koji su u stanju iscrpsti blagoslove jednog jedinog sata bilo kruha i vina, bilo svjetlosti i mira? Zemlja ne rađa više nego što može nahraniti. Nebesa ne traže, niti krađu sredstva za život za svoje mlade.

Lažu oni koji kažu ljudima: »Ako želite svoga izobilja, ubijte i naslijedite one koje ubijete«.

Kako može netko napredovati na suzama i krvi i samrtnim mukama ljudi,

tko propusti napredovati na njihovoj ljubavi, i na mlijeku i medu zemlje, i na dubokim naklonjenostima nebesa?

Lažu oni koji kažu ljudima: »Svaki narod za sebe«.

Kako bi mogla neka stonoga ikada uznapredovati ijedan palac, ako bi se svaka noga kretala u suprotnom smjeru od ostalih, ili ometala napredovanje ostalih, ili kovala zavjeru o uništenju ostalih? Nije li čovječanstvo jedna gorostasna stonoga čije mnoge noge su narodi?

Lažu oni koji kažu ljudima: »Vladati je počast, biti podčinjen je sramota«.

Ne predvodi li goniča magariaca rep njegovog magareta? Nije li tamničar vezan za utamničenog?

Zaista, magare upravlja svojim vodičem; utamničeni tamniči svoga tamničara.

Lažu oni koji kažu ljudima: »Trka je za brzog, pravo je za moćnog«.

Jer život nije trka mišića i snage. Bogalj i osakaćeni prečesto dosegnu cilj mnogo brže od zdravog. Pa i komarac ponekad obori gladijatora.

Lažu oni koji kažu ljudima da nepravda ne može biti ispravljena osim nepravdom. Nepravda stavljena iznad druge nepravde nikada neće postati pravda. Klonite se nepravde, i ona će izvršiti svoje vlastito uništenje.

Ali ljudi su lakovjerni na cjelokupnu filozofiju svoga gospodara. Novcu i njegovim proždrljivcima oni pobožno vjeruju i vjerno ispunjavaju njihove i najdivljije ćudi. Dok u noć, koja opjeva i propovijeda oslobođenje – a čak i Boga Samoga – oni niti imaju pouzdanja, niti se na nju obaziru. A vas, suputnici, žigosat će ili kao luđake, ili kao varalice.

Ne vrijeđajte se zbog nezahvalnosti i ujedajućeg ruganja ljudi, nego radite s ljubavlju i strpljenjem neumorno za njihovo oslobođenje od njih samih i od potopa vatre i krvi koji će uskoro biti nad njima.

Vrijeme je da ljudi prestanu klati ljude.

Sunce i mjesec i zvijezde od iskona čekaju da budu viđeni i čuti i shvaćeni, abeceda zemlje, da bude odgonetnuta, veliki putovi svemira, da budu proputovani, zamršena nit vremena, da bude odmršena, mirisnost Univerzuma, da bude udahnuta, podzemne grobnice patnje, da budu porušene, jazbina smrti, da bude pretražena, kruh Razumijevanja, da bude kušan, i čovjek, Bog u velovima, da bude razotkriven.

Vrijeme je da ljudi prestanu pljačkati ljude i ujedine svoje redove, da bi izvršili zajednički zadatak. Zadatak je ogroman, ali je pobjeda slatka. Sve drugo je otrcano i prazno u usporedbi s tim.

Da, vrijeme je. Ali, samo nekolicina će se obazreti. Ostali moraju čekati na drugi zov – na drugu zoru.

GLAVA 34

O Majci–Jajetu

Mirdad: U spokoju ove noći, Mirdad bi želio da se u mislima usredsredite na Majku–Jaje.

Prostor i sve što je u njemu, jedno je jaje, čija ljuska je vrijeme. To je Majka–Jaje.

Obavijajući ovo Jaje, kao što zrak obavija zemlju, postoji *Razvijeni Bog*, *Veliki Bog*, *Život* neutjelovljeni, beskrajni i neizrecivi.

Obavijen u ovom Jajetu, postoji *Svijeni Bog*, *Mali Bog*, *Život* utjelovljeni, i isto tako beskrajni i neizrecivi.

Iako nemjerljiva ljudskim mjerama, ipak je Majka–Jaje omeđena. Iako sama nije beskrajna, ona se s beskrajem graniči sa svih strana.

Sve stvari i bića u Univerzumu nisu ništa drugo nego prostorno–vremenska jaja, koja okružuju istog *Malog Boga*, ali u različitim stupnjevima razvoja. *Mali Bog* u čovjeku ima veće prostorno–vremensko rasprostranjenje od *Malog Boga* u životinji, a onaj u životinji ima veće rasprostranjenje od onog u biljci, i tako dalje niz ljestvicu stvaranja.

Bezbrojna jaja, koja predstavljaju sve stvari i bića, vidljivo i nevidljivo, tako su uređena unutar Majke–Jajeta, da ona veća po rasprostranjenju, sadrže ona neposredno manja, s međuprostorima, sve do najmanjeg jajeta, koje je ono središnje jezgro, zatvoreno u *beskrajno malom* prostoru i vremenu.

Jaje unutar jajeta, unutar jajeta, prkoseći ljudskim brojevima, i sva Bogom oplodena – to je Univerzum, moji suputnici.

Ipak, osjećam da su moje riječi prekliske za vaše umove, i rado bih ih učinio sigurnim i čvrstim prečkama, ako ima ikojih riječi ikad učinjenih sigurnim i čvrstim prečkama na ljestvama koje vode k savršenom Razumijevanju. Držite se više nego za riječi i više nego svojim umovima, ako želite dosegnuti visine i dubine i širine, koje bi Mirdad želio da dosegnete.

Riječi su, u najboljem slučaju, bljeskovi koji otkrivaju obzorja, one nisu put k tim obzorjima, još manje su one ta obzorja. Stoga, kada vam govorim o Jajetu i jajima, i o *Velikom Bogu* i *Malom Bogu*, ne držite se slova, nego slijedite bljesak. I otkrit ćete da su moje riječi poput moćnih krila za vaše posrčuce Razumijevanje.

Osmotrite prirodu koja vas okružuje. Ne nalazite li da je izgrađena po načelu jajeta? Da, u jajetu ćete naći ključ za svako stvaranje.

Vaša glava je jaje, vaše srce, vaše oko. Jaje je svaki plod i svaka sjemenka njegova. Jaje je kap vode i svako sjeme svakog živog stvora. I bezbrojne kružne putanje, koje ispisuju svoje tajanstvene karte po licu nebesa – nisu li sve one jaja koja sadrže srž života – *Maloga Boga* – u različitim stupnjevima razvoja? Nije li cjelokupni život neprestano ispiljavanje iz jajeta i vraćanje u jaje?

Čudesan, zaista, i neprestan je tok stvaranja. Struja života s površine Majke–Jajeta k njenom središtu, i iz središta k površini, protječe neprekidno. Dok se širi

vremenom i prostorom, *Mali Bog* u središnjem jezgru ide od jajeta do jajeta, od najnižeg do najvišeg poretka života, najnižeg koji je najmanje, i najvišeg koji je najviše rasprostranjen po vremenu i prostoru, a vrijeme potrebno za prelazak iz jednog jajeta u drugo, mijenja se od treptaja oka u nekim slučajevima, do eona u drugim. I tako se to zbivanje nastavlja sve dok ljuska Majke-Jajeta ne bude probijena, i *Mali Bog* se ne pojavi kao *Veliki Bog*.

Tako je život jedno razvijanje, jedan rast i napredovanje, ali ne onako kako su ljudi navikli da govore o rastu i napredovanju. Jer, rast je za njih uvećavanje po veličini, a napredovanje, idenje naprijed. Rast je, međutim, širenje svuda unaokolo po vremenu i prostoru, a napredovanje, kretanje koje se prostire podjednako u svim pravcima: kako unazad, tako i naprijed, i kako nadolje i ustranu, tako i naviše. Krajnji rast je, stoga, prerastanje prostora, a krajnje napredovanje je prestizanje vremena; tako se stapajući u *Velikog Boga* i dosežući Njegovu slobodu od okova vremena i prostora, koja je jedina sloboda dostojna tog imena. I to je sudbina određena čovjeku.

Dobro razmislite o ovim riječima, O, monasi. Ako ih sama vaša krv ne upije sa zadovoljstvom, vaši naponi da oslobodite sebe i druge pridodat će još karika vašim lancima i njihovim. Mirdad bi želio da razumijete, da biste mogli pomoći svim čeznutljivima da razumiju. Mirdad bi želio da ste slobodni, da biste mogli povesti k Slobodi rasu onih koji čeznu da nadvladaju i budu slobodni. Zato bi on želio da još više razjasni ovo načelo jajeta, posebno kada se to tiče čovjeka.

Svi poreci bića koja su ispod čovjeka, obuhvaćeni su u grupna jaja. Tako ima za bilje onoliko jaja, koliko ima i različitih vrsta bilja, gdje ona razvijeniya obuhvaćaju ona manje razvijena. A tako je to i s bubama, ribama i sisarima; uvijek ono razvijeniye obuhvaća sve poretke života koji su ispod, i tako sve do središnjeg jezgra.

Kao što žumance i bjelance unutar običnog jajeta služe da u njemu hrane i razvijaju zametak pileta, tako i sva jaja obuhvaćena u ma kom jajetu, služe da u njemu hrane i razvijaju *Malog Boga*.

U svakom narednom jajetu *Mali Bog* zatiče prostorno-vremensku hranu neznatno drugačiju od one kojom je bio snabdjeven u prethodnom jajetu. Otuda različitost u prostorno–vremenskom rasprostiranju. Rasut i bezobličan u plinu, on postaje zgusnutiji i nagovještava oblik u tekućini, dok u mineralu preuzima određeni oblik i čvrstoću, ostajući svo vrijeme lišen svih onih svojstava života, kakva se očituju u višim oblicima. U biljci on poprima oblik zajedno sa sposobnošću za rast, za umnožavanje i za osjet. U životinji on osjeća, kreće se i razmnožava, ima pamćenje i začetke mišljenja. Ali, uza sve to, u čovjeku on stiče *osobnost* i sposobnost *razmišljanja, izražavanja i stvaranja*. Bez sumnje, čovjekova tvorevina je u usporedbi s Božjom poput kuće od karata koju je napravilo djetešce naspram veličanstvenog hrama, ili dražesnog zamka koje je podigao Svevišnji Tvorac. Ipak, i pored svega toga, to je tvorevina.

Svaki čovjek postaje *pojedinačno* jaje, gdje razvijeniye obuhvaća ono manje razvijeno, uz sva životinjska, biljna i niža jaja, i tako sve do središnjeg jezgra. Dok ono najrazvijeniye – Pobjednik – obuhvaća sva ljudska i ona što su

neznatnija od ljudskih jaja.

Veličina jajeta koje obuhvaća nekog čovjeka *mjeri se* širinom prostorno-vremenskih horizonata tog čovjeka. Dok vremenska svijest nekog čovjeka ne obuhvaća više no što je kratak razmak od njegovog djetinjstva do ovoga trenutka, a njegovi prostorni horizonti ne obuhvaćaju više no što njegovo oko može dosegnuti, horizonti nekog drugog obuhvaćaju drevne prošlosti i daleke budućnosti, i lige prostora još neprokrstarene njegovim okom.

Ista je hrana koja opskrbljuje sve ljude za njihov razvoj, ali nije ista njihova sposobnost za hranjenje i varenje, jer se oni ne ispiliše iz istoga jajeta, u isto vrijeme i na istome mjestu. Otuda različitost u njihovom prostorno-vremenskom rasprostranjenju, i otuda nema dvojice koji su potpuno isti.

Sa iste trpeze, tako obilato i tako raskošno rasprostrte pred svim ljudima, jedan se naslađuje čistoćom i ljepotom zlata, i sit je, dok se drugi naslađuje samim zlatom, i uvijek je gladan. Lovac, promatrajući srnu, spreman je ubiti je i pojesti. Pjesnik, promatrajući tu istu srnu, ponesen je kao na krilima u prostore i vremena o kojima onaj lovac nikada nije ni sanjao. Micayon, živeći u istoj Lađi sa Shamadamom, sanja o konačnoj slobodi i o vrhu oslobođenja od granica vremena i prostora, dok je Shamadam uvijek zaposlen sapinjanjem samoga sebe sve dužim i čvršćim užadima prostora i vremena. Zaista, Micayon i Shamadam, iako se laktovima dodiruju, daleko su jedan od drugoga. Micayon sadrži Shamadama, ali Shamadam ne sadrži Micayona. Zato Micayon može razumjeti Shamadama, ali Shamadam ne može razumjeti Micayona.

Život Pobjednika dotiče sa svih strana život svakog čovjeka, jer sadrži živote svih ljudi. Dok život nijednog čovjeka ne dotiče ni s jedne strane život Pobjednika. Najjednostavnijem od ljudi, Pobjednik izgleda kao najjednostavniji od ljudi. Krajnje razvijenom, on izgleda kao jedan krajnje razvijeni. Ali ima uvijek njegovih strana, koje nijedan čovjek manji od Pobjednika, nikada ne može osjetiti i razumjeti. Otuda njegova osamljenost i osjećanje da je na svijetu, ali da ipak nije od svijeta.

Mali Bog ne želi biti omeđen. On uvijek radi na svome vlastitom oslobođenju od omeđenosti vremena i prostora, upotrebljavajući pamet koja daleko nadilazi ljudsku. U nižim bićima, ljudi je nazivaju *nagonom*. U običnim ljudima, oni je nazivaju *razumom*. U višim ljudima, oni je označavaju kao *proročko čulo*. Ona je sve to i mnogo više od toga. Ta pamet je ona bezimena snaga, koju su neki prikladno nazvali Svetim Duhom, a koju Mirdad naziva Duhom Svetog Razumijevanja.

Prvi Sin čovjekov koji probi ljusku vremena i pređe granicu prostora, s pravom je nazvan Sinom Božjim. Njegovo razumijevanje vlastite božanske suštine, prikladno je nazvano Svetim Duhom. Ali budite uvjereni da ste i vi sinovi Božji, i da i u vama Sveti Duh probija sebi put. Radite s njim, i nikad protiv njega.

Ali dok ne probijete ljusku vremena i ne pređete granicu prostora, neka nitko ne kaže: »Ja sam Bog«. Radije kažite: »Bog je Ja«. Ovo dobro imajte na umu, da vam oholost i zaludna umišljanja ne bi iskvarila srca i naškodila radu

Svetoga Duha u vama. Jer većina ljudi radi protiv rada Svetoga Duha i tako usporava svoje konačno oslobođenje.

Da biste nadvladali vrijeme, morate vrijeme potući vremenom. Da biste pobijedili prostor, morate pustiti da prostor pojede prostor. Igrati ljubaznog domaćina jednom ili drugom, znači ostati zarobljenik oba, i talac za beskrajne lakrdije dobra i zla.

Oni koji su otkrili svoju sudbinu i čeznu je ostvariti, ne gube vrijeme na tetošenje vremena, ni korake na odmjeravanje prostora. Za jednoga kratkog života, oni mogu nanizati eone i poništiti ogromna prostranstva. Oni ne čekaju na smrt da ih preda u jaje do njihovog; oni povjeravaju Životu da im pomogne da probiju ljusku mnogih jaja odjednom.

Toga radi, ništa vas ne smije posjedovati, da vrijeme i prostor ne bi vladali vašim srcima. Što više posjedujete, više ste posjedovni. Što manje posjedujete, manje ste posjedovni.

Da, neka vas ništa ne posjeduje, osim vaše Vjere, vaše Ljubavi i vaše čežnje za oslobođenjem kroz Sveto Razumijevanje.

GLAVA 35

Iskre na stazi k Bogu

Mirdad: U spokoju ove noći, Mirdad bi želio posuti nekoliko iskri po vašoj stazi k Bogu:

Klonite se svađe. Istina je osnovno načelo; ona ne treba dokaza. Sve što mora biti poduprto dokazom i provjerom, prije ili kasnije je provjerom i dokazom oboreno.

Dokazati neku stvar, znači opovrgnuti njenu suprotnost. Dokazati njenu suprotnost, znači nju opovrgnuti. Kako ćete *dokazati* ili *opovrgnuti* Njega?

Da bi bio odvod za Istinu, jezik nikada ne smije biti mlatilo, zmijski zub, vjetrokaz, pelivan, ili čistač ulica.

Govorite, da biste oslobodili nijemo. Budite nijemi, da biste oslobodili sebe.

Riječi su brodovi koji saobraćaju morima prostora i pristaju u mnogim lukama. Pripazite čime ih tovarite, jer, oplovivši svoj put, oni će na kraju istovariti svoj tovar pred vašu kapiju.

Ono što je metla za kuću, to je samoispitivanje za srce. Dobro pometite svoja srca.

Dobro pometeno srce je neosvojiva tvrđava.

Kako se hranite ljudima i stvarima, tako se i oni hrane vama. Budite zdrava hrana drugima, ako ne želite biti otrovani.

Kada ste u nedoumici o slijedećem koraku, mirujte.

Ono što ne volite, ne voli vas. Volite to i neka ga; tako uklanjate prepreku sa svoje staze.

Najnesnošljivija neugodnost je smatrati bilo što neugodnošću.

Izaberite: Ili da posjedujete sve, ili baš ništa. Srednji način nije moguć.

Svaki kamen spoticanja je upozorenje. Dobro pročitajte upozorenje, i kamen spoticanja će postati svjetionik.

Ispravni je brat nečasnoga. Jedan je prečica, drugi, zaobilazan put. Budite strpljivi s nečasnim.

Strpljenje je zdravlje kada se oslanja na Vjeru. Kada nije praćeno Vjerom, ono je oduzetost.

Biti, osjećati, Misliti, Maštati, Znati – Eto poretka glavnih stupnjeva u kruženju ljudskog života.

Čuvajte se primanja i davanja hvale, čak i kada je i najiskrenija i najzaslužena. Što se laskanja tiče, budite gluhi i nijemi za njegova podmukla obećanja.

Dokle god ste svjesni davanja, vi na zajam uzimate sve što dajete.

Uistinu, vi ne možete dati ništa što je vaše. Vi dajete ljudima samo ono što je kod vas na čuvanju za ljude. Ono što je vaše – i samo vaše – ne možete dati čak i da želite.

Držite ravnotežu, i bit ćete mjerilo i vaga ljudima, da izmjere i izvagaju sebe.

Nema ni siromaštva ni bogatstva. Ima samo vještine korištenja stvari.

Zaista siromašan je onaj tko zloupotrijebi ono što ima. Zaista bogat je onaj tko ispravno upotrijebi ono što ima.

Čak i bahata kora kruha može biti neprocjenjivo bogatstvo. Čak i podrum nagomilan zlatom može biti neutoljivo siromaštvo.

Tamo gdje se mnogi putovi sastaju, ne premisslajte se koji slijediti. Za srce koje traži Boga, svi putovi vode k Boga.

Pridite s poštovanjem svakom obliku života. U najbeznačajnijem je skriven ključ za najznačajnije.

Sva djela života su značajna – odista čudesan, savršen i nepodražljiv, život se ne bavi tričarijama.

Da bi izašla iz radionice prirode, neka stvar more biti vrijedna milostive brižnosti i najmarljivije vještine prirode. Ne bi li onda, barem, ta stvar trebala biti vrijedna vašeg poštovanja?

Ako su komarci i mravi vrijedni poštovanja, koliko više su to onda vaši bližnji?

Ne prezirite nijednog čovjeka. Bolje je biti prezren od svakog čovjeka, nego prezirati i jednog jedinog čovjeka.

Jer, prezirati nekog čovjeka znači prezirati *Malog* Boga u njemu. Prezirati *Malog* Boga u bilo kom čovjeku, znači prezirati Njega u sebi samome. Kako će netko ikada doseći svoju luku, tko nipodaštava svoga jedinog kormilara do te luke?

Pogledajte gore, da biste vidjeli što je ispod. Pogledajte dolje, da biste vidjeli što je iznad.

Sidite koliko se uspnete, da ne izgubite svoju ravnotežu.

Danas ste učenici. Sutra ćete biti učitelji. Da biste bili dobri učitelji, morate ostati dobri učenici.

Ne težite iskorijeniti zlo iz svijeta, jer čak i korov daje dobro đubrivo.

Zloupotrebjeno oduševljenje prečesto ubije oduševljenog.

Ne čini šumu samo visoko i velelepno drveće. Nešto šiblja i pripijajućih puzavica je uvijek neophodno.

Licemjerstvo se može upražnjavati prikriveno – neko vrijeme; ono tu ne može ostati zauvijek, niti se može dimom istjerati i uništiti.

Mračne strasti se kote i uspijevaju u mraku. Dajte im slobodu svjetlosti, ako želite smanjiti njihov nakot.

Ako od tisuću licemjera uspijete jednoga preobratiti k bezazlenoj čestitosti, onda je velik, zaista, vaš uspjeh.

Postavite svjetionik visoko i ne idite okolo opominjući ljude da ga vide. Onima koji trebaju svjetlosti, poziv na svjetlost i nije potreban.

Mudrost je teret polumudrom, kao što je ludost ludom. Pomozite polumudrom oko njegovog tereta, a ludog ostavite na miru; polumudri ga može naučiti više nego vi.

Često ćete misliti da je vaš put neprohodan, sumoran i da na njemu nema suputnika. Imajte volje i probijajte se dalje, i naći ćete iza svake okuke novog

suputnika.

Nema puta u besputnom prostoru, a da još nije neproputovan. Gdje ima i nekoliko tragova stopa, i najzabačeniji put je bezbjedan i prav, iako ponegdje džombast i pust.

Vodiči mogu pokazati put onima, koji žele da im bude pokazan; oni ih ne mogu natjerati da njime idu. Zapamtite da ste vi vodiči.

Da bi netko dobro vodio, taj mora biti dobro vođen. Uzdajte se u vašega Vodiča.

Mnogi će vam reći: »Pokaži nam put«. Ali malo njih, premalo njih će reći: »Povedi nas putem, preklinjemo te«.

Na putu k nadvladavanju, malo se računa kao više od mnogo.

Puzite tamo gdje ne možete hodati. Hodajte tamo gdje ne možete trčati. Trčite tamo gdje ne možete letjeti. Letite tamo gdje ne možete svekoliki Univerzum u sebi zaustaviti.

Morate ne jedanput, niti dvaput, niti čak stotinu puta podignuti čovjeka koji se spotiče, dok se upinje slijediti vaše vodstvo. Podižite ga sve dok se više ne bude spoticao, sjećajući se da ste i vi jednom bili bebe.

Miropomažite svoja srca i umove praštanjem, da biste mogli sanjati miropomazane snove.

Život je groznica promjenjive jačine i svojstava, što zavisi od opsjednutosti svakog čovjeka; a ljudi su uvijek u bunilu. Blaženi su oni koji buncaju od Svete Slobode, koja je plod Svetog Razumijevanja.

Groznice ljudi su preobražljive. Groznica rata se može preobraziti u groznicu mira. Groznica nagomilanog obilja, u groznicu nagomilane ljubavi. Takva je alkemija Duha, na koju ste pozvani da je primijenite i poučavate.

Propovijedajte Život umirućima, a Smrt, živućima. Ali onima koji čeznu nadvladati, propovijedajte oslobođenje od oba.

Ogromna je razlika između »posjedovati« i »biti posjedovan«. Posjedujte samo ono što volite. Ono što mrzite posjeduje vas. Klonite se toga da budete posjedovni.

Više od jedne zemaljske lopte, juri svojim putanjama kroz praznine Vremena i Prostora. Vaša je ona najmlađa u porodici, i veoma živahno čedo je ona.

Mirujuće kretanje – koje li proturječnosti! Ipak, takvo je kretanje svjetova u Bogu.

Pogledajte prste na vašim rukama, ako želite znati kako nejednake stvari mogu biti jednake.

Slučajnost je igračka mudrog. Budale su igračke slučajnosti.

Nikad se ni na što ne žalite. Žaliti se na neku stvar, znači napraviti od nje bič za onog koji se žali. Dobro je podnijeti, znači dobro je izbičevati. Ali, razumjeti je, znači od nje napraviti vjernoga slugu.

Često se desi da lovac koji nišani recimo u srnu, promaši srnu i ubije zeca, čijeg prisustva uopće i nije bio svjestan. Mudar lovac će reći u takvom slučaju: »Bio je to zaista zec, a ne srna, u koga sam nišanio. I ja dođoh do svoga plijena.«

Ciljajte dobro, i svaki rezultat je dobar rezultat.

Ono što vam dolazi, vaše je. Ono što oklijeva s dolaskom nije vrijedno čekanja. Ono neka čeka.

Nikada nećete promašiti cilj, ako ono u što ciljate, cilja u vas.

Promašeni cilj je uvijek i dostignuti cilj. Neka vaša srca budu otporna na Razočaranja.

Razočaranje je grabljivica koju su izlegla slaba srca i odgojila na lešinama svojih neispunjenih nada.

Ispunjena nada postaje majka mnogih mrtvorodenih Nada. Pazite da ne udate svoja srca za nadu, ako ih ne želite pretvoriti u groblja.

Jedno od stotinu jajašaca koje omresti neka riba, može biti oplodeno. Ipak, onih devedeset i devet nije straćeno. Tako izdašna i tako upečatljivo nepodvajajuća je Priroda. Budite i vi isto tako izdašni i upečatljivo nepodvajajući u sijanju svojih srca i umova u srca i umove ljudi.

Ne tražite nagrade za bilo koji izvršeni rad. Sam rad je dovoljna nagrada za radnika koji ljubi svoj rad.

Opominjite se na Stvaralačku Riječ i Savršenu Ravnotežu. Kada dosegnete tu Ravnotežu kroz Sveto Razumijevanje, jedino tada ćete postati pobjednici, i tada će vaše ruke surađivati s Božjim rukama.

Neka spokoj i mir ove noći trepere u vama, dok ih ne utopite u spokoju i miru Svetog Razumijevanja.

Tako sam učio Noa.

Tako učim vas.

GLAVA 36

Dan Lađe i njegovi obredi. Poruka princa od Bethara o Živoj Svjetiljci

Naronda: Od Učiteljevog povratka iz Bethara, Shamadam bijaše tmuran i povučen. Ali kako se Dan Lađe primače, on postade žustar i čio i sam preuze zapovijedanje nad svim zamršenim pripremama, do najsitnije pojedinosti.

Poput Dana Vinove Loze, i Dan Lađe bijaše razvučen od jednog jedinog na cijeli tjedan dana živahnih svetkovina i žustrih trgovanja u svim vrstama dobara i stoke.

Od mnogih obreda svojstvenih tome Danu, najvažniji su: klanje junca koji se prinosi na žrtvu, paljenje žrtvene vatre i od te vatre paljenje nove svjetiljke koja će zauzeti mjesto stare na oltaru; sve to obavljeno od strane Starješine uz puno svetkovanja i općeg podržavanja, a okončano tako što svako pali svijeću na novu lampu, i te svijeće se kasnije gase i ljubomorno čuvaju kao talisman protiv zlih duhova. Na kraju tih svečanih obreda, običaj je da Starješina održi govor.

Hodočasnici na Dan Lađe, poput onih na Dan Vinove Loze, rijetko dolaze bez ikakvih poklona i darivanja jedne ili druge vrste. Većina, međutim, donosi junce, ovnove i jarce, tobože da budu žrtvovani s juncem kojeg prinosi Lađa, ali, u stvari, da budu pridodati stočnoj zalihi Lađe, a ne zaklani.

Uobičajeno je da novu svjetiljku daruje neki princ ili velikaš s Mliječnih Planina. I pošto se to darivanje smatra velikom čašću i povlasticom, i pošto je takmaca mnogo, bijaše ustanovljen običaj da se izbor za svaku godinu odredi bacanjem kocke pri zatvaranju svetkovina prethodne godine. Prinčevi i velikaši se nadmeću s oduševljenjem i predanošću, svaki stremeći da njegova svjetiljka nadsja sve njene prethodnice skupocjenošću i ljepotom zamisli i izrade.

Kocka za ovogodišnju svjetiljku bijaše pala na princa od Bethara. I svi su iščekivali da vide novo blago, jer princ bijaše čuven po svome darežljivom obilju kao i po svojoj revnosti prema Lađi.

Uoči toga dana, Shamadam pozva nas i Učitelja u svoju samicu i reče nam slijedeće, obraćajući se više Učitelju nego ostalima:

Shamadam: Sutra je sveti dan, i pristoji se svima nama da ga očuvamo svetim.

Kakve god bile naše ranije razmirice, sahranimo ih sada i ovdje. Lađa ne smije usporiti u svom daljem napredovanju, ili da oslabi njen žar. I ne dao Bog, zaustaviti se.

Ja sam Starješina ove Lađe. Moja je mučna dužnost zapovijedati. Moje je dato pravo odrediti pravac. Dužnost i pravo pripadoše mi po nasljeđu, kao što će zasigurno pripasti jednome od vas kada ja budem umro i minuo. Kao što sam ja čekao svoje vrijeme, čekajte i vi svoje.

Ako sam činio nepravdu Mirdadu, neka mi oprostimo moju nepravdu.

Mirdad: Nisi činio nepravdu Mirdadu, nego si činio veoma ljutu nepravdu

Shamadamu.

Shamadam: Nije li Shamadam slobodan činiti nepravdu Shamadamu?

Mirdad: Slobodan činiti nepravdu? Najnepriličnijih li riječi! Jer činiti nepravdu čak i samome sebi, znači postati rob vlastite nepravde. Dok, činiti nepravdu drugima, znači postati rob roba. Ah, težak je teret nepravde.

Shamadam: Ako ja želim podnositi svoju nepravdu, što ti imaš s time?

Mirdad: Hoće li bolestan zub reći ustima: što ti imaš s mojim bolom, ako ga ja želim trpjeti?

Shamadam: Ah, ostavi me na miru, samo me ostavi na miru. Skloni tvoju tešku ruku s mene i ne mlati me tvojim pametnim jezikom. Pusti me da proživim ostatak mojih dana onako kako sam živio i radio dosad. Idi i gradi svoju lađu negdje drugdje, a ovu Lađu ostavi na miru. Svijet je prostran i za te i za me, i za tvoju lađu i moju. Sutra je *moj* dan. Ukloni se i pusti me da radim moj posao, jer neću trpjeti miješanja od strane bilo koga od vas.

Čuvajte se. Poput Božje je strašna Shamadamova osveta. Čuvajte se. Čuvajte se.

Naronda: Kada izadismo iz Shamadamove samice, Učitelj lagano zatrese glavom i reče:

Mirdad: Shamadamovo srce je još uvijek Shamadamovo srce.

Naronda: Slijedećeg dana, na veliko Shamadamovo zadovoljstvo, svečani obredi bijahu obavljeni do tančina brižljivo i bez mučnih događaja, sve do trenutka kada je nova svjetiljka trebala biti darovana i upaljena.

U tom trenutku jedan veoma visok i dostojanstven čovjek, odjeven u bijelo, bijaše viđen kako se s teškoćom probija kroz zbijenu gomilu k oltaru. U trenu se šapat pronese od usta do usta, da taj čovjek bijaše osobni izaslanik princa od Bethara, koji donosi novu svjetiljku, i svi bijahu žudni vidjeti to skupocjeno blago.

Shamadam se veoma duboko nakloni glasniku, vjerujući, poput ostalih, da on donosi neprocjenjivi dar za novu godinu. Ali čovjek, rekavši nešto tihim šapatom Shamadamu, izvuče pergament iz svoga džepa, i nakon što objasni da to bijaše poruka od princa od Bethara i da mu je zapovjedbno osobno je predati, poče čitati:

Od negdašnjeg princa od Bethara svim njegovim bližnjima s Mliječnih Planina, okupljenim ovoga dana u Lađi – mir i bratska ljubav.

Moje žarke predanosti Lađi vi ste svi živi svjedoci. Kako čast darivanja svjetiljke za ovu godinu pripade meni, ne uštedjeh ni pameti ni bogatstva da moj dar bude dostojan Lađe. I dobro bijahu moji naponi nagrađeni. Jer svjetiljka koju moje bogatstvo i umeće moga zanatlije napraviše, bijaše zaista čudesna za vidjeti.

Ali Bog bijaše strpljiv i blag, i ne htjede izložiti moje žalosno siromaštvo. Jer on me otada povede k svjetiljci čija je svjetlost zaslijepljujuća i neugasiva, čija je ljepota nenadmašna i neukaljana. Vidjevši tu svjetiljku, postidjeh se što ikada i pomislih da je moja svjetiljka od ikakve vrijednosti. Zato je otpravih na

hrpu đubreta.

Živu svjetiljku, koja nije rukama izrađena, svima vama najiskrenije preporučujem. Njome nasladite svoje oči i s nje upalite vaše svijeće. Gledajte, ona vam je nadohvat. Njeno ime je Mirdad.

Bili dostojni njene svjetlosti.

Jedva da glasnik izusti posljednje riječi, kada Shamadam, koji je stajao pokraj njega, najednom iščezne kao da je utvara. Učiteljevo ime prođe kroz ogromnu skupinu poput udara moćnog vjetra kroz prašumu. Svi htjedoše vidjeti živu svjetiljku, o kojoj je princ od Bethara govorio tako mameće u svojoj poruci.

Ubrzo vidješe Učitelja kako se penje uza stepenice oltara i okreće svjetini. I odmah zatalasano mnoštvo ljudi postade jedan jedini čovjek, usredsređen, žudan i budan. Tada Učitelj progovori i reče:

GLAVA 37

*Učitelj upozorava svjetinu na potop vatre i krvi.
Pokazuje način kako uteći i porinjuje svoju Lađu*

Mirdad: Što tražite od Mirdada? Zlatnu, dragim kamenjem ukrašenu svjetiljku da okiti oltar? Ali, niti je Mirdad zlatar, niti trgovac nakitom, iako je svjetionik i luka.

Ili, tražite li talismane da se zaštitite od urokljivih očiju? Da, talismana u izobilju ima Mirdad, ali drugačije vrste.

Ili, tražite li svjetlosti, da bi svaki od vas mogao bezbjedno ići svojom utvrđenom stazom? Kako je to veoma čudno, zaista! Imate sunce, mjesec, zvijezde, a ipak se bojite da se ne spotaknete i padnete? Onda mora da su vaše oči neprikladne da služe kao vodiči; ili je svjetlosti nedovoljno za oči. I koji od vas bi htio biti bez svojih očiju? Tko će optužiti sunce da je škrto?

Od kakve je koristi oko koje čuva nogu da se ne spotakne na njenoj stazi, a ostavlja srce da se spotiče i krvari dok pipajući uzalud traži stazu?

Od kakve je koristi svjetlost koja ispunjava oko, a ipak ostavlja duha pustog i neosvijetljenog?

Što tražite od Mirdada? Ako su srca koja vide, i duhovi okupani u svjetlosti, ono za čime žudite i vičete, onda vaša vika zaista nije uzaludna. Jer ja se bavim duhom i srcem čovjekovim.

Što donijeste kao dar ovome danu, koji je Dan uzvišenog nadvladavanja? donijeste li jarce, i ovnove i junce? Kako je samo mala cijena kojom biste platili za spasenje! Bolje reći, kako je samo jeftino spasenje koje biste kupili.

Nije na čast čovjeku da pobjedi jednog jarca. I zaista je velika sramota za bilo kojeg čovjeka, ponuditi život jednog ubogog jarca kao otkupninu za svoj vlastiti.

Što učiniste da sudjelujete u duhu ovoga dana, koji je Dan nesputane Vjere i najnevinije Ljubavi?

Da, zasigurno obaviste mnoštvo obreda, i izmrmeljaste mnogo molitvi. Ali sumnja proprati svaki vaš pokret, i mržnja izgovori »Amen« na svaku molitvu.

Niste li ovdje da proslavite pobjedu nad Potopom? Kako to da slavite pobjedu koja vas ostavi poražene? Jer, svladavanjem vlastitih dubina, Noa ne savlada i *vaše* dubine, nego samo pokaza put. I gle, vaše dubine su pune bijesa i prijete da vas upropaste. Dok ne nadvladate svoj vlastiti potop, niste dostojni ovoga Dana.

Svaki od vas je jedan potop, jedna lađa i jedan zapovjednik. I sve dok ne dosegnete onaj dan, kada budete u stanju iskrcati se na sveže opranu i djevičansku zemlju, ne žurite slaviti pobjedu.

Trebate znati kako do toga dođe, te čovjek postade potop sebi samome.

Kada Sveta Svevolja rascijepi Adama nadvoje, da bi mogao spoznati sebe i shvatiti svoje jedinstvo s onim Jednim, on tada postade *muško* i *žensko* – muški Adam i ženski Adama. Tada on bijaše poplavljen žudnjama koje su potomstvo

Dvojstva – žudnjama tako mnogobrojnim, tako beskonačnih nijansi, tako ogromnim po veličini, tako razuzdanim i tako rasplodnim, da je čovjek do dana današnjeg olupina na njihovim valovima. Čim ga neki val podigne do vrtoglavih visina, drugi ga povuče na dno. Jer njegove su žudnje udvojene, kao i sam što je udvojen. I mada dvije suprotnosti, ali dopunjujuće jedna drugoj u stvarnosti, ipak se one neukome čine da su ukoštac i sukobu i da nikad nisu voljne oglasiti čak ni trenutka primirja.

To je potop na koji je čovjek pozvan da se s njime bori iz časa u čas, iz dana u dan, kroz njegov veoma dugi i vrletni udvojeni život.

To je potop čiji moćni izvori naviru iz srca i odnose vas u njihovom nasrtanju.

To je potop čija duga neće krasiti vaše nebo, sve dok se vaše nebo ne vjenča s vašom zemljom i ne bude s njome jedno.

Otkad Adam posija sebe u Evi, Čovjek žanje vihore i potope. Kada strasti neke vrste pretegnu, tada se život ljudi izbaci iz ravnoteže, i tada se ljudi sunovrate u jedan potop ili drugi, da bi se uspostavila ravnoteža. I nikada vaga neće biti izravnata, sve dok ljudi ne nauče umijesiti sve svoje žudnje u bačvama Ljubavi i ispeći od njih kruh Svetog Razumijevanja.

Potop koji preplavi zemlju u Noeve dane, ne bijaše ni prvi ni posljednji koji ljudski rod upozna. On samo postavi oštro istaknuće u dugom nizu pustošećih potopa. Potop vatre i krvi koji će se uskoro obrušiti na zemlju, zasigurno će preteći to istaknuće. Jeste li spremni da plutate, ili tonete?

Avaj! Vi ste prezauzeti dodavanjem tereta na teret, prezauzeti ste opijanjem svoje krvi uživanjima punim patnje, prezauzeti ste iscrtavanjem putova koji vas nigdje ne vode, prezauzeti ste ključanjem sjemena u stražnjim dvorištima skladišta života, bez i toliko da kroz ključaonicu provirite. I kako onda da ne potonete, O, moji beskućnici?

Vi, rođeni da se u visine vinete, da beskrajnim prostorom skitate, da Univerzum svojim krilima zagrlite, stisnuste se u kokošinjce ugodnih običaja i vjerovanja koja vam potkresuju krila, smanjuju vidik i okamenjuju tetive. I kako onda da prebrodite dolazeći potop, moji beskućnici?

Vi, slike i prilike Božje, gotovo da sasvim uništiste tu priliku i sliku. Vaš Božji stas upatuljčiste dotle, da ga više ne raspoznajete. Vaše božansko lice ukaljaste blatom i zamaskiraste mnogim lakrdijaškim maskama. I kako onda da se suočite s potopom kojeg s lanca pustiste, moji beskućnici?

Ako se ne obazrete na Mirdada, zemlja vam nikada neće biti ništa drugo nego grobnica, a nebo ništa drugo nego pokrov. Dok je ovo prvo bilo spremljeno da vam služi kao kolijevka, a ovo drugo kao prijestol.

Opet vam kažem: Vi ste potop, lađa i zapovjednik. Vaše strasti su potop. Vaše tijelo je lađa. Vaša vjera je zapovjednik. Ali ono što sve prožima je vaša volja, a ono što lebdi nada svim je vaše razumijevanje.

Uvjerite se da li je lađa zaptivena i plovna, ali ne tratite svoj život samo na to; ili vrijeme za plovidbu nikada neće doći, i na kraju ćete i vi i vaša lađa istruliti i na licu mjesta potonuti. Uvjerite se da li je kapetan valjan i spokojan.

Ali, iznad svega, naučite kako da pronađete izvore potopa i obučite svoju volju da ih usahne jednog po jednog. Onda će se potop zasigurno stišati i na koncu proći.

Sažežite strast, prije nego ona sažeže vas.

Ne zavirujte u usta strasti, da vidite ima li zube razdirače, ili medne vilice. Pčela koja sakuplja nektar s cvjetova, sakuplja i njihov otrov isto tako.

Niti istražujte lice strasti, da li je lijepo ili ružno. Ljepše Evi bijaše lice zmije, nego lice Boga.

Niti stavljajte strast na vagu, da doznate njenu težinu. Tko će srazniti težinom dijademu i planinu? A dijadema je, zaista, daleko teža od planine.

A ima strasti koje pjevaju božanske pjesme danju, ali sikću i ubadaju i ujedaju pod zastorom noći, i strasti ugojenih i preteških radošću, koje se brzo pretvore u kosture žalosti, i strasti blaga pogleda i pokorna vladanja, koje najednom postanu grabežljivije od vukova, podmuklije od hijena, i strasti koje mirišu slađe od ruža sve dok ih ne dirnete, ali koje zaudaraju gore od lešina i tvorova čim ih dodirnete i uzberete.

Ne razdvajajte vaše strasti na dobre i loše, jer to vam je propao trud. One dobre ne mogu ustrajati bez onih loših. One loše ne mogu pustiti korijenje osim u onim dobrima.

Jedno je drvo dobra i zla. Jedno je voće s njega. Ne možete znati kakav je ukus dobra, a da istovremeno ne znate kakav je ukus zla.

Dojka s koje sisate mlijeko života, ista je ona koja daje i mlijeko smrti. Ruka koja vas ljulja u kolijevci, upravo je ona ista ruka koja vam iskopa grob.

To je, moji beskućnici, priroda Dvojtva. Ne budite tako zaludni i tvrdoglavi, pokušavajući promijeniti je. Ne budite toliko ludi, pokušavajući razdvojiti je na polovine i uzeti onu polovinu koja vam se sviđa, a onu drugu baciti.

Želite li biti gospodari Dvojtva? Ne smatrajte ga onda ni dobrim ni zlim.

Ne ukiseli li se mlijeko života i smrti u vašim ustima? Nije li vrijeme da isperete vaša usta nečim što nije ni dobro ni zlo, jer prevazilazi oba? Nije li vrijeme da zažudite za voćem koje nije ni slatko ni gorko, jer ne izraste na drvetu dobra i zla?

Želite li se osloboditi iz kandži Dvojtva? Onda išćupajte njegovo drvo – drvo dobra i zla – iz svojih srca. Da, išćupajte ga s korijenjem i granjem, da bi sjeme Božanskog Života, sjeme Svetog Razumijevanja, koje je izvan svakog dobra i zla, moglo proklijati i niknuti umjesto toga.

Nevesela je poruka Mirdadova, kažete. Otima nam radost čekanja na sutra. Čini nas nijemim, nezainteresiranim svjedocima u životu, kada bismo željeli biti glasni takmičari. Jer slatko je takmičiti se, bez obzira na ulog. I slatko je upustiti se u hajku, makar plijen ne bio ništa drugo nego svjetlosne varke.

Tako vi kažete u svojim srcima, zaboravljajući da vaša srca uopće nisu vaša, sva dok dobre i zle strasti drže njihove uzde.

Da biste bili gospodari svojih srca, umijesite sve vaše strasti – dobre i zle – u jednim i istim načvama Ljubavi, da biste ih mogli ispeći u peći Svetog

Razumijevanja, gdje je svako dvojstvo ujedinjeno u Bogu.

Okanite se sada toga da uznemiravate svijet, koji je već prekomjerno uznemiren.

Kako se nadate izvući čistu vodu iz bunara, u koji neprestano stropoštavate svakojako đubre i glib? Kako će vode u nekoj bari ikada biti čiste i mirne, ako ih mutite svakoga trena?

Ne ispostavljajte račune za mir uznemirenom svijetu, da sami ne biste bili ispostavljeni računi nemiru.

Ne ispostavljajte račune za ljubav mržećem svijetu, da sami ne biste bili ispostavljeni računi mržnji.

Ne ispostavljajte račune za život umirućem svijetu, da sami ne biste bili ispostavljeni računi smrti. Svijet vam ne može platiti drugim novcem, osim njegovim vlastitim, koji je novac s dva lica.

Nego ispostavite račune vašem bezgraničnom Božjem Jastvu, koje je toliko bogato tihim Razumijevanjem.

Ne zahtijevajte od svijeta ono što ne zahtijevate od sebe. Niti zahtijevajte ni od jednog čovjeka ono što ne biste dopustili njemu da zahtjeva od vas.

I što je to što bi vam pomoglo, neka bi vam to i cijeli svijet odobrio, da nadvladate vaš potop i iskrcate se na zemlju oslobođenu patnje i smrti i združenu s nebom u vječnoj Ljubavi i miru Razumijevanja? Da li je to posjed, moć, slava? Da li je to vlast, ugled i čast? Da li je to krunisano slavoljublje, i ispunjena nada? Ali svaki od ovih, samo je izvor koji hrani vaš potop. Otjerajte ih, moji beskućnici, otjerajte, otjerajte!

Budite tihi, da biste mogli biti jasni.

Budite jasni, da biste mogli jasno sagledati svijet.

Kada budete jasno sagledali svijet, tada ćete znati kako je sasvim jadno i nemoćno dati vam ono što vi tražite od slobode, mira i života.

Sve što vam svijet može dati, jeste tijelo – lađa, da u njoj plovite morem udvojenog života. A to ne dugujete ni jednom čovjeku na svijetu. Univerzum je dužnošću obavezan da vas njome snabdje i da je održava. Da je čuvate u dobrom stanju i zaptivenu da se suprostavi potopu, kao što u dobrom stanju i zaptivena bijaše Noeva lađa, da zauzdate zvijeri u njoj i da valjano njima vladate, kao što Noa obuzda njegove zvijeri i savršeno njima vladaše – to je vaša dužnost, i samo vaša.

Da imate bistrooku i sasvim budnu vjeru, koju da stavite za kormilo, vjeru nepoljuljanu u Svevolji, koja vam je vodič ka blaženim kapijama Edena – to je vaš posao, i samo vaš.

Da imate neustrašivu volju za zapovjednika, volju da nadvladate i jedete s Drveta Života Svetog Razumijevanja – i to je opet vaš posao, i samo vaš.

Bog je granica čovjekova. Nijedno odredište bliže od toga, nije vrijedno njegove patnje. Što ako je taj put dug i zastrt grmljavinama i olujama? Neće li čistoga srca i oštrog oka Vjera, nadmašiti grmljavinu i prejahati oluju?

Pohitajte. Jer vrijeme ostavljeno da dangubi, patnjom je napadnuto vrijeme. A ljudi, čak i oni najzaposleniji, dangube su, zaista.

Brodograditelji ste svi vi. I moreplovci ste svi vi. To je zadatak koji vam je postavljen od vjkada, da biste mogli prejedriti beskrajni ocean, koji ste vi, i u njemu naći neizrecivu harmoniju bića čije ime je Bog.

Sve stvari moraju imati jedno središte, da iz njega zrače i oko njega da se obrću.

Ako je život – život čovjekov – krug, a pronalaženje Boga, njegovo središte, onda svaki vaš posao mora biti upravljen k tom središtu, inače je dangubljenje, pa bio on natopljen i tamnocrvenim znojem.

Ali pošto je posao Mirdadov da povede čovjeka k njegovom odredištu, gledajte! Mirdad je za vas pripremio čudesnu lađu, lađu dobro sagrađenu i dobro vođenu. Ne onu od drveta čempresovog i smole, niti onu za gavrane, guštere i hijene. Nego onu od Svetog Razumijevanja, koja će uistinu biti svjetionik za sve one koji čeznu da nadvladaju. Njen tovar neće biti vinski ćupovi i cjedila, nego srca do vrha ispunjena ljubavlju za sve i svakoga. Niti će njen tovar biti zemlja i stoka, ili srebro, zlato i dragulji, nego duše rastavljene od njihovih sjenki i zaogrnete u svjetlost i slobodu Razumijevanja.

Pustite one koji bi od zemlje odvezali svoju užad, i one koji bi se ujedinili, i one koji čeznu nadvladati sebe – neka se ukrcaju.

Lađa je spremna.

Vjetar je povoljan.

More je mirno.

Tako sam učio Noa.

Tako učim vas.

Naronda: Kada Učitelj začuta, neki šušanj prođe dotad nepomičnom skupinom ljudi, koji kao da zaustaviše dah tokom svih Učiteljevih riječi.

Prije nego što siđe oltarskim stepeništem, Učitelj pozva Sedmoricu i zatraži harfu, i uz njihovu pomoć poče pjevati himnu Nove Lađe. Svjetina prihvati melodiju i poput moćnog vala izdiže put nebesa milozvučni napjev:

Bog je tvoj kapetan, plovi Lađo moja!

*Ovdje završava onaj dio knjige, koji mi bi
dopušten objaviti ga svijetu.*

*Što se ostatka tiče, tome
vrijeme još nije.*

M.N.

MIKHAIL NAIMY

Mikhail Naimy je rođen u Libanonu 1889. godine. Imao je priliku da osim u domovini, studira i u Rusiji, Francuskoj i Sjedinjenim Američkim Državama. U SAD-u, gdje je zajedno sa svojim rano preminulim prijateljem Kahlilom Gibranom imao velikog udjela u ponovnom oživljavanju arapske literature, živio je – s prekidima – od 1911. do 1932.

Od 1932. živio je ponovno u Libanonu, gdje je bio veoma cijenjen. Još 1978. je u njegovu čast održan veliki Naimy–Festival. U proljeće 1988. on je, već skoro stogodišnjak, odbacio svoje materijalno tijelo.

Mikhail Naimy je objavio mnoga djela, većinu na arapskom jeziku. *Knjiga Mirdadova*, koju je i sam smatrao svojim najznačajnijim djelom, napisana je na engleskom jeziku. Objavljena je 1948. godine u Bejrutu, Libanon, a izdavač je naziva »jednom krajnje neobičnom knjigom«. Doživjela je puno izdanja. Osim prijevoda koji su se u izdanju Rozekruis Persa pojavili na njemačkom, francuskom, portugalskom i španjolskom jeziku, knjiga je objavljena i na arapskom, gujarati i hindu jeziku.